

mtatkki

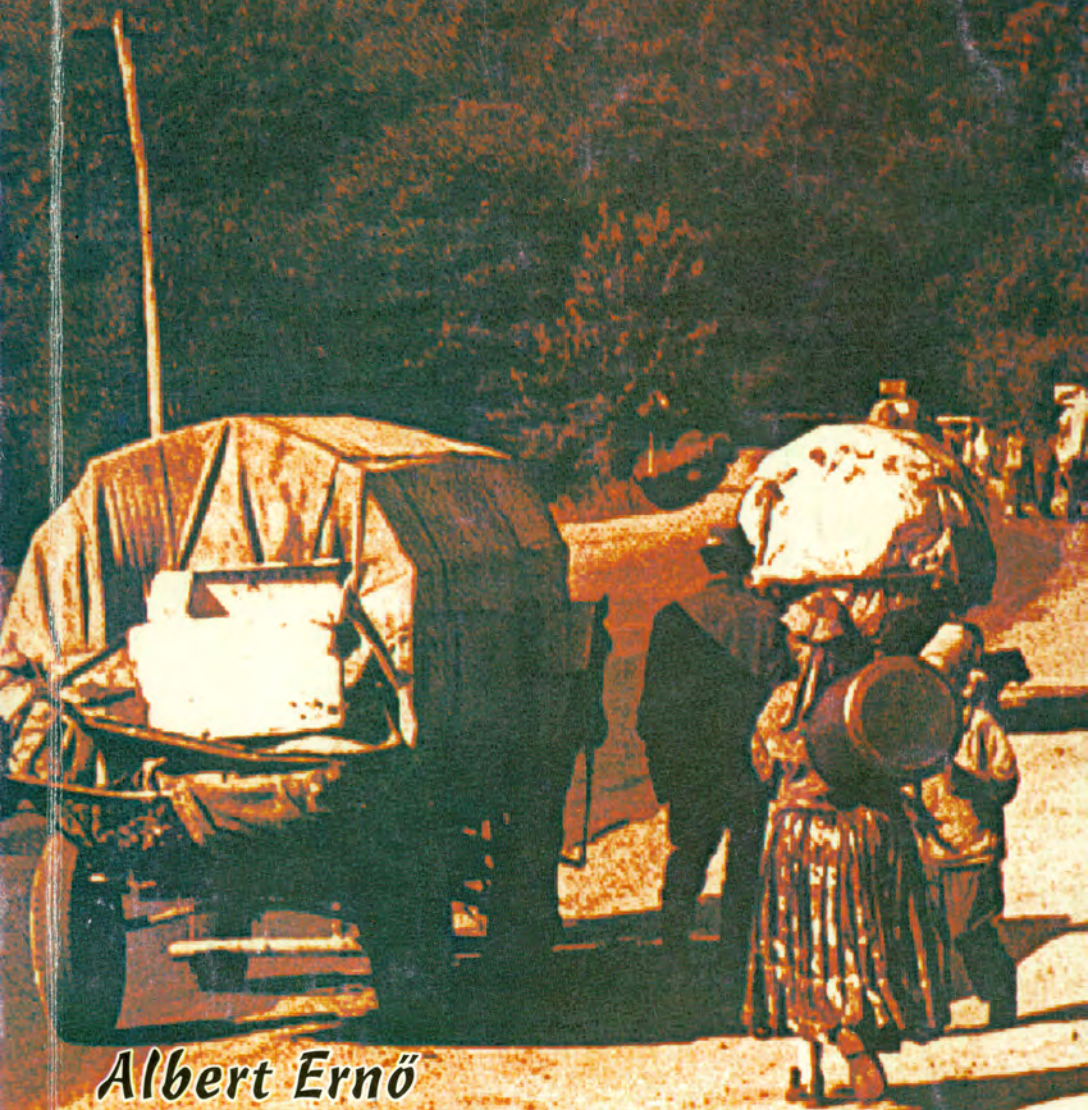
Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

OB

83.486

Albert Ernő

Sír az út előttem

ALBERT ERNŐ
Sír az út előttem

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

Készült a
Nemzeti Kulturális Örökség
Minisztériumának
támogatásával

ALBERT ERNŐ

SÍR AZ ÚT ELŐTTEM

Háromszéki cigányoktól gyűjtött
népköltészet és levéltári okmányok

ALBERT KIADÓ

Sepsiszentgyörgy

2001

A dallamokat lejegyezte: SZENIK ILONA

A borítót tervezte és a fényképeket készítette: ALBERT LEVENTE

© Albert Ernő, 2002.

© Tipo-Graf, 2002.

© Fotók: Albert Levente

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ALBERT ERNŐ

Sír az út előttem / Albert Ernő - Sepsiszentgyörgy
(Sfântu Gheorghe): Albert Kiadó, 2001.

p. 184; 14.5 × 20 cm.

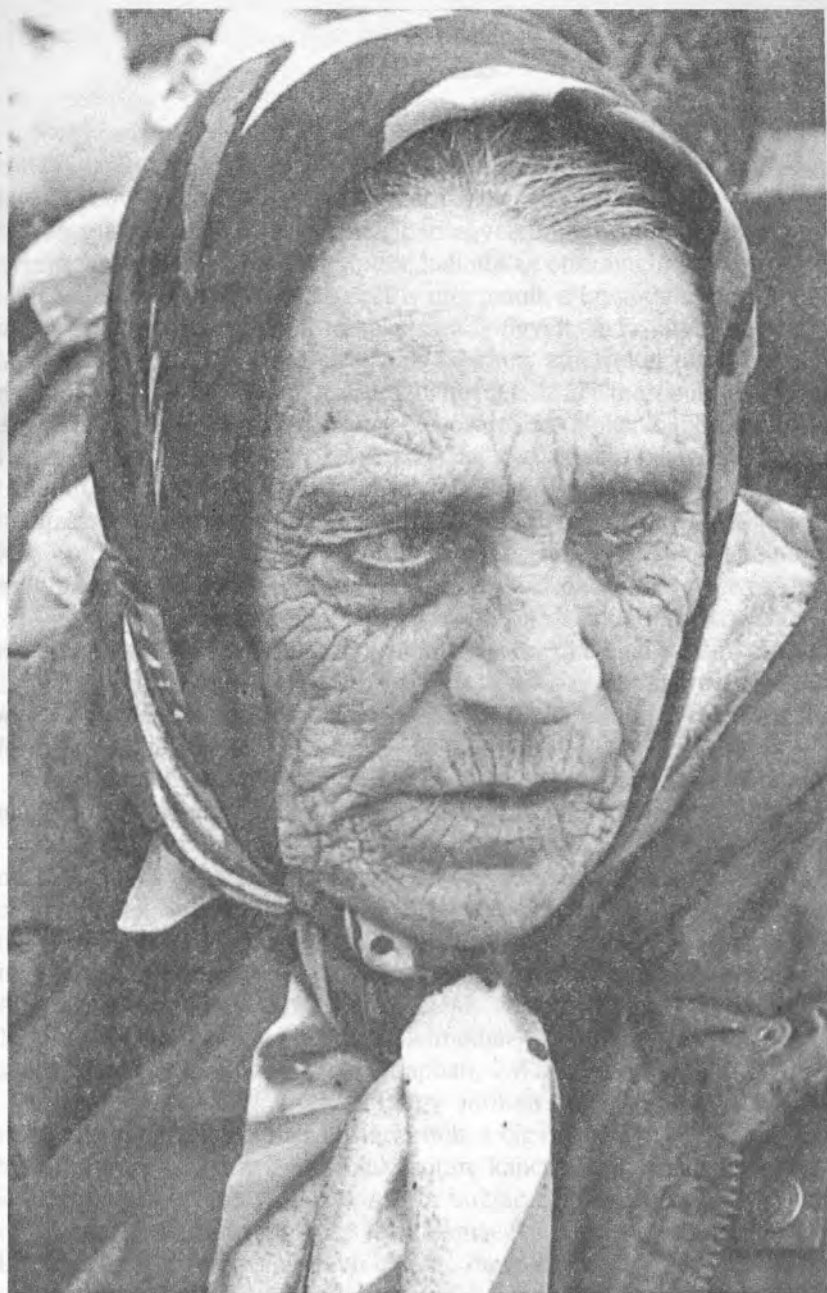
ISBN 973-99468-4-4

39(=214.58) (498,4)

OB 83.486

2007

Sensiszentévörög - 2001.

BEVEZETÉS

Vályi István miután befejezte debreceni tanulmányait, Hollandiába utazott, és 1753–1754-ben Leydenben, majd Utrechtben tartózkodott, hogy tovább bővítsen protestáns teológiai ismereteit. Leydenben véletlenül találkozott Indiából származó, malabári egyetemi hallgatókkal. Bizonyára gyermek és ifjú éveitől többször hallotta az otthoni cigányok beszédjét, esetleg szavakat, kifejezéseket is megtanult, s így a délnyugat-indiai nyelvjárást beszélő diákok társalgására felfigyelt. Arra jött rá, hogy, az általuk mondott szavak hasonlítanak azokhoz, amelyeket otthon a cigányoktól hallott. Vályi István barátkozni kezdett az új ismerősökkel, s mintegy ezer szót leírt, s jelentésüket is hozzáfűzte. Hollandiából hazatérve Dunaalmáson kezdte lelképásztori pályáját, s az ottani cigányok szavaival hasonlította össze a Hollandiában leírtakat. Ezek jelentős részének hangzása is, jelentése is megegyezett a dunántúli cigányokéval. Megfigyelése eredménye volt, hogy a korábbi feltételezések helyett lényegében tudományos alapokra helyezte az ind-cigány összehasonlító nyelvészetet.

Vályi István megfigyelését nem írta le, de elmondotta barátainak, ismerőseinek. Így szerzett tudomást felfedezéséről Dobai Székely Sámuel sárosi kapitány, aki 1776-ban a bécsi *Anzeigen aus der sämtlicher k. u. k. Erbländern* (Közlemények a cs. és kir. örökös tartományokból) című folyóiratban közölte is.

Vályi István ezzel a megfigyeléssel el tudta utasítani azt a korábban elfogadott egyik álláspontot, hogy a cigányok egyiptomi eredetűek.¹

A későbbiekben mások is ráfigyeltek a cigányok indiai származására, de többen szívesen elhallgatták Vályi István szerepét. Az angol kiváló cigánykutató, Sir August Frazer *A cigányok* című művében elismeréssel írt Vályi István érdemeiről, sőt mellette szintén úttörő szerepet vállaló magyar kutató munkásságát is először ő népszerűsítette. Neve: Samuel Augustini ab Hortis evangélikus lelkész, aki Szepes megyében élt, és 1775–1776-ban az ottani cigányok életmódját vizsgálta, majd megállapításait közölte egy német nyelvű szaklapban, a *Wiener Anzeigen*-ben.²

A későbbiekben vagy ezzel egy időben még többen próbálták tisztázni, hogy milyen hatások érhatték a cigányok nyelvét. Megállapították, hogy nyugatra vonulásuk során kapcsolatba kerültek, többek között, perzsa, örmény, görög, szerb, bulgár nyelvet beszélőkkel, majd egyik részük eljutott a román fejedelemségek területére is. A korábbi bizonytalan és feltételezéseken alapuló megállapítások után a Balkánon már hiteles írásos feljegyzések bizonyítják a cigányok itteni létét.

A még mindig sok homályban maradt kérdés között mai álláspont, hogy a cigányok a IX. században indulhattak útnak megszakításokkal kisebb-nagyobb csoportokban, és a XIV. században érhatték el a román fejedelemségek területét.

Említhetnénk még néhány évszámot a XIV. századból, amikor különböző országokban megjelentek a cigányok, ezeknek pontos tisztázása még a további kutatás feladata. Azt azonban írásos források alapján állíthatjuk, hogy 1362-ben cigányokról írtak Raguzában, Dubrovnyikban, vagy 1378-ban Bulgáriában. Az utóbbiak kunyhókban laktak, és egyiptomiaknak nevezték őket.³

Az első tudósítás a román földön élő cigányokról 1385-ben íródott, amikor I. Dan, Havasalföld ura 40 cigányrabszolgát adott át a tismanai Szűz Mária-kolostorhoz tartozó vodicei Szent Antal kolostornak, vagyis tulajdonképpen megerősítette nagybátyja, I. Vladislav ígérését. Alig néhány évvel később, 1388-ban Mircea cel Bătrân a kóziai kolostornak 300 családot adományozott.⁴

A fenti adatok már a cigányok rabszolgaságáról szólnak. A későbbi kutatók is megerősítették, hogy a délről északra vonuló cigányok, lehet már korábban is, „a dunai fejedelemségekben röviddel megérkezésük után rabszolgaságba jutottak”.⁵

Korábbi kutatások eredményeként Enessey György 1798-ban, amikor a cigányok eredetét, nyelvét és történetét vizsgálta, említette azt is, hogy a sátorozó cigányoknak „Oláh Országban hely engedtetett a Várossok és Faluk végein” már az 1400-as évek elején.⁶

A moldvai és havasalföldi rabszolgaság létre és bizonyos körülményeire számos levéltári adat utal.⁷ Az egyik irat Nagyszebenből Stephanus Halmágyi és mások aláírásával érkezett Háromszékre. Ebben azt közölték, hogy 1815. június 15-i keltezésű 5400. számú levélben „értésére adatik Kelmeteknek, hogy Moldvában az Emberekkel vagy rabszolgákkal való kereskedés megkezdődvén nem csak az „újj Parasztokkal, vagyis Czigányokkal”, hanem „a nyereségkedésen való kapkodások és vágyódások arra is vetemedett, hogy nem tsak a Czigányokat, hanem ezek nevek alatt az ott lakokat is el fogják, és az Gájákra Hajók húzására el adogassák, valamint az nem régiben ez előtt meg történt, hogy némely ide való Erdélyi oláh familiákat 1500 Diastereken valojában el adták volna, ha a fennebb írt Cs. K. Agentianak közben járásával ezen rosztól meg nem szabadulhattak volna.”⁸

A moldvai bojárok hatalmaskodásáról, kegyetlenségéről, gazdagságukból adódó gögjéről szól a következő évben kezdődött eseménysorozat.

Arra hivatkozott Thuri Ignác Székelytamásfalván élő királybíró, hogy testvére, Thuri Ferenc, aki imecsfalvi „a múlt 1817^b Esztendőben tudással

az akkori éhség miatt Moldvába dologra bémenvén egy néhány... Czigánija a leg közelebb lévő faluban, Oknai Szándruly Kompenaczkí nevű Boér tőstént elrabolt belőlök hármat, ki most is rabságban tartja, s éjjel... a tűző kementzében zárva hálássya". Hiába kérte a királybíró, a berecki bíró is, „hogy a rabokat kiadja, de soha még feleletét sem méltóztatta”.

Később „az idő sújtogatása hozzánk hozta, reánk szorította, megszálott ő Bereczkben”. Tüstént kérték a berecki bírót, hogy a Kompenaczkí kíséző cigányai közül bár egyet fogasson el, mindaddig, amíg az innen bement, és általa Moldvában elfogott, majd rabszolgaságban tartott cigányokat kiadja. A berecki bíró azonban semmit nem tett az itteni cigányok érdekében. Gúnyosan írták: „nem tudom, hogy köszönt bé (a moldvai bojár) Bíró uramhoz, mert nem hogy meg nyertem volna, sőt még azután üldözi panaszló Czigányaimot, és Bereczkben megállani sem engedí panasz végettis, hanem azon utasíttását végezteti, hogy folyamodjon a Guberniumhoz, hogy mivel a Boér mástól vette pénzzel”.

A hamisságot látva szinte tehetetlen haraggal fogadja a levelet: „Nem tudom, hogy vehette meg mástól a Thuri Ferenc colonusait egy más országban Boér az ő felsége császárunk adozó jobbágyát, de ha megvette is, nem képelem a vásárt megállhatónak, különben is az Embert adni venni nem lehetne, hiszen éppen ezen jussért militál a józanabb Európa.” Azon ajánlás pedig, hogy a Guberniumhoz forduljanak panasszal, csupán az időhúzást szolgálja, hogy addig „vissza mehetvén hazájában münköt újra kinevessen”.

Azt kéri: utasítsák a berecki bírót, hogy „ezen Boért tőstént az elrablott cigányok vissza adására szorítsa”, s haza ne engedje kérésük teljesítése előtt, annál is inkább, mert berecki tartózkodása idején mindvégig magabiztosan, hányaveti módon viselkedett. Ezért cigányait és más „portékáit” foglaltassa le addig, amíg „a rabokat kihozattatja”.

A bojár és a bíró elleni panaszt újabb esemény fokozta. Egy hete az elrablott cigányok szülei a bojár Bereczkben tartózkodó cigányait megfogták, és Thuri Ignác királybíró lakására vitték. Ő a törvényes előírások szerint nem tartotta magánál, hanem a helybeli bíró házához rendelte, bizonyára a békés ügyintézés végett. Azonban „érkezett a Bojár, de nem kérteni, hanem erőszakoskodni”. Thuri Ignác lecsillapította, két napig házánál a legnagyobb vendégszeretettel fogadta, de végül a bojár meglopota, a cigányait „a falu között erőszakolommal a rabokat az őrizet alól elvitte”. Thuri Ignácnak, Orbaiszék királybírójának pedig azt üzenté, hogy nála az udvari szolgálta nagyobb úr, mint itt egy királybíró.

De azzal is megfenyegette Thuri Ignácot, hogy vigyázzon magára, mert beviteti Moldvába a rab cigányai közé.

Panaszát a feljelentő a berecki vezetők gyengeségével vagy megvesztegethetőségével folytatta, hisz bárki idegennek vétségeiért az itteni törvények szerint kell felelnie. „Az Idegeny itt meg száll, az itt való Törvényt tartya, s ha hibázik, az itt való Törvény szerint íteltetik és büntettetik, a mint én ezeket már több rendben s ma újra megírtam a Bereczki Magistratusnak, de hijába, ha a Mgs Administrator úr nem parantsol, semmire sem megyek velek, még reám neheztelnek, az egész emberiség jussa ellen egy Ember rablót pártolnak.”

A fenti levelet Thuri Ignác királybíró 1821. augusztus 9-én írta Székelytamásfalván.

A Thuri Ignác levele nyomán a királybíró felszólította a Szentkatolnán lakó kézdiszéki királybíró, Demien Istvánt, hogy ellenőrizze a berecki vezetők álláspontját és részességüket a bűnpártolásban. A királybíró a felkérésre a következőket válaszolta: Oknai Szándruly Kompenaczki Juon „azokat a Czigányokat, kiket Tkts Thuri Ferencz Ur kezébe adattatni kíván, nem hozta ki magával Bereczkbe, hanem benn hagyta Moldvába”. A berecki vezetőket a királybíró kétszer is arra figyelmeztette, követeljék az elfogott cigányok visszajuttatását, de a bojár nem tette, sőt most már más indokot talált ki: „Oly feleletet tett, hogy azok néki felesége után Parapherumba adattak volna”.⁹

Az iratok szerint viszonylag könnyen ki lehet jönni, vagy bemenni Moldvába. Horváth József 1830-ban negyed magával az Ojtozi-vámnál úgy jutott át a Kárpátokon, hogy a berecki szekeresek két húszasért eldugták. Visszatérve elfogták a határőrök, s kihallgatásakor a bírák nyomban a köztudatban lévő emberrablás, rabszolgaság ismeretében arról érdeklődtek moldvai útjával kapcsolatban: „Hát azon Fejér népeket, kinek adtad el és mennyiért?”¹⁰

A román fejedelemségekben rabszolga sorban élő cigányok egyik része megpróbálta a szabadságot választani, s ilyenkor hol a megszábot határátkelőkön, hol tiltott ösvényeken jutottak át magyar földre a Kárpátokon át. Amellett, hogy a Magyarországhoz, később az erdélyi fejedelemséghez tartozó vidékeken más életmód és más rendszer várt rájuk, az is vonzotta őket erre a vidékre, hogy innen könnyebben juthattak tovább nyugatra, ha azt kívánták. Lényeges különbség volt az erdélyi és a moldvai életrend között, bár a rablást, helyváltoztatást, sátorozást itt is eléggé tiltották.

A román fejedelemségekből feltételezhetően a Törtsvári-, Tömösi-, Bodzai-, Ojtozi-szoroson, esetleg titkos ösvényeken érkeztek a Kárpátokon át Magyarországra azok a cigányok, akiket 1416-ban Brassóban, 1417-1418-ban Szebenben tartottak számon. A Brassóba érkezőkről a város számadáskönyvébe azt írták, hogy „Egyiptomi Emanus úrnak és

társainak 10 dénárt, 2 dénár áráért szárnyast és 6 dénár értékben a város magtárából terményeket” adtak.¹¹

Korábban megállapítottuk, hogy Brassóból három lehetséges irányban közeledtek nyugat felé,¹² de egyik szerző azt írta, hogy az nem lehet a pontos útvonal kijelölése.¹³

Aztán Szeben következett, majd még néhány erdélyi feljegyzés. Mi arra törekedtünk, hogy levéltári hivatalos iratok alapján próbáljuk megközelítően pontosan megállapítani a cigányok Háromszékre érkezését, itteni létét. Erre tettünk kísérletet 1996-ban is.¹⁴

Arra figyeltünk, hogy a háromszékiek milyen kapcsolatban voltak a román fejedelemségekkel, hogyan jöhettek utazók Moldvából vagy Havasalföldről, mi történt azokkal, akik ide akartak jönni, vagy meg is érkeztek. Egyik eddig ismertté vált okirat 1648-ból való, amely szerint a „molduaj czigán... feleségivel, Ilonaval edgüt” szegődött el Kézdiszékben, Nagynyújtódon 1648. augusztus 9-én Donát Mátyáshoz örökös jobbágnak.¹⁵ 1756. július 16-án keltezték azt a levelet, amelyben azt írják, hogy „Jobbágyságra obligáltak (kötelezték) magukat... Zágóban lakók Molduai Czigany János csizmadia”¹⁶

Háromszéken a Moldvához közel eső város Kézdivásárhely, amelynek része ma Kanta. A Kantában keltezett, 1786. szeptember 7-én írt levélben szintén a Moldvából érkezett cigányokról írnak, akik sátorban laknak. Amennyiben nem óhajtanak letelepedni, átadják őket azok kezére, akik elviszik a határra, ugyanis erre a helyi vezetőknek nincs joguk. Róluk közlik: „Politia Director Ur is itten menvén... még vagy két pár Czigánt látott sátorral, én annak okáért oly rendelést tettem mindenfelé, hogy ahol találtnak, elsőbben a falusi Biro hogy meg szenvedte, meg tsapatván, az után domoaetálni [letelepítettetni] a Czigany magát nem akarja, azis csapassék meg, és kísértessék Ngod eleibe, hogy arra kifelé ki kísértessenek ezen Vármegyéből, mivel hogy itt Moldva, vagy Oláh Országra nem kísértet-hettyük, odaki valók lévén az Cziganyok.”¹⁷

A levelekben gyakran írtak olyan cigányokról, akik Moldvából vagy Havasalföldről érkeztek Háromszékre, s mivel nem alkalmazkodtak az itteni törvényekhez, a határon át visszaküldték.

1787. november 10-én a helyi bírót arról értesítették, hogy cigányok érkeztek Erdélybe, akik azonban az itteni nézetek szerint különböző értékűek. „A réz és egyéb féle művesek... passussal” ugyan járhatnak, nélküle azonban bárhol elfogathatják, és a „Török földre ki tsapathatják”, de náluknál sokkal nagyobb veszélyt jelentenek azok, akik mezitelen vagy Egyiptombeliek”. Őket el kell fogni, és az „Országból által tsapassanak”. A Gubernium állandó figyelemmel követte a cigányok bevándorlását, s ezért arról is tájékoztatót kért, hogy hány család „tsapatott ki Passusából

más országba”? Továbbra is kitérnek a lepedősökre: „az Lepedősök közül is hányan fordultak meg Processusokban, és azok mikor tsapattak által az Oláh országba?”¹⁸

A Háromszékre érkezettekkel különbözőképpen jártak el a helyi hatóságok, bár figyelemmel követték azokat az utasításokat, amelyeket Nagyszebenből, a Guberniumtól kaptak. 1787. október 19-én Imetsfalváról azt írták, hogy Moldvából érkezett cigányt kellett elfogadniuk, és az Ojtozi-szoroson hazaküldeniük. S amikor el is fogatták, akkor a főurak nem engedték a parancs végrehajtását.¹⁹

Mindegyre visszatérő törekvés a Moldvából érkező cigányok letelepítése. Maga a gondolat nem új keletű. Megvalósítása – különösen Mária Terézia rendeletei óta – állandó jellegű feladat. Nehezen tudnak boldogulni azokkal is, akik már korábban átjöttek, de fokozott a tennivaló azokkal a cigányokkal, akik újabban döntöttek úgy, hogy valamely módon szakítanak a moldvai és havasalföldi rabszolgáérettel.

Nagyszebenből 1787-ben Szent Jakab (július) havának 30-dik napján Bánffy György aláírásával levelet küldtek Háromszékre, amelyben arról írtak, hogy a Moldvából és Havasalföldről érkezett cigányokat küldjék vissza, ha az itteni törvényeknek nem engedelmessé válnak. Határidőt letelepedésükre októberig szabtak. Akik a kijelölt időig nem fogadják meg a parancsot, a „Török birodalomba ki fognak hajtani”. Ez alkalommal is külön pontban térnek ki az egyiptomi vagy lepedős cigányokra. Olyan rossz vélemény alakult ki róluk, hogy már akkor sem hisznek megjavulásukban, ha esetleg letelepednének. A „dúrva, zabolátlan és az erkölcsös népeknél társaságokban el nem tűrhető és nem szenvedhető nép minél hamarabb lehet, az országból kiüzáritassék”. Utasítják a körzetek vagy megyék vezetőit összefogatásukra, és a határon át eltávolításukra. Mivel azt is tapasztalják, hogy az elfogott cigányokat átküldik a határon, de rövid idő teltevel újból megjelennek ezen a területen, arra is figyelmeztetik a hatóságokat, hogy titkos ösvényeken érkeznek vissza, amelyeket esetleg még a határőrök sem ismernek. Külön kéri a határ felé szállítókat arra, hogy útjukban faluk között ne pihenjenek: „Transport közben semmi faluba ne menjenek, és kiváltképpen étszakának idején a szabad mezőben edgyütt tartsák, ne hogy alkalmatosságot nyerjenek arra, hogy bosszúból a Falusiakat ... tűzbe borítsák.”²⁰

Nagyszebenből a megyék, székek vezetőit akkor is tájékoztatták a cigányok érkezéséről, ha az ők határuktól távolabbi részen jöttek át a Kárpátokon. 1788. március 14-én Sepsi- és Kézdiszék királybíráit arról tájékoztatták, hogy Moldvából egy csapat „Egyiptomi vagy Lepedős Czigánység Bucovina felé úttját vevén” az ottani megbízottól azzal az indokkal kérték útlevelet Erdélybe, hogy ők „Aranyász Czigányok volnának”.

Ezzel az útlevelemmel a Borgói-hágón át is jöttek Erdélybe. „Az Erdélyi fejedelemségbe az álnokul szóló Passus mellett szélllyel oszoltanak és Lappanganának”. Éppen ezért „ezen Rut Czigányokra szemes vigyázás legyen, és ha ezen vármegyében valahol megtaláltnak akár közönséges csoportban akár különösen közüllök, mindjárást elfogattassanak és a Szelly helyekre késértetvén idegen országba által tsapassanak.”²¹

A tájékoztatók többségében egyrészt a Moldvából érkező cigányokról, másrészt elfogatásukról és visszatoloncolásukról írnak. Mindez elsősorban a „lepedős vagy félmeztelen” cigányokra vonatkozott.

Amikor az 1780-as években országszerte a cigányok újabb összeírására került sor, már kellő ismeretekkel rendelkezettek a kérdőívek készítői a lepedős cigányokról, mert külön részt jelöltek ki összeírásukra. Az 1786-ban készített összeíró lapon így hangzott a kérdés: „Az Egyiptomi Meztelen Czigányok ezen helységben tanáltatnake, ha igen a Porontsolatok effektuatioját (foganatosítását) mi akadályozhattya meg, ez iránt való rendelések ki adattak volte, s ha igen egik helyről más helyre Ne utassittassanak az eddig való szokás szerint a megtanáltatott scriptum (írás) szerint a közelebb lévő Passuson azért Oláh országba kitsapat-take?” S bár mindvégig azt írták az elhangzott kérdésre feleletként, hogy „Nintsenek, nem is voltak a Porontsolat kiadása után”,²² mégis a székek területén itt-ott időközönként feltűntek, s olyankor a vezetők újonnan követelik gyors eltávolításukat.

A nagyszabeni főkörmányszék a későbbiek során is gyakran visszatért az 1787. július 30-i 7551. számú utasítás betartásának ellenőrzésére. Erre az okmányra hivatkoztak az 1788. június 11-én Sepsiszékre küldött utasításban is, amikor arról akarnak tájékozódni a nagyszabeni Guberniumban, hogy a főurak mennyire hajlandóak – az utasításba foglaltak szerint – segíteni a cigányok letelepítésében. A 7. pontban ismételtlen arról kért a Gubernium jelentést, hogy „az Egyiptomi vagy meztelen Zigányokra nézve kiknek a szomszéd Idegen országban való kitsapatások” parancsba volt „ha az illetén Tsoportok egy vagy más helyeken tapasztaltatnak-e?” Továbbá arra is utasítást adnak, hogy „az Egyiptomi Zigányok ne egyik helyről a másakra utassittassanak, amint eddig szokás volt, hanem az ismeretessé tett Parancsolat szerint azon helyről, ahol megtaláltnak, igyenessen az határ szélllyen küldetvén a legközelebb való Passuson által Oláh Országba vagy Moldvába be tsapattassanak”.²³

A hatóságok az egymást követő átíratokban, levelekben hiába követelik a határ környékén kóborló cigányok kiutasítását a korábban kiadott rendeletek szerint, különösen a lepedős cigányokkal kapcsolatban, mégis 1795. december 23-án ismételtlen levél érkezett Háromszékre a „Fő Igazgató Tanács”-tól 7173. szám alatt, amelyben közlik: tudomásunkra

jutott „az Egyiptomi vagy úgy nevezett Lepedős Czigányok ez hazába visszatérvén idén megint keringenek, mivel pedig az ezen Czigányok életek s erköltsök megjobbítása végett ki botsadását rendelések semmi foganattya nem lett, nintsen is reménség, hogy ők valaha a Polgári törvények által magokat igazgattatni s meg jobbitani engedjék”, éppen ezért elrendelik „legottan el fogatni, és a legközelebbi Moldva vagy Oláh ország felé fekvő Jurisdictionnak, a Török földre való kiigazítás végett általadni. Nem különben a más Jurisdictionok által el fogottakat által venni és a közelebbi Moldva vagy Oláhország felé való Passuson a Török birodalom alá ki kergettetni szoross kötelességekk esmerjék”.²⁴

A következő években is folytatódott, különösen a lepedős cigányok Moldvába vagy Havaselvére visszautasítása. 1796. február 20-án érkezett levélben ismételtlen arról írtak, hogy az 1795-ben kiadott rendeletet sok helyen nem tartják be, erről a Guberniumot is értesítették. Leginkább arra figyelmeztetik a székek vezetőit, hogy a már egyszer a határon áttett „lepedősöket” ismét e földön látják. „Az Egyiptiai vagy úgy nevezett Lepedős Czigányok ez Hazába vissza térvén megint keringenek”. A királybírókat is újból felszólítják: „a más Jurisdictionok által el fogottat kerin-gő Lepedősöket is átal vegye, s hasonló módon a Moldvai vagy Oláh országi szélekre által kergettesse, ezennel meghagyatik”.²⁵

Hogy a Székelyföldre érkezett cigányok korábban Moldvában vagy Havasalföldön több ideig tartózkodtak, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy vagy elfelejtették anyanyelvüket és helyette románul beszéltek, vagy kialakítottak valamely vegyes nyelvet, amelynek egyik része román volt, a másik pedig cigány. Bizonyos környezetben természetes folyamatnak is tekinthetjük ezt, de ismerjük azon példákat is, amikor erőszakos beavatkozással próbálták megfosztani őket anyanyelvüktől. Spanyolországban például 1783-ban azon cigányok, akik anyanyelvükről lemond-tak, bárhol elhelyezkedhettek, bármilyen általuk kedvelt mesterséget űzhetnek,²⁶ hasonló ehhez a II. József rendelete is.²⁷

A háromszéki levéltárban ritkán található olyan okmány, amely a nyelvhasználatra vonatkozna. Úgy tűnik, hogy korábban Moldvából és Havasalföldről érkezett cigányok javarészt a XIX. században már jól ismerték a magyar nyelvet, a családban is nem cigány vagy román nyel-ven érintkeztek, mégis egy-egy utalás azt bizonyította, hogy korábban románul beszéltek.

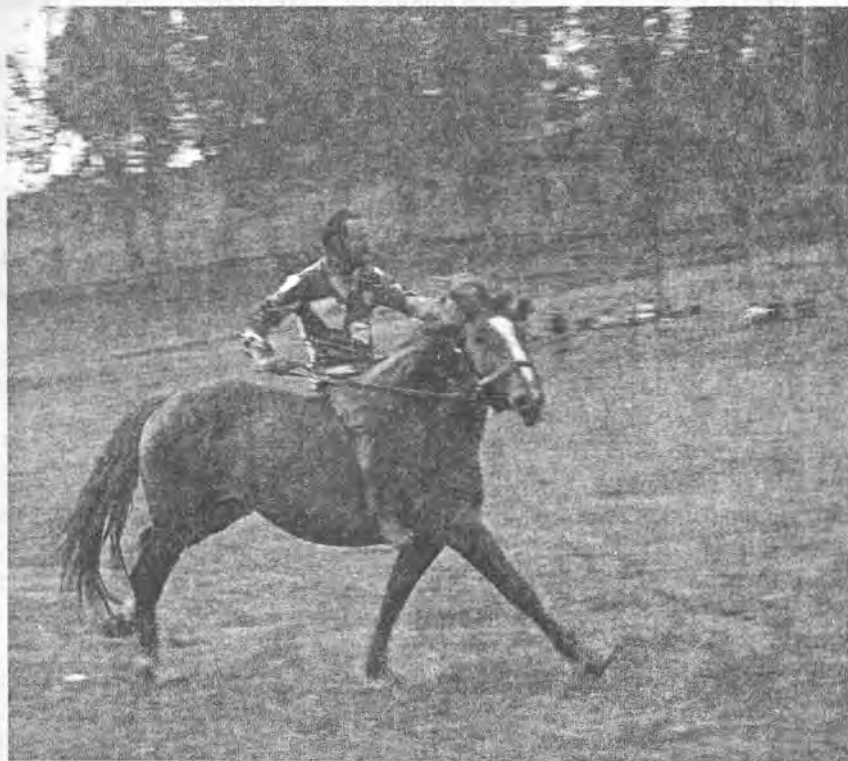
Egyik jegyzőkönyvi feljegyzést 1823. március 12-én írták le Kilyénben. Szász Imre komollói vádlottat hallgatták ki. Amikor az uzoni vásárról hazatérőben volt, akkor ismerősökhöz tért be: „haza jöve utamban bemenék Uzoni Varga Balásnéhoz – az hol is én az anyám meghagyása szerint söt és szalonát vevék – akkor Varga Balásnéval vala komollai

Sztojka Bálint tzigány felesége... azt hallottam, hogy Varga Balásnéval oláhul beszélnek? de hogy miről, azt nem értettem”.²⁸

A románul beszélő cigányok Udvarhelyen is ismertek voltak. 1834. december 5-én írta Uzonban Pünkösti József düllő, hogy egy évvel korábban már felfigyelt románul beszélő cigányra: „Eppen most esztendeje, Lisznyóból jelentés történnén hozzám, hogy bizonyos Lisznyóban telepedett oláhosan beszélő cigányok lopotskálnak”.²⁹

Horváth Ferenc háromszéki, nagyborosnyói új parasztot másodszer is elfogták lólopás gyanújával. 1838. november 28-i kihallgatáson mondotta: „Én Szebenbe, midőn onnan ki indultam 3 szék felé egy ujj kortsomába bémenvén ottan tanálkoztam egy magát Marinak nevezett fejérnéppel... Nekem ugy adta ki magát, hogy ő Csiki, igaz, hogy többet oláhul beszéllett, holott én oláhul nem sokat tudok”.³⁰

Sepsiszentgyörgy, 2001. február 15.

Sepsiszentgyörgy – A sugási úton – 2001.

JEGYZETEK

1. Sárosi Bálint 1971. 10.; Vekerdi József 1974. 40.; Vágh Mária 1983. 25.; Erdős Kamill 1989. 107.; Rostás–Farkas György–Karsai Ervin 1992. 33.
2. Achim, Viorel 1998 és 2001.; Frazer, Sir August 1996. 176–177.
3. Achim, Viorel 1998. 18. és 2001. 19.
4. Uo. 21. és 2001. 24.
5. Frazer, Sir August 1996. 63.
6. Enessei György 1798. 146.
7. Albert Ernő 1996b. b oldal
8. SÁLvt Fond 8. 2431 sz. 1. lap és Albert Ernő 1998. 84.
9. SÁLvt F. 8. 2140. sz. 1–3. lap
10. SÁLvt F. 28. sz. 2/703. 15.
11. Vekerdi József 1974. 9.; Tomka Miklós 1983. 38.; Frazer, Sir August 1996. 66.; Nagy Pál 1998. 55.
12. Albert Ernő 1993. 151.
13. Nagy Pál 1998. 55.
14. Albert Ernő 1996 a. b. oldal; Uő. 1996 c. b. oldal ; Uő. 2000. 5–21.
15. Tüdős S. Kinga 2001. 94
16. SÁLvt F. 30. 2/12. sz.
17. Albert Ernő 2000. 155.
18. SÁLvt F. 8. 982. sz. 24–25. lap
19. Uo. 38. lap
20. Albert Ernő 2000. 160.
21. SÁLvt F. 8. 1156. sz. 1–2. lap
22. Uo. 910. sz. 13. és 17. lap
23. Uo. 1156. sz. 27. lap
24. Albert Ernő 2000. 165. és SÁLvt F. 8. 447. sz. 1. lap
25. SÁLvt F. 8. 447. sz. 5. lap
26. Tomka Miklós 1983. 46.
27. II, József 1783. 85–94.
28. SÁLvt F. 28. 2/488. sz. 33–34. lap
29. Uo. 84/a. sz. 1. lap
30. Uo. F. 8. 823. sz. 43. lap

IRODALOM

ACHIM, VIOREL

1998 Țigăniile în istoria României. București

2001 Cigányok a román történelemben. Fordította Török Blanka Csilla.
Budapest

ALBERT ERNŐ

1993 Adatok a háromszéki cigányokról és költészetükről. In: Barna Gábor (szerkesztette), Bódi Zsuzsanna (közreműködésével): Cigány néprajzi tanulmányok. Budapest. 151–173.

1996a Adatok a cigányok útjáról Moldvából és Havasalföldről Erdélybe. Romániai Magyar Szó 1919–1920. sz. febr. 10–11. Melléklet b és c oldal.

1996b A cigány rabszolgákról. Romániai Magyar Szó. 1926–1927. sz. febr. 17–18. Melléklet b oldal

1996c A cigányok Háromszéken. Romániai Magyar Szó 2095–2096. aug. 10–11. Melléklet b oldal.

1998 A cigányok útja Háromszékre, és itteni életük. In: Bari Károly (szerkesztette): Tanulmányok a cigányságról és hagyományos kultúrájáról. Gödöllő

2000 Szabad madár. Sepsiszentgyörgy

BARTALUS ISTVÁN

1865 A cigány és viszonya zenénkhez. Budapesti Szemle. Új folyam III. köt. 107–119; 290–308.

ENESSEI GYÖRGY

1798 A tzigán nemzetnek igazi eredete, nyelve, története... In: Mezei Barna 1986. 145–147.

ERDŐS KAMILL

1989 Cigánytanulmányai. Szerkesztette Vekerdi József. Budapest

FRAZER, SIR AUGUS

1996 Cigányok. Budapest

GRELLMANN H.M.G.

1786 A cigányokkal szembeni türelemről. In: Mezei Barna 1986. 140–144.

II. JÓZSEF

1783 Rendelkezése. In: Mezei Barna 1986. 85–94.

KOGĂLNICEANU, MIHAI

1962 Dezrobirea țiganilor. In: Profesie de credință. București. 159–164.

KÖZÖS ÚT

1998 Közös Út – Kethano Drom VI. évf. 1.sz. 25. A Romani Baxt Kulturális alapítvány és a Románi Nyelvészet Cselekvési és Kutatási Csoport becslései

MERFEA, MIHAI

1991 Ţigani. Braşov

MEZEI BARNA

1986 A magyarországi cigánykérdés dokumentumokban – 1422–1985. Budapest

MOCA, RUDOLF

1993 A romák európai őshazája. Erdélyi Magyarság IV. évf. 14.sz. május

MOL

Magyar Országos Levéltár

NAGY PÁL

1998 A magyarországi cigányok története a rendi társadalom korában. Kaposvár

PANORÁMA

2000 Panoráma – MTI: Drakula és a „drakológia”. Romániai Magyar Szó 3427–3428. sz. május 27–28. 9.

ROSTÁS-FARKAS GYÖRGY–KARSAI ERVIN

1992 A cigányok története. Le romengi historia. Budapest

SÁROSI BÁLINT

1971 Cigányzene... Budapest

SÁLvt

Sepsiszentgyörgyi Állami Levéltár

TOMKA MIKLÓS

1983 A cigányok története. In: Szegő László (válogatta és szerkesztette): Cigányok. Honnan jöttek, merre tartanak? – Budapest 36–52.

TÜDŐ S. KINGA

2001 Jobbágyélet a fejedelemskori Erdélyben. – Marosvásárhely

VÁGH MÁRIA

1983 A romonológiai kutatás története. In: Szegő László (válogatta és szerkesztette): Cigányok. Honnan jöttek, merre tartanak? – Budapest 25–35.

VEKERDI JÓZSEF

1974 Cigány népmesék Budapest

NÉPBALLADÁK

1.

KŐMÍVES KELEMEN (A falba épített feleség)

Poco rubato $\text{♩} = 80$

Ti-zen-két kő-mí-ves esz-sze-ta-na-kod-tak,
El-in-dul-nak ők ma-gos Dé-va vár-ra, 8. vsz.-tól

Tizenkét kőműves esszetanakodtak,
Elindulnak ők magos Déva várra,

Rakjanak ők templót, rakjanak ők templót.
Fel es esküvének, fel es esküvének.

Amit délré raktak, délután lejömlött,
Amit délré raktak, délután lejömlött.

Istenem, életünk, itt van meghalásunk,
Itt van meghalásunk, Istenem, életünk.

Délbe tizenkettőt ütött a nagyharang,
Mester felesége álmot látott, rosszat.

Álmot látott, rosszat. Az ő udvarába
Vérpatak fakadott, vérpatak fakadott.

– Hallod, kocsis, hallod, fogd bé négy lovadot,
Menjünk el gazdádhoz, menjünk el gazdádhoz!

– Jó napot, jó napot, drága jámbor uram!
– Ördög hozott téged, drága feleségem!

Hallják, kőművesek... – Tizenegyen vagytok,
Húzzatok tü kardot, húzzatok tü kardot!

Vegyétek tü vérit drága asszonyomnak,
Oltsatok meszet rá, le a piros vérré!

Rakjatok kőfalat, rakjatok kőfalat!
Avval búcsút veszen a kicsi fiától

Meg a jó urától, meg a jó urától.
– Kicsi fiam, arra zegyre kérlek téged,

Rakjátok kőfalba, rakjátok kőfalba!
Mikor ess az eső, megferessze őtöt,

Mikor fújik a szél, elringassa őtöt,
Mikor fújik a szél, elringassa őtöt.

Énekelté Nagyborosnyón Mocsel Árpádné Góga Teréz 60 éves korában
1977. június 26-án.

Sepsiszentgyörgy – Pacé alatt – 2000.

2.
TIZENKÉT KŐMÍVES
 (A falba épített feleség)

Poco rubato ♩ = 80

Ti-zen-két kő-mű-ves el es in-du-lá-nak,
 Ma-gos Dé-va vár-ra, Ma-gos Dé - va vár - ra. 8. vsz.-tól

Tizenkét kőműves el es indulának
 Magos Déva várra, magos Déva várra.

Tizenkét kőműves el es indulának,
 Fel es esküvének, fel es esküvének,

Hogy magos Déva váron templomot építnek,
 Hogy magos Déva váron templomot építnek.

Ha dére felrakták, délután leomlott...

Közbeszóló énekei:

Tizenkét kőműves esszetanakodék,
 Magos Déva várát hogy felépítenék,

Fél véka ezüstér, fél véka aranyér,
 Fél véka ezüstér, fél véka aranyér.

Tizenkét kőműves meg is megjelennek,
 Tizenkét kőműves hozzá is kezdének.

Mit felraktak délre, leomlott estére,
 Mit estére raktak, leomlott reggere.

Tizenkét kőműves összetanakodék,
Falat megállítani hogy lesz lehetséges?

Szoros egyezséget kötöttek egymással:
Kinek felesége majd eljő ő ide,

Szép gyengén fogjuk meg, dobjuk bé a tűzbe,
Gyenge csontját, hamvát keverjük a mészbe.

Avval lesz állandó magos Déva vára,
Avval nyerhetjük meg annak drága árát.

– Kocsisom, kocsisom, nagyobbik kocsisom,
Fogd bé a lovamot, fogd bé a lovamot,

Állj is gyorsan elé, állj is gyorsan elé,
Hogy menjünk, haladjunk Déva vára felé!

– Asszonyom, csillagom, forduljunk mi vissza,
Az éjjeli álom nem visz minket jóra!

Az éjjel álmomba láttam...
Hogy az udvaromból vérpatak fojott.

– Istenem, Istenem, mi lehet a bajom,
Istenem, Istenem, mi lehet a bajom?

Hajtsad, kocsis, hajtsad, menjünk, int a gazdád!

Folytatja Mocsel Árpádné Góga Teréz.

Jó napot, jó napot, drága jámbor uram!
– Ördög hozott téged, drága feleségem!

Tizenegy kőműves, húzzatok tü kardot,
Vegyétek tü vérit, vegyétek tü vérit!

Avval ótnak meszet, avval ótnak meszet,
Avval raktok falat, avval raktok falat.

Közbeszóló: Valahogy most jött a...

– Várjatok, várjatok, tizenkét gyilkosok,
Amíg búcsút veszek az asszonybarátaimtól,

A barátaimtól s még a fiacskámtól,
Az asszonybarátaimtól meg a fiacskámtól.

Ismét Mocsel Árpádné Góga Teréz.

Rakjátok kőfalba a kicsi fiamot,
Rakjátok kőfalba a kicsi fiamot!

Mikor fújik a szél, elringassa őtöt,
Mikor essik az eső, megferejsze őtöt.

Végezték, s az apja hazament, s azt mondta a fia:

– Jó estét, jó estét, drága kedves apám,
Hol van az én anyám?

Énekelte Nagyborosnyón Mocsel Árpádné Góga Teréz 60 éves korában –
1977. június 26.

Sepsiszentgyörgy – Árkosi út – 2001.

3.
A NAGY BÉCSI TORONY
(A falba épített feleség)

Porlando $\text{♩} = 126$ $\text{♩} = 104$

ej, de, Is-te-nem, Is-te - nem, mit tud - jak csi - nál - ni?

Mit nap - pal dol - go - zunk, éj - jel, esz - sze - om - lik,

Mit éj - jel dol - go - zunk, nap - pal esz - sze - om - lik.

Hogy áll meg a to - rony, a nagy bé - csi to - rony?

Istenem, Istenem, mit tudjak csinálni?
Mit nappal dolgozunk, éjjel, eszseomlik,
Mit éjjel dolgozunk, nappal eszseomlik.
Hogy áll mag a torony, a nagy bécsi torony?

Azt láttam álmomban, déli nagy álmomban,
Úgy áll meg a torony, a nagy bécsi torony,
Kinek felesége hamarabb érkezik,
Szép piros vérivel meszet kell ótani.

Szép piros vérivel meszet kell ótani,
Apró csontjaiból kőfalakat rakni,
Úgy áll meg a torony, a nagy bécsi torony.

– Hallod-e, kocsisom, hallod-e, kocsisom,
Fogjad a lovakot, fogjad a lovakot,
Hogy induljunk el útnak, induljunk el útnak,
Bécsbe, nagy városba, Bécsbe, nagy városba.

Messzünnet fenyítnek, messzünnet fenyítnek,
Vajon mi baj lehet, vajon mi baj lehet?
Hogy vár engem az uram, vár engem az uram.

Mer vagyok két gyermekem, vagyok két gyermekem,
Rossz álmokat láttam, rossz álmokat láttam,
Mer én meg kell haljak, mer én meg kell haljak,
Az én gyermekeim itt kell immár hagyjam.

– Drága feleségem, miér jöttél ide?
Mer kilencen vagyunk, mer kilencen vagyunk,
Csak te vagy az első, csak te vagy az első,
Most megfogunk téged, most megfogunk téged,

Bédobunk a tűzbe, bédobunk a tűzbe,
Szép piros véreddel meszet kell ótani,
Szép piros véreddel meszet kell ótani,
Apró csontjaidból kőfalakat rakni.

Csak úgy áll meg a torony, a nagy bécsi torony,
Mer mit éjjel dolgoztunk, éjjel(?) eszejomlott,
Mit nappal dolgoztunk, éjjel eszejomlott.
Csak úgy áll meg a torony, a nagy bécsi torony.

Énekelte Kisborosnyón Dima Gyuláné Ruzsa Lujza 49 éves korában 1979.
szeptember 8-án.

4.
KÁDÁR KATA
(Két kápolnavirág)

Polcaudó J = 100

- Gyula-i - né, é - des - a - nyám, Tud - ja - e, hogy én mér jöt - tem?
Ká - dár Ka - tát ad - ja né - kem, Ká - dár Ka - tát ad - ja né - kem!

- Gyulainé, édesanyám,
Tudja-e, hogy én mér jöttem?
Kádár Katát adja nékem,
Kádár Katát adja nékem!

- Hejde, mínsább én azt neked adnám,
Feneketlen tóba dobnám,
Mínsább én azt neked adnám,
Feneketlen tóba dobnám.

Addig kerüli azt a tót,
Hát csak egyszer beléugrik,
Addig kerüli azt a tót,
Hát csak egyszer beléugrik.

- Hová mész te kis pakulár,
A városba mit hallottál?
- Én egyebet nem hallottam,
Kádár Katát elvesztették.

Gyulainé azt meghallja,
Mind a kettőt kiveteti,
Mind a kettőt kiveteti,

Kádár Katát elvesztették,
Feneketlen tóba dobták.
Addig megy az a huszárka,
Rá is talál arra tóra.

Az egyiknek csináltak
Pirosmárván-kő koporsót,
S a másikonak csináltak
Fehérmárván-kő koporsót.

- Élsz-e, halsz-e, Kádár Kata,
Élsz-e, halsz-e, Kádár Kata?
- Sem nem élek, sem nem halok,
Feneketlen tóba vagyok.

Az egyiket eltemette
A nagyótár eleibe,
A másikat eltemette
A nagyótár háta megi.

Az egyikből nevelkedik
Egy pirosmárván csemetefa,
A másiktól nevelkedik
Egy fehérmárván csemetefa.
Hát csak egyszer eszehajlik,
Mind a kettő egybeforrik.

Gyulainé ezt meghallja,
Mind a kettőt levágassa.
Mind a kettőt levágassa,
Pohárjába hervasztgassa.

Éjfél után tizenkettő,
Megszólal a csemetefa,
Éjfél után tizenkettő,
Megszólal a csemetefa:

– S verd meg, Isten, azt az anyát,
Ki a szeretetet tiltsa!
Mert én csak egyet szerettem,
S a val is megvert az Isten,
Mert én csak egyet szerettem,
S a val is megvert az Isten.

Énekelte Egerpatakon Góga Lajos 19 éves korában 1976. május 19-én.

Sepsiszentgyörgy – Árkosi út – 2001.

5.
DIÓFÁNAK HÁROM ÁGA
(Három árva)

Quasi giusto $\text{♩} = \text{cca. } 88$

Di-ó-fá-nak há-rom á-ga, Di-ó-fá-nak há-rom á-ga,
A-lat-ta sír há-rom ár-va, A-lat-ta sír há-rom ár-va,
2. Ho-vá men-sz te, há-rom ár-va, Ho-vá men-sz te, há-rom ár-va? S ho-vá? Út-ra, ván-dor-lás-ra.

Diófának három ága,
Diófának három ága,
Alatta sír három árva,
Alatta sír három árva.

– Hová men-sz te, három árva,
Hová men-sz te, három árva?
– S hová? Útra, vándorlásra.

Ott van a ti jó anyátok,
Ott van a ti jó anyátok,
Ott nyugszik a temetőbe.

Botot veszek a kezembe,
Botot veszek a kezembe,
S útnak indítom magamot.

Adok nektek három vesszőt,
Verjétek meg a temetőt,
Verjétek fel a jó anyátok,

– Adok nektek három vesszőt,
Adok nektek három vesszőt,
Csapjátok meg a temetőt.

Aki gondot visel rátok,
Aki gondot visel rátok,
S aki gondot visel rátok.

Énekelte Sepsimartonoson Kovács Árpád 34 éves korában 1983. április 10-én.

6.
MEGSIPPADT A VONAT
(Rózsafa tövébe temetett anya)

Rubato ♩ = 84

Ajde, meg-sip-padt a vo-nat A nagy ál-lo - má - son,
Aj-de, az hoz - za az a - pám, jaj, Vé-g-leg sza - bad - ság - ra.

Ajde, megsipadt a vonat
A nagy állomáson,
Ajde, az hozza az apám, jaj,
Végleg szabadságra.

Ajde, hol vagytok testvérek,
Hol vattok rokonyok?
Gyertek állomásra, jaj,
Érkezik apátok.

– Ajde, hol van anyád, hol van,
Rózsafa tövébe?

– Ajde, nem mondom, nem mondom, jaj,
Felakasztod magad.

– Ajde, nem akasztom magam,
Drága gyermekeim,
De nem akasztom magam, jaj,
Itt ülök veletek.

– Ajde, el vagyon temetve
Rózsafa tövébe,
El vagyon temetve, jaj,
A rózsafa tövébe.

Énekelte Kisborosnyón Dima Lujza 12 éves korában 1979. szeptember 8-án.

7.
LEFEKÜVÉK VALA TÖVISBOKOR ALÁ
(A szeretet próbája)

Le-fe-kü-vék va-la tö-vis-bo-kor a-lá, Sá-rig - ha-sú ké-gyó búj-t bé ke-be-lem-be.

- Vedd kí, a-nyám, vedd kí, Is-ten meg-fi - ze - ti, Szí- ve-met, má-jo-mot mind el-e-mész-tet-te.

Lefeküvék vala tövisbokor alá,
Sárighasú kégyó bújt bé kebelembe.
- Vedd kí, anyám, vedd ki, Isten megfizeti,
Szívemet, májomot mind elemésztette.

- Inkább elleszek én szép leányom nélkül,
Mint fél karom nélkül, mint fél karom nélkül.
Menj el te apádhoz, hátha ő kiveszi,
Menj el te apádhoz, hátha ő kiveszi!

- Apám, édesapám, hozzád jöttem én el,
Sárighasú kégyó bújt bé kebelembe.
Vedd kí, apám, vedd ki, Isten megfizeti,
Szívemet, májomot mind elemésztette.

- Inkább elleszek én szép leányom nélkül,
Mint fél karom nélkül, mint fél karom nélkül.
Menj el te bátyádhoz, hátha ő kiveszi,
Menj el te bátyádhoz, hátha ő kiveszi!

- Bátyám, édes bátyám, hozzád jöttem én el,
Sárighasú kégyó bújt bé kebelembe.
Vedd kí, bátyám, vedd ki, Isten megfizeti,
Szívemet, májomot mind elemésztette.

– Inkább elleszek én jó testvérem nélkül,
Mint fél karom nélkül, mint fél karom nélkül.
De menj el te ángyodhoz, hátha ő kiveszi,
Hogyha ki nem veszi, akkor én kivesszem.

– Ángyom, édes ángyom, hozzád jöttem én el,
Sárighasú kégyó bújt bé kebelembe.
Vedd ki, ángyom, vedd ki, Isten megfizeti,
Szívemet, májomot mind elemésztette.

– Menj el te mátkádhoz, hátha ő kiveszi,
Menj el te mátkádhoz, hátha ő kiveszi!
– Mátkám, édes mátkám, hozzád jöttem én el,
Sárighasú kégyó bújt bé kebelembe.

Vedd ki, mátkám, vedd ki, Isten megfizeti,
A szívemet, májomot mind elemésztette.
Nyúl a jobb zsebibe, kapja a zsebkendőt,
Tekeri kezire, nyúl bé kebelibe.

Nyúl bé bal felibe, veszen egy acskó pénzt,
Nyúl bé bal felibe, veszen egy acskó pénzt.
– Látod, mátkám, látod, nem gondoltam volna:
Jártam én anyámhoz, jártam én apámhoz,

Nem vette ki egy es, Isten áldjon meg hát,
Mátkám, édes mátkám, tiéd leszek én es.

Énekelte Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 53 éves korában 1976.
május 19-én.

8.
SÁRIGHASÚ KÉGYÓ
(A szeretet próbája)
(azonos a 7. sz. dallamával)

Ej, kimegyek egy hegyre, bénézek lütöre,
Ott van egy házocska, Árgyélus a neve.
Azon egy pohárka, erdei bor benne,
Azon egy pohárka, erdei bor benne.

– Köszönts reám, lelkem, Isten megfizeti,
Köszönts reám, lelkem, Isten megfizeti!
– Mintsább rád köszöntném, inkább elönteném,
Mintsább rád köszöntném, inkább elönteném.

Méges rád köszöntöm régi szeretetét,
Régi szeretetét mit nem cselekedném.
Hát így rád köszöntöm régi szeretetét,
Régi szeretetét mit nem cselekedném.

Lefeküvék vala tövisbokor alá,
Sárighasú kégyó bútt bé kebelembe.
Szüvemet, májomot mind elemésztette,
Szüvemet, májamot mind elemésztette.

– Vedd ki, anyám, vedd ki, Isten megfizeti,
Szüvemet, májomot mind elemésztette.
– Inkább elleszek én szép leányom nélkül,
Mint fél karom nélkül, mint fél karom nélkül.

Menj el te apádhoz, hátha ő kiveszi,
Menj el te apádhoz, hátha ő kiveszi?
– Apám, édesapám, hozzád jöttem én es,
Sárighasú kégyó bútt bé kebelembe,

Szüvemet, májomot mind elemésztette,
Szüvemet, májomot mind elemésztette.
Vedd ki, apám, vedd ki, Isten megfizeti,
Szüvemet, májomot mind elemésztette.

– Inkább elleszek én szép leányom nélkül,
Mint fél karom nélkül, mint fél karom nélkül.
Menj el te bátyádhoz, hátha ő kiveszi,
Menj el te bátyádhoz, hátha ő kiveszi.

– Bátyám, édes bátyám, hozzád jöttem én es,
Sárihasú kégyó bújt bé kebelembe.
Vedd ki, bátyám, vedd ki, Isten megfizeti,
Szívemet, májomot mind elemésztette.

– Menj el te ányodhoz, hátha ő kiveszi,
Menj el te ányodhoz, hátha ő kiveszi.
– Ánygom, édes ánygom, hejzád jöttem én es,
Sárihasú kégyó bújt bé kebelembe,

A szívemet, májomot mind elemésztette,
Szívemet, májomot mind elemésztette.
Vedd ki ánygom, vedd ki, Isten megfizeti,
Szívemet, májomot mind elemésztette.

– Menj el te mátkádhoz, hátha ő kiveszi,
Hogyha ki nem veszi, akkor én kiveszem.
– Mátkám, édes mátkám, hozzád jöttem én es,
Sárihasú kégyó bújt bé kebelembe.

Vedd ki, mátkám, vedd ki, Isten megfizeti,
Szívemet, májomot mind elemésztette.
Bényúl a zsebibe, tekeri kezire,
Nyúl bé kebelibe, nyúl bé kebelibe.

– Nyúlj a jobb felembe, végy ki egy acskó pénzt,
Nyúlj a bal felembe, végy egy szál aranyat!

Énekelte Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 és Simon Györgyné
Bódi Margit 63 éves korában 1979. szeptember 9-én.

9.
KIMENTEM EGY HEGYRE
(A szeretet próbája)

Quasi gästo $\downarrow = 84$

Ki-men-tem egy hegy-re, bé-néz-tem lő-tő-re,
Ott va-gyon egy asz-tal bú-val meg-te-rit-ve.

The image shows a musical score for a song. It consists of two staves of music in a treble clef. The first staff begins with a tempo marking 'Quasi gästo' and a metronome marking '84'. The melody is written in a simple, folk-like style with various note values including quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests. The lyrics are written below the notes, with hyphens indicating syllable placement. The second staff continues the melody and ends with a double bar line.

Kimentem egy hegyre, béméztem lőtőre,
Ott vagyon egy asztal búval megterítve.

De búval, búbánattal, hőtíg való gyással,
De búval, búbánattal, hőtíg való gyással.

Rajta van egy pohár, erdei bor benne:
– De köszönd rám, édesem, Isten megfizeti!

– Mindsem rád köszönném, inkább előnteném.
Tüdömöt, májamot mind elemésztette.

Vedd ki, uram, vedd ki, Isten megfizeti,
Sárighasú kégyó bábútt kebelembe.

Tüdömöt, májamot mind elemésztette.
– Én nem veszem, márkám, én nem veszem, mátkám.

Menj el te anyádhoz, hátha ő kiveszi!
– Vedd ki, anyám, vedd ki sárighasú kégyót,

Bébútt kebelembe, bébútt kebelembe,
Tüdömöt, májamot mind elemésztette.

– Mintsább én kivenném, hideg vizet innám,
De mintsább én kivenném, hideg vizet innám.

Menjél el apádhoz, menjél el apádhoz!
– Vedd ki, apám, vedd ki, Isten megfizeti,

Met tudómöt, májamat mind elemésztette.
– Én nem veszem, lányom, én nem veszem, lányom,

Inkább megválanék a szép leányomtól,
Inkább megválanék a szép leányomtól,
Mintsább ellegyek én...

De menj el, te, mátkádhoz, hátha ő kiveszi!
– Sárighasú kégyó bébútt kebelembe,

Tudómöt, májamat mind elemésztette.
– Én nem veszem, mátkám, menj el, te, anyádhoz...

Énekelte Kisborosnyón Góga Józsefné Ruzsa Klára 77 éves korában 1977.
július 27-én.

10.
KIMENÉK, KIMENÉK SÁRIG PATAKÁBA
(A szeretet próbája)
(azonos a 7. sz. dallamával)

Kimenék, kimenék Sári patakába,
Lefeküvék vala csengő bokor alá,
Lefeküvék vala csengő bokor alá.

Sárighasú kígyó bébútt kebelembe,
Sárighasú kígyó bébútt kebelembe,
Szívemet, májamat mind elemésztette.

– Menj el az apádhoz, hátha ő kiveszi,
Menj el az apádhoz, hátha ő kiveszi!
– Apám, apám, apám, drága édesapám,
Takarjad kezedet, takarjad kezedet,

Nyúlj bé kebelembe, nyúlj bé kebelembe,
Sárighasúkígyót vedd ki kebelemből,
Sárighasú kígyót vedd ki kebelemből!

– Nem nyúlok, nem nyúlok én a kebeledbe,
Inkább elleszek én, én a fiam nélkül,
Mintsább ellegyek én a fékarom nélkül.

Menj el az anyádhoz, hátha ő kiveszi,
Menj el az anyádhoz, hátha ő kiveszi!
– Anyám, anyám, anyám, drága édesanyám,
Takard a kezedet, nyúlj bé kebelembe!

Takard a kezedet, nyúlj bé kebelembe,
Sárighasú kígyót vedd ki kebelemből!
– Inkább elleszek én drága fiam nélkül,
Mintsább hogy ellegyek a félkarom nélkül.

Eridj, lelkem, eridj, eridj a bátyádhoz,
Hátha ő kiveszi, hátha ő kiveszi!
– Gyere, bátyám, gyere, takard a kezedet,
Nyúlj be kebelembe, nyúlj be kebelembe,
Sárighasú kígyót vedd ki kebelemből!

– Inkább elleszek én édes öcsém nélkül,
Mintsább elveszítsem az én félkaromat.
Eridj, öcsém, eridj, eridj a mátkádhoz,
Hátha ő kiveszi, hátha ő kiveszi!

– Gyere, lelkem mátkám, takard a kezedet,
Nyúlj bé kebelembe, nyúlj bé kebelembe!
Sárighasú kígyó bébútt kebelembe,
Szívemet, májamot mind elemésztette,
Szívemet, májamot mind elemésztette.

Be is nyúla biza mátkája keblibe,
Ki es vevé vala, zacskó vala benne.
Abba benne vala arany, ezüst, gyémánt,
Így boldogul éltek a mátkával együtt.

Énekelték Nagyborosnyón Mocsel István 45, Mocsel Árpád 37, Mocsel József 38, Góga László kb. 30 éves korában 1977. június 16-án.

11.
MEGÖLTEK EGY KISLÁNYT
(A megszólaló halott)

Megöltek egy kislányt
Százhusz forintjáért,
Beledobták a Tiszába
Piros pej lováért.

Hálójába fogta,
Falujába vitte,
De a bíró falujába
Közhírré tétette.

De Tisza nem fogadta,
Patjára kidobta,
Arra járt egy halászlegény,
Hálójába fogta.

Odament az anyja,
Költi: – Kelj fel, fiam, jere haza!
– Nem mehetek, édesanyám,
Mer meg vagyok halva.

S meg vagyok én halva,
Szívem kettévágva,
Rózsa Sándor hegyes kése
Szívemet átvágta.

Énekelte Kisborosnyón Góga Józsefné Ruzsa Klára 77 éves korában 1977.
július 27-én.

Sepsiszentgyörgy – 2000.

12.
FEHÉR LÁSZLÓ
(A halálra ítélt húga)

Fehér László lovat lopott,
Hármat a hintóba fogott.
S hármat fogott lógójába,
Fehér László le van zárva.

Ezt a húga meghallotta,
Hogy a bátyja le van zárva:
– Fogd bé, kocsis, a lovakot,
Hadd nézzem meg a bátyámat!

László, László, Fehér László,
Hol lakik a Horvát bíró?
– Itt lakik a Horvát bíró,
Az akasztófára való.

– Bíró, bíró, Horvát bíró,
Egy véka aranyat adok.
Egy véka aranyat adok,
Szabadítsd meg a bátyámat.

– Anna, Anna, Fehér Anna,
Nem kell nékem az aranyad.
Háljál velem az éjszaka,
S még ma kiszabadítalak!

– S László, László, Fehér László,
Hallod, mit mond Horvát bíró?
Háljak vele az éjszaka,
Még ma kiszabadítana.

– Anna, Anna, Fehér Anna,
Ne hálj a Horvát bíróval!
Neked lányságodat veszi,
S nékem fejemet elveszi.

– Bíró, bíró, Horvát bíró,
Mi zörög az udvarodon?
– Lovam viszik itatóra,
S annak zörög a kantárja.

Reggel jókor, nyolc órakor
Futott a börtönajtóra:
– Aluszol-e, vagy ébren vagy,
Vagy pedig akasztófán vagy?

– Anna, Anna, Fehér Anna,
Ne keresd itt a bátyádot!
Zöld erdőbe, zöld mezőbe,
Akasztófa tetejébe.

Énekelte Málnásfürdőn Virág Sándorné Márton Matild 36 éves korában
1971. május 13-án.

13.
HA ELVISZNEK ENGEM VÁCRA
(A rab)

Ha elvisznek engem Vácra,
Az emeleti kis cellába,
Hejde, látok sok urat ott ülni,
Azok fognak elítélni.

Elítélnék három évre,
Szabadulnék, ha lehetne,
Hejde, édesanyám, ne keseregj,
Egy fiad lett, az is rab lett.
Hejde, tiszta vas az én nyoszojám,
Itt halok meg, édesanyám.

Hogyha meg találnék halni,
Minden ruhám rám kell adni,
Hejde, koporsóm se legyen fából,
Legyen orgonavirágból.

Énekelte Sepsikőröspatakon Hamar Lajos 28 éves korában 1971. jún. 4-én.

Sepsiszentgyörgy – 2000.

14.
BEMENYEK ÉN VÁSÁRHELYRE
(A rab)

Bemenyek én Vásárhejré,
Vásárheji törvényszékre,
Ott látok sok urat írni,
Azok fognak elítélni.

Elítélnék három évre,
Kerek három esztendőre,
Megizenem a jó anyámnak,
Küldjön párnát a rab fiának.

Meg is jön a civilruha.
– Jöjj el hozzám, édesanyám,
Jöjj el hozzám, édesanyám!
Nézd meg az én picicellám.
Tiszta vas az én nyoszójám,
Itt halok meg, nem sokára.

Erdő, erdő, kerek erdő,
Közepibe rabtemető,
Alatta egy halálmadár,
Kire akar, csak arra száll.

Tartozom a korcsomába
Kilenc liter bor árával,
Jaj Istenem, hogy adjam meg,
Feleségem ne tudja meg.

Énekelte Nagyborosnyón Bódi József 38 éves korában 1977. június 26-án.

15.
NEM VÉTETTEM ÉN SENKINEK
(Váradi József)

Porlando, rubato ♩ - cca. 112

Nem vé-tet-tem én sen - ki - nek, Sem Is - ten - nek, sem em - ber - nek,
Csak a bé - la - fal - vi nép - nek, Csak a bé - la - fal - vi nép - nek.

2-7 vsz. 2-3, 5-6. vsz.

Nem vétettem én senkinek,
Sem Istennek, sem embernek,
Csak a bélafalvi népnek,
Csak a bélafalvi népnek.

De annak sem véték egyebet,
De annak sem véték egyebet,
Csak egy éjre szállást kértem,
Csak egy éjre szállást kértem.

De ha nem akart szállást adni,
A zsandárkézre mér adott fel?
Ha nem akart szállást adni,
Zsandárkézre mér adott fel?

Nagyváradon édesanyám
Jaj de messze vagyon ide.
Írok én egy bús levelet,
Hogy jöjön el temetésemre.

Író-kezeim megállnak,
Tentám, pennám megszáradnak,
Író-kezeim megállnak,
Tentám, pennám megszáradnak.

Váradinak göndör haja
Balra vagyon elválasztva.
Azért van az elválasztva,
A kötélnek hej van hagyva.

Azért van az elválasztva,
A kötélnek hej van hagyva,
Azért van az elválasztva,
A kötélnek hej van hagyva.

Énekelte Nagyborosnyón Gáspár György 40 éves korában 1977. május 9-én.

16.
ESIK ESŐ, SZÉP CSENDESEN CSEPEREG
(Lova lába megbotlott)

Esik eső, szép csendesen csepereg,
Rózsa Sándor a kocsmába kesereg.
– Kocsmárosné, sört ide az asztalra,
S legszebb lányát állítsa ki strázsára!

– Édesanyám, én a strázsát nem állom,
Amott jönnek a szuronyos zsandárok.
S Rózsa Sándor nem vette ezt tréfára,
Felugrott a bársony szőrű lovára.
Felugrott a bársony szőrű lovára,
Kivágtatott az aradi kocsmából.

Lova lába megbotlott egy gyökérbe,
Rózsa Sándort ott fogták el fekvőbe:
– Arra kérem én a zsandár urakat,
Eresszék fel bárcsak a jobb karomat.

Eresszék fel bárcsak a jobb karomat,
Hadd fogjam meg Bárson nevű lovamat.
– Ejnye azt a betyárnak a mindenit,
Lovát félti, nem a maga életit.

Énekelte Egerpatakon Góga Lajos 19 éves korában 1976. május 19-én.

17.
JÓ ESTÉT, JÓ ESTÉT
 (Ki sem megyek, meg sem adom magam)

Porlando, rubato $\text{♩} = 108$

1. Jó es - tét, jó es - tét csaf - lá - ros - né assz - szon! Van - e bo - ra, ad - jon egy fél litret!

meg nem a - dom vasár - nap es - té - re, Te - gyen ki a csár - da e - le - ji - be.
 Szó - gá - ló - ját ál - lít - sa strá - zsa - nak, Ha va - la - ki jön, azt hí - rül ad - ja.

6. vsz. 1. vsz. ism. 3. 5-6. vsz. 4. vsz.

7. vsz. a harmadik dallamos kisméretű

– Jó estét, jó estét csaplárosné asszony!
 Van-e bora, adjon egy fél litret!
 Ha meg nem adom vasárnap estére,
 Tegyen ki a csárda elejibe.
 Szógalóját állítsa strázsának,
 Ha valaki jön, azt hírül adja.

Aj de, nem messze, nem mesze jönnek a zsandárok,
 Elöl jön a csendör a káplárral,
 Még messziről fémlik a csákojuk.

– Jó estét, jó estét, csaplárosné asszony!
 Kié ez a piros pej paripa?
 – Jó bort iszik ennek a gazdája,
 Most jött ide, nincs egy fél órája.

– Küldje, küldje ki lónak a gazdáját,
 Nem bántsuk, csak adja meg magát.
 – Ki se megyek, meg sem adom magam,
 Ha úgy tetszik, vigyék el a lovam.

A lovam a lovam nem annyira sajnálom,
Szügyelőbe van egy bugyláris,
Mibe feküdt háromszáz dollárom.

Egyet adnék egy piros pej paripáért,
Másodikat rávaló szerszámért,
Harmadikot egy csinos barna lányért,
Kit nem adnék kerek ez világért.

Énekelte Egerpatakon Góga Lajos 19 éves korában 1976 október 6-án.

Sepsiszentgyörgy – Ünnepség – 2000.

18.
A SZOTYORI CSÁRDÁBA
(Nem bántjuk mi a szegényt)

A szotyori csárdába,
A szotyori csárdába
Ecet ég a lámpába,
Ecet ég a lámpába.

Meg se gyújtják, mégis ég,
Meg se gyújtják, mégis ég,
Kilenc betyár a vendég,
Kilenc betyár a vendég.

Tizedik, az én vagyok,
Tizedik, az én vagyok,
Hazamenni nem tudok,
Hazamenni nem tudok.

Kocsmárosné, kedvesem,
Kocsmárosné, kedvesem,
Van-e bora édesen,
Van-e bora édesen?

– Van egy kicsi, de nem jó,
Van egy kicsi, de nem jó,
Nem betyároknak való,
Nem betyároknak való.

– S nem vagyunk mi betyárok,
S nem vagyunk mi betyárok,
Úton álló bicskások,
Úton álló bicskások.

S nem bántjuk mi a szegényt,
S nem bántjuk mi a szegényt,
Csak a nagygazda legényt,
Csak a nagygazda legényt.

Aztot sem a pénzéért,
Aztot sem a pénzéért,
Csak a büszkeségéért,
Csak a büszkeségéért.

– Édesanyám, kedvesem,
Édesanyám, kedvesem,
Van-e ingem szennyesen,
Van-e ingem szennyesen?

Ha nincs ingem szennyesen,
Ha nincs ingem szennyesen,
Hozok hatot véresen,
Hozok hatot véresen.

Vigye ki a Tiszára,
Vigye ki a Tiszára,
Mossa ki szép tisztára,
Mossa ki azt tisztára!

Ha nem mossa tisztára,
Ha nem mossa tisztára,
Ugorjék a Tiszába,
Ugorjék a Tiszába.

Énekelte Szotyorban Gecző Miklós 23 éves korában 1978. december 21-én.

19.
SZABÓ GYULA HORVÁT JOLÁNT SZERETTE
(Szeretője gyilkosa)

Szabó Gyula Horvát Jolánt szerette,
S a szülei nem akarták engedni.
– Megállj, Jolán, mit fogok cselekedni,
Még ma este meg kell haljunk egymásér.

– Szabó Gyula, hol jártál ojan későn,
Hova tetted Jolánkámot az este?
– Elhagytam a véres mező szélibe,
Elhagytam a véres mező szélibe.

Szabó Gyula tizitorja (?) de fényes,
Jolánkának három éles elég lesz.
– Egyet lőttem a Jolánka bús szívébe,
Kettőt lőttem a Jolánka holt testjire.

Énekelte Kisborosnyón Góga Józsefné Ruzsa Klára 79 éves korában 1979.
szeptember 8-án.

20.
ODAKINN A MAGOS HEGYOLDALON
(Alku – Leégett a cserény)

Odakinn a magos hegyoldalon
Két juhász ül, beszélgetnek azok.
Amint ottan ketten beszélgetnek,
Azt mondja a gazdag a szegénynek:

– Juhászlegény, szegény juhászlegény,
Tele pénzzel ez a kövér erszény.
Bárcsak ez a pénz volna bár foglaló,
Még egyszer egy ennyi borra való.

Odakinn a magos hegyoldalon
 Két juhász ül, beszélgetnek azok.
 Amint ottan ketten beszélgetnek,
 Azt mondja a gazdag a szegénynek:

– Juhászlegény, szegény juhászlegény,
 Tele pénzzel ez a kövér erszény.
 Bárcsak ez a pénz volna bár foglaló,
 Még egyszer egy ennyi borra való.

Énekelte Szotyorban Gecző Miklós 23 éves korában 1978. decemb. 21-én.

21.
FÜTYÜL A SZÉL, FÜTYÜL
 (Kórházban)

Quasi gásto ♩ - cca. 100

1. Fü - tyül a szél, fü - tyül ződ er - dőn ke - resz - tül,
 Szólj be az a - nyám - hoz, ü - zen - e va - la - mit!

Fütyül a szél, fütyül ződ erdőn keresztül,
 Szólj be az anyámhoz, üzen-e valamit!

Ha kérdi, hogy vagyok, mondjad beteg vagyok,
 A szentgyörgyi kórház vaságán hervadok,
 A szentgyörgyi kórház vaságán hervadok.

Ne sírj, anyám, ne sírj, ennek így kell lenni,
 Minden jó családból egynek rossz kell lenni.

A szentgyörgyi kórház sárgára van festve,
 De sok édesanya sírva jár alatta.

Istenem, életem, én szabad életem,
 Hogy kell ez világot búval eltőteni?

Búval és bánattal, hótig való gyásszal,
Búval és bánattal, hótig vasló gyásszal.

Nem hagyom magamot, megölöm apámot,
Nem hagyom magamot, megölöm apámot.

Testvérek, testvérek, mind hűtlenek vagytok,
Testvéri jóságtok nem is gondoljátok.

Istenem, Istenem, szép szabad életem,
Hogy kell ez világot búval eltőtenem?

Énekelték Nagyborosnyón Balázs Jenő 48, Mocsel István 45, Mocsel Piroska 26, Mocsel Gábor 24 évek korában 1977. január 15-én. Gyűjtötte: Nagy Előd.

22. TIZENKETTŐ, TIZENHÁROM, TIZENNEGY (Kórházban)

– Tizenkettő, tizenhárom, tizennégy,
Aj me, öreg anyám, ijen későn hova megy?
– Aj me, elmenyek a zöld erdőbe sétálni, de sétálni,
Jaj, me száraz ágról ződ levelet leszedni.

Brassó felől jó egy vonat sebessen,
Aj me, a hozza az öreg apám betegen.
Aj me, állj meg, vonat, egy szóra vagy kettőre, vagy kettőre,
Jaj me, beteg apám hogy szálljon ki belőle.

Aj me, hat ablaka van annak a szobának,
Amejikbe az apám operálják.
– Me két nővérke fogja meg a kezemet, a kezemet,
Jaj me, a búbanat öli meg a szívemet.

Lassan, kocsis, hogy a szekér ne rázzon,
Beteg apám gyenge szíve ne fájjon,
Mer az úton se patika, se orvos, de körorvos,
Jaj, me anyám gyógyít, nem a szentgyörgyi orvos.

Énekelte Rétyen Dima Dénesné Dima Gizella 27 éves korában 1979. szeptember 10-én.

23.
BRASSÓ FELŐL JÖN EGY VONAT
(Kórházban)

Tizenkettő, tizenhárom, tizennégy,
Mondd meg, lelkem, ijén későn hova mész?
Én elmenyek új szeretőt keresni, de keresni,
Mer a régít meg kezdettem gyűlölni.

Brassó felől jön egy vonat sebessen,
A hozza az édesapám betegen.
Állj meg, vonat, hogy a kocsi ne rázzon, de ne rázzon,
Beteg az én gyenge szívem, ne fájjon.
Mer az úton se patika, se orvos, de se orvos,
Anyám gyógyít, nem a szentgyörgyi orvos.

Máma péntek, hónap szombat, vasárnap,
Hétfőn reggel óperálják az anyámat.
Két nővérke lefogja a kezemet, a kezemet,
Koczká doktor gyógyítja a szívemet.

Énekelte Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1979. szept. 9-én.

24.
KÓRHÁZ ELŐTT CIGÁNASSZONY KESEREG
(Kórházban)

Ritabte ♩ = 96

Ess az e-ső, szép csendesen pe-tye-reg, Kór-ház e-lőtt ci-gán-assz-on ke-se-reg,
Hajde, szépen ké-ri a fő-dok-tor u-ra-ko-t, jaj, Hogy gyó-gyít-sák meg ki-csi Jut-kát, ha le-het.

Ess az eső, szép csendesen petyereg,
Kórház előtt cigánasszon kesereg,
Hajde, szépen kéri a fődoktor urakat, jaj,
Hogy gyógyítsák meg kicsi Jutkát, ha lehet.

– Haj me, eredj haza, cigánasszon, nem lehet,
Haj me. kicsi Jutkát gyógyítani nem lehet.
Aj me. az ebédje csak egy szíjúszorítás, jaj,
S a vacsorája csak egy nehéz sóhajtás.

Ajde, nyitsd ki, anyám, zöldre festett kapudart,
Ereszd bé a rég nem látott Jutkádót,
Aj me, adjál neki enni, inni eleget, jaj,
Aj me, esztendeje nem eszi a kenyeret.

*

Aj Istenem, merre van az én hazám,
S vajon engem sírat-e az én anyám?
Aj, dehogy sírat, még eszébe sem jutok, jaj,
Nem gondolja, idegen földön vagyok.

S me, édesanyám karján nevelt engemet,
S mégsem tudja az én bús életemet,
Aj de, mer ha tudná az én bús életemet, jaj,
Aj de, minden este felkeresne engemet.

Mer, ez a vonat ha megindul, hogy menjen,
S rajtunk ez a sok nép ne keseregjen.
Keseregjen minden anya fiáér, jaj,
Mer én es kesergék a jó gyermekemér.

Gyere, anyám, mondjak neked valamit,
Aj de, gombold ki a kicsi lábaid elejét.
Aj, nézd meg, anyám, mi bántja a szívemet, jaj,
S tegyetek rám sárga fődöt ide le.

Énekelte Rétyen Dima Dénesné Dima Gizella 27 éves korában 1979.
szeptember 10-én.

25.
JAJ ISTENEM, BE VÍG VOLTAM EZELŐTT
(Kórházban)

Mert, beteg vagyok, vigyetek a kórházba,
Mert tegyetek a hármasszámú szobába.
A vaságya eszi meg a csontomat,
Jaj, met a deszkája nyomja az ódalamat.

Jaj Istenem, be vig voltam ezelőtt,
Míg a babám sétált a kapum előtt,
Dehát immár megharagudt, s itt hagyott,
S bús szívemre nehéz bánatot hagyott.

Addig megyek a csillagos ég alatt,
Míg megnyugszom, babám, a karod alatt.
Nem nyughatom, babám, a karod alatt,
Majd megnyugszom a fekete föld alatt.

Énekelte Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 54 éves korában 1977-ben.
Gyűjtötte Varga Attila

26.
BARNA KISLÁNY, ILYEN KÉSŐN HOVÁ MÉSZ?
(Kórházban)

– Tizenkettő, tizenhárom, tizennégy,
Barna kislány, ilyen későn hova mész?
– Addig megyek zöld erdőbe sétálni, de sétálni,
Szár az ágról zöld levelet szakítani.

Lassan, kocsis, hogy a mentő ne rázzon,
Hogy a szívem, gyenge szívem ne fájjon,
Mer úgy sem gyógyít sem patika, sem orvos, de sem orvos,
Anyám gyógyít, nem a szentgyörgyi orvos.

Fődoktor úr, arra zegyre megkérem:
Feleségem a kórházból kikérem.

– Menjen haza, kicsi fiam, nem lehet, de nem lehet,
Holnap este viszik a temetőbe.

*

– Adjon Isten, öreganyám, jó estét,
Hazajöttem, mint egy váratlan vendég.
Mer hazajöttem örömeire, nem búra, de nem búra,
Komisz élet(?), fel vagyok szabadulva.

Baszamazta mindenit a világnak,
Rosszabbul van dolgom, mint egy kutyának,
Mer a kutya lebújik a szalmába, a szalmába,
Én meg pedig szenvedek a babámért.

*

– Tizenkettő, tizenhárom, tizennégy,
Adjon Isten, barna kislány, hová méggy?
– Én elmegyek hű szeretőt keresni, de keresni,
Mer a ki vót, nem érdemes szeretni.

Le az úton, lefelé sem mehetek,
Mind azt mondják, fekete gyászt viselek,
Fekete gyász, fehér az én zsebkendőm, de zsebkendőm,
Elhagyott a legkedvesebb szeretőm.

Énekelték Nagyborosnyón a cigányok többen 1977. június 26-án.

27.

NAGY BÚ NYOMJA A SZÍVEMET (Meg botlott a lovam lába)

Nagy bú nyomja a szívemet,
Nagy bú nyomja a szívemet, jaj,
Még az temet el engemet,
Még az temet el engemet, jaj!

Szerencsétlen volt az óra,
Szerencsétlen volt az óra, aj,
Mikor kiléptem az útra,
Mikor kiléptem az útra, jaj!

Elmenyek a földbe lakni,
Elmegyek a földbe lakni, jaj,
Mert köztetek nem jó lenni,
Mert köztetek nem jó lenni, jaj!

De nem hittem, nem reméltem,
De nem hittem, nem reméltem, jaj,
Jaj de szerencsétlen lettem,
Jaj de szerencsétlen lettem, jaj!

Szerencsétlen sík mezőbe,
Szerencsétlen sík mezőbe, jaj,
Megbotlott a lovam lába,
Megbotlott a lovam lába, jaj!

Azért botlott meg a lába,
Azért botlott meg a lába, jaj,
Meg kell haljon a gazdája,
Meg kell haljon a gazdája, jaj!

Ügyeljetek magatokra,
Ügyeljetek magatokra, jaj,
Mer én menyek hosszú útra,
Mer én menyek hosszú útra, jaj!

Fekete föld, hasadj ketté,
Fekete föld, hasadj ketté, jaj,
Árva vagyok, bújjak belé.
Árva vagyok, bújjak belé, jaj!

Az árvának úgy van dolga,
Az árvának úgy van dolga, jaj,
Ha kimenyen az utcára,
Ha kimenyen az utcára, jaj,

Még a szél es taszigálja,
Még a szél es taszigálja, jaj,
Egyik útról a másikra,
Egyik útról a másikra, jaj!

Felfogtam a két kezemet,
Felfogtam a két kezemet, jaj,
Úgy kértem az Istenemet,
Úgy kértem az Istenemet, jaj,

Mentse meg az életemet,
Mentse meg az életemet, jaj,
Nézze a sok gyermekemet,
Nézze a sok gyermekemet, jaj!

Az életem csak egy óra,
Az életem csak egy óra, jaj,
Ha meghalok, az sem volna,
Ha meghalok az sem volna, jaj!

Énekelte Rétyen Gerebenes Éva 1975. december 16-án. Gyűjtötte dr.
Nagy Lajos és Nagy Előd.

28.

NEM HISZÍTEK, BETEG VAGYOK (Éles kést szúrtak szívembe)

Nem hiszitek, beteg vagyok,
Nem hiszitek, beteg vagyok, jaj,
Meghiszitek, ha meghalok, jaj,
Meghiszitek, ha meghalok.

Vigyetek el a kórházba,
Vigyetek el a kórházba, jaj,
Adjatok egy inekciót, jaj,
Hátha attól megjavulok.

Szerencsétlen volt az óra,
Szerencsétlen volt az óra, jaj,
Mivel kiléptem az útra, jaj,
Mivel kiléptem az útra.

Rúddal vágta a fejembe,
Rúddal vágta a fejembe, jaj,
Éles kést szúrtak szívembe, jaj,
Éles kést szúrtak szívembe.

Főorvos úr, arra kérem,
Főorvos úr, arra kérem, jaj,
Mentse meg az életemet, jaj,
Mentse meg az életemet.

Ide hordom a pénzemet,
Ide hordom a pénzemet, jaj,
Csak mentse meg az életem, jaj,
Csak mentse meg az életem.

Nézze a sok gyermekemet,
Nézze a sok gyermekemet, jaj,
S a szomorú feleségem, jaj,
S a szomorú feleségem.

Az életem csak egy óra,
Az életem csak egy óra, jaj,
Ha meghalok, a sem volna, jaj,
Ha meghalok, a sem volna.

Énekelte Rétyen Gerebenes Éva kb. 20 éves korában 1976. január 10-én.
Gyűjtötte dr. Nagy Lajos és Nagy Előd.

29.
JAJ ISTENEM, MINEK ÉLEK?
(Beteg vagyok)

Jaj Istenem, minek élek,
Jaj Istenem, minek élek,
Mikor ennyi búval élek,
Mikor ennyi búval élek?
Álom, álom, csendes álom,
Álom, álom, csendes álom.

Csendes jóccakát kívánok,
Csendes jóccakát kívánok,
Mer én menyek kicsi búval,
Tü maradtok száz annyival.
Álom, álom, csendes álom,
Álom, álom, csendes álom.

Hogyha tudtad, mé nem mondtad,
Hogyha tudtad, mé nem mondtad,
Erre jobb az út, mint arra,
Erre jobb az út, mint arra?
Álom, álom, csendes álom,
Álom, álom, csendes álom.

Jártam járatlan hejekre,
Jártam járatlan hejekre,
Ismeretlen ösvényekre.
Ismeretlen ösvényekre.
Álom, álom, csendes álom,
Álom, álom, csendes álom.

Jaj, hogy fáj a gyenge hátam,
Jaj, hogy fáj a gyenge hátam,
Zsigeri a bú s a bánat,
Zsigeri a bú s a bánat.
Álom, álom, csendes álom,
Álom, álom, csendes álom.

– Főorvos úr, szépen kérem,
Főorvos úr, szépen kérem,
Vizsgáljon meg jól engemet,
Vizsgáljon meg jól engemet!
Álom, álom, csendes álom,
Álom, álom, csendes álom.

Mert ha engem jól megvizsgál,
Met ha engem jól megvizsgál,
Bennem betegséget talál,
Bennem betegséget talál.
Álom, álom, csendes álom,
Álom, álom, csendes álom.

– Adok neked orvosságot,
Adok neked orvosságot,
Mitől, fiam, lábra állasz,
Mitől, fiam, lábra állasz.
Álom, álom, csendes álom,
Álom, álom, csendes álom.

– Én eéme nyek innen lakni,
Én elmenyek innen lakni,
Majd megbánja ezt valaki,
Majd megbánja ezt valaki.
Álom, álom, csendes álom,
Álom, álom, csendes álom.

Énekelte Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56, Simon Györgyné Bódi Margit 63 éves korában 1979. szeptember 9-én.

Mikor anyám az úton jár,
Mikor anyám az úton jár,
Szíve fáj-e, engem nem lát,
Szíve fáj-e, engem nem lát?
Álom, álom, csendes álom,
Álom, álom, csendes álom.

– Aj, fiam, de mit tudsz tenni,
Aj, fiam, de mit tudsz tenni,
Úgy ha ennek így kell lenni,
Úgy ha ennek így kell lenni?
Álom, álom, csendes álom,
Álom, álom, csendes álom.

Annyit kértem Istenemet,
Annyit kértem Istenemet,
Hogy segéljen meg engemet,
Hogy segéljen meg engemet,
A négy árva gyermekemet,
A négy árva gyermekemet.

Kézdivásárhely – 2000.

30.
ANNYIT KÉRTEM ISTENEMET
(Egy rúddal üttek fejembe)

Rubato $\text{♩} = 84$

Mer annyit kér-tem Is - te - ne - met, Any-nyit kér-tem Is - te - ne - met, Jaj, ja - ja - jaj,
Hogy el ne ha-gy - jon en - ge - met, Né-zze a sok gyer-me-ke-met, Jaj, ja - jaj, jaj Is - te - nem!

Mer annyit kértem Istenemet,
Annyit kértem Istenemet,
Jaj, jajajaj,
Hogy el ne hagyjon engemet,
Nézze a sok gyermekemet,
Jaj, jajaj, jaj Istenem!

Aj, ne űzzetek, ne vágjatok,
Ne űzzetek, ne vágjatok,
Jaj, jajajaj,
Me én testvéretek vagyok,
Én es testvéretek vagyok,
Jajajaj, jaj Istenem!

Az udvarom közepibe,
Az udvarom közepibe,
Jaj, jajajaj,
Egy rúddal üttek a fejembe,
Egy rúddal üttek a fejembe,
Jajaja, jaj Istenem!

Mer én Istenem, mit vétettem,
Én Istenem, mit vétettem?
Jajajaj, jaj Istenem,
Hogy így megvert a jó Isten,
Hogy így megvert a jó Isten,
Jajajaj, jaj Istenem!

Én Istenem, mér vertél meg?
Mér nem vertél szép szavakkal?
Jaj Istenem!
Megvert Isten rossz órában,
Mindennapi bánatjában,
Jaj, jajaj, jaj Istenem!

Énekelte Rétyen Kalányos Dénesné Dima Ibolya 50 éves korában 1979. szeptember 11-én.

31.
FERENC KÁROLY
(A fától megütött legény)

Ferenc Károj voltam én idáig,
Éltem én csak húsz éves koromig.
De az idő rövidre vót mérve,
Ki kellett mennem a temetőbe.

Senki keze szennyét nem hordoztam,
Egy fenyőfa halálom okozta.
Egy fenyőfa zuhant a fejemre
A Hargita fenyves erdejébe.

Mit sírattok Hargita szép fáí?
Szenvedésem nem tartott sokáig.
Jó szüleim, tölletek elválok,
Megyek én a csendes nyugovásra.

Senki keze szennyét nem hordoztam,
Egy fenyőfa halálom okozta.
Jó szüleim tölletek elválok,
Megyek én a csendes nyugovásig.

Ferenc Károj nevét vesse belé.
Az Istentől várja a nyugalmat.
Ferenc Károj nevét vesse belé,
Az Istentől várja a nyugalmat.

Énekelte Sepsikőröspatakon Hamar Józsefné Pinti Irma 31 éves korában
1971. június 4-én.

Kovászna – 2001.

NÉPDALOK

32.

KICSI CSILLAG, TE LEGTÖBBET VÁNDOROLSZ

Tempo giusto $\text{♩} = 96$

Ki-csi csil-lag, te leg-töb-bet ván-do-rolsz, A ba-bá-mat nem lát-tad-e va-la-hol?

Fel-ta-lál-tam a bras-sa-i csár-dá-ba, Sok ü-veg bort i-szik meg bá-na-tá-ba.

Kicsi csillag, te legtöbbet vándorolsz,
A babámat nem láttad-e valahol?
Feltaláltam a brassai csárdába,
Sok üveg bort iszik meg bánatába.

Énekelte Egerpatakon Góga Sándor 65 éves korában 1976. május 19-én.

33.

KEDVES ÉDESANYÁM

Kedves édesanyám, felakasztom magamat,
A félliteres üveg teszi el a napomot.
Édes fiam, ne akaszt fel magadot,
Itt a literes, igyál, gyógyítsd meg a hasadot.

Sári néni, nékem, nékem nem kell a leánya,
Egész héten puderos a pofája.
Mer én nékem dologra kell az asszon,
Ne puderozza ki, magát ki a kisasszon.

Itt, minálunk megócsult a pálinka,
S egy liternek tizenkettő az ára.
Gyertek, fiúk, itt a literes, igyatok,
A lányokkal reggelig mulassatok!

Énekelte Egerpatakon Góga Lajos 19 éves korában 1976. május 19-én.

BÍRÓ, BÍRÓ, HA MEGUNTÁL SOROLNI

Bíró, bíró, ha meguntál sorolni,
 Mé nem tudtam barna kislányt szeretni.
 S hogy, barna kislány tud igazán szeretni
 Akiért, hej, de sokat kell szenvedni.

Hej, bíró, bíró, ha meguntál sorolni,
 Mé nem tudtál, barna kislány, megvárni.
 Barna kislány, sejahaj, tud igazán szeretni,
 S hogy, a legénynek kell igazán szenvedni.

S hogy, csárda előtt kötöm meg a lovamat,
 S még az éjjel kimulatom magamot.
 Csárda előtt, sejahaj, kötöm meg a lovamat,
 Még az éjjel kimulatom magamot.

Hej de, bíró, bíró, ha meguntál sorozni,
 S mé nem tudtál szilaj csikót szerezní.
 Hogy szilaj csikó, sejahaj, rája ezüst szerszámot,
 A babámra senki ne tartson számot.

Hogy csárda előtt van a babám tanyája,
 S hogy, minden este kivágtatok hozzája.
 Hogy, csárda előtt, sejahaj, búvok meg egy nyárfának,
 Hullatom a sűrű könnyem utánad.

Énekelte Gidófalván Gecző Jolán 19 éves korában 1983. április 10-én.

35.
GYERE VISSZA, FELESÉGEM

Parlando, rubato $\text{♩} = \text{cca. } 100$

Aj, me Gye-re visz-sza, fe - le - sé - gem, Saj-náld meg a négy gyer-me-kem. Ej-de,
én Is - te - nem, mi csi-nál-jak Csak két ár-va gyer - me - kem - mel?

Aj, me, gyere vissza, feleségem,
Sajnálj meg a négy gyermekem.
Ejde, én Istenem, mi csináljak
Csak két árva gyermekemmel?

Ej, nehogy gondold, hogy én félek,	Ajde, ujan igaz árva vagyok,
Ej, nehogy gondold, hogy én félek,	Ujan igaz árva vagyok,
Ajde, amétt ilyen árva vagyok,	Ajde, magam csak egyedül vagyok,
Ajde, amétt ilyen árva vagyok.	Magam csak egyedül vagyok.

Énekelte Gidófalván Román Hajnal 20. éves korában 1983. április 10-én.

36.
EZ A BARNA KISLÁNY

Ez a barna kislány kiment az erdőbe,
Egyenesen a százados úr elejébe.
Százados úr, hol van a kedvesem?
Tizenhatod napja sírva keres engem.

Hadd el, te barna lány, fogsz te értem sírni,
Fogsz te értem gyászlevelet írni.
A tintaceruzával lesz oda írva,
Hogy szívem bánatjai tesznek el a sírba.

Énekelte Gidófalván Gecző Borbála 10 éves korában 1983. április 10-én.

37.

CIGÁNSORON MESSZE NEM MEREK MENNI

Cigánysoron messze nem merek menni,
Hejde, sokan vagytok, meg akartok verni.
Törjétek bé, pajtások a fejemet,
Úgy se hagyom a kicsi feleségem.

Jól lássátok, de nincsen egészségem.
De jól lássátok, de nincsen egészségem,
Ha mondjátok, kurva a feleségem.

Adjatok vaj egy-két marok szalmát,
Adjatok vagy egy-két marok szalmát,
Hogy tegyem a csóré feje alá.

Énekelte Gidófalván Farkas Rozália 26 éves korában 1983. április 10-én.

38.

HALÁLBOGÁR SZÁLLOTT AZ UDVARUNKRA

Halálbogár szállott az udvarunkra,
Ejde, azt jelenti, kinek van halottja.
Ejde, ejde, megette a sújos betegség,
Kulcsár doktor megmondta, nincs reménység.

Kaluppolok a brassai főúton,
S visszahallszik a kaluppolásom.
Nyitsd ki, babám, zöldre festett, tyuhaj, kapudot,
S engedd bé a kesej lábú lovamot.

S míg a kovács a lovamot vasalja,
S régi babám, cukrozd meg a boromat.
S cukrozd, babám, te iszol a legszebb pohárból,
S adj egy csókot, ne szégyeld az anyádtól.

Énekelte Gidófalván Román Rozália 14. éves korában 1983. április 10-én.

39.
MIKOR ANYÁM ENGEM SZÜLT VÓT

Piando, rubato $\text{♩} = 105$

$\text{♩} = 76$

1. de Mi-kor a-nyám en-gem szült vót, Bá-na - tos ken - dő-be fo - gott, a

$\text{♩} = 100$

Bá-na - tos ken - dő - be fo - gott. Ej de, Jobb lett vó-na kis - ko - rom - ba

$\text{♩} = 90$

Zár-tak vó-na ko - por - sóm - ba, Zár - tak vó - na a ko - por - sóm - ba.

De, mikor anyám engem szült vót,
Bánatos kendőbe fogott,
Bánatos kendőbe fogott.
Ej, de, jobb lett vóna kiskoromba
Zártak vóna koporsómba,
Zártak vóna a koporsómba.

De megyek az úton lefelé,
Megyek az úton lefelé,
Senki nem mondja, gyere bé.
De békiált az édesanyám,
Gyere bé te szerencsétlen!

De jaj, Istenem, merre menjek,
Merre menjek, merre járjak,
Merre veszem árva fejem?
Vetem fejem valamerre,
Valami ország szegibe,
Valami ország szegibe.

Csukros bú nyomja szívemet,
Még a temet el engemet,
Még a temet el engemet!
Jobb lett vóna kiskoromba
Zártak vóna koporsóba,
Vettek vóna a Tiszába.

Csukros bú nyomja szívemet,
Még a temet el engemet,
Ja Istenem, mi csináljak?

Énekelték Kisborosnyón többen cigányok 1977. július 27-én.

40.

ALMÁSDERES A LOVAM

Almásderes a lovam, nem eszi a zabot,
Kisangyalom, sejhaj, szoktatta azt rája,
Engem pedig, sejahaj, a csókos szájára.

Esik eső csendesen az ökör szarvára,
Kisangyalom, sejhaj, gondoltam én rája.
Almásderes a lovam, nem eszi a zabot.

Énekelte Kisborosnyón Mocsel Árpádné 31 éves korában több cigány kíséretében 1977. július 26-án.

41.

KÉT HEGY KÖZÖTT SÜTÖTT FEL A HOLDVILÁG

Két hegy között süttött fel a holdvilág,
S az én babám abba fésüli magát.
Fésüld, babám, sejhaj, szép fekete hajadot,
Én is abba fésültem meg magamot.

Túl a vízen mandulafa virágzik,
Mandulája vízbe esik, s elázik.
Úgy elázik, ejehaj, miköztünk a szerelem,
Ne csókolj meg, ha szívedből nem szeretsz.

Úgy elmegyek a nagyvilág végére,
Írigyeim élhessen el kedvére.
Jaj Istenem, ajajaj, merre van az én hazám,
Valahára sirat-e meg az anyám?

Dehogy sirat, sejahaj, még eszébe sem jutok,
Bús szívemet idegen főd takarja.

Me, baszom azt a mindenit a világnak,
Rosszabbul van dógom, mint egy kutyának,
Mer a kutya, ejahaj, bébúvik a szalmába,
Én meg mehetek a világba.

Édesanyám postán küldött levelet,
Gyere haza, kicsi fiam, ha lehet!
Mer hazamennék, ejehaj, édesanyám, nem lehet,
Komiszár úr...

Jaj Istenem, merre van az én hazám,
Vajon engem sirat-e édesanyám?
Ha nem sirat, sejahaj, még eszibe se jutok,
Miről tudná, idegen földön vagyok.

Én az úton lefelé se mehetek,
Mind azt mondják, fekete gyászt viselek.
Fekete gyász, fehér az én zsebkendőm,
Gyászolom a legkedvesebb szeretőm.

Énekelték Kisborosnyón többen cigányok 1977. június 16-án.

42.

ÁLMOS VAGYOK, MINT A CICA

Robato $\text{♩} = \text{cca. } 100$

Ál - mos va - gyok, mint a cí - ca, Nem a - lud - tam négy ét - sza - ka, aj, de

Nem a - lud - tam, nem ál - mod - tam, Jaj, jaj, a - nyám, Fi - am, ró - lad ál - mo - doz - tam.

Álmos vagyok, mint a cica,
Nem aludtam négy étszaka, aj, de,
Nem aludtam, nem álmodtam,
Jaj, jaj, anyám,
– Fiam, rólad álmodoztam.

Ajde, erdő, erdő de magas vagy,
Te meg, fiam, de messze vagy.
Ezt az erdőt levágatom,
Jaj, jaj, jó anyám,
S a fiamot megláthatom.

Ajde, megverem anyám ablakát:
– Ébren vagy-e, édesanyám?
Ébren vagy-e, édesanyám?
– Ébren vagyok, nem aluszok,
Fiam, rólad álmodozok.

Ajde, erdő nincsen madár nélkül,
S az én szívem bánat nélkül,
Erdő nincsen madár nélkül.
Jaj, jaj, jó anyám,
S az én szívem bánat nélkül.

Énekelte Kisborosnyón Dima Lujza 12 éves korában 1979. szeptember 8.

43.

OLYAN BETEG VAGYOK, ANYÁM

Ajde, olyan beteg vagyok, anyám,
 Jujan beteg vagyok, anyám,
 Hogy Isten tudja, ki se bírom,
 Isten tudja, ki se bírom.

De, szedek százféle virágot,
 Me, szedek százféle virágot,
 De, főzök neked orvosságot,
 Amitől te lábra állasz.

Ha én innen elmehetek,
 Ha én innen elmehetek,
 De soha erre nem jöhetek,
 Soha erre nem jöhetek.

Isten maradjon veletek,
 Isten maradjon veletek,
 Mer köztetek nem lehetek,
 Mer köztetek nem lehetek.

Megrevült a szoknyám alja,
 Megrevült a szoknyám alja,
 Ujan szabót se találok,
 Aki aztot jól megvarrja.

Add ide a jobb kezedet,
 Add ide a jobb kezedet,
 Hogy búcsúzzam el végletesen,
 Hogy búcsúzzam el végletesen.

Én Istenem, mi az oka,
 Én Istenem, mi az oka,
 A szoknyába van a hiba,
 A szoknyába van a hiba.

Énekelte Kisborosnyón Ruzsa Piros 42 éves korában 1979. szeptember 8-án.

44.

ÁROKBA TEREM AZ A FA

Árokba terem az a fa,
 Árokba terem az a fa,
 Kit úgy hínak, vadrózsafa,
 Kit úgy hínak, vadrózsafa.

Kinek sem apja sem anyja,
 Kinek sem apja, sem anyja,
 Sem egy igaz testvérbátyja,
 Sem egy igaz testvérbátyja.

Vállamra hajlik az ága,
 Vállamra hajlik az ága.
 Most vagyok egy igaz árva,
 Most vagyok egy igaz árva.

Testvér, mikor az úton jársz,
 Testvér, mikor az úton jársz,
 Fáj-e a szíved, ha nem látsz,
 Fáj-e a szíved, ha nem látsz?

Fáj, fáj, fáj, de mit tudj tenni,
Fáj, fáj, fáj, de mit tudj tenni?
Mikor ennek így kell lenni,
Mikor ennek így kell lenni.

Közületek el kell menni,
Közületek el kell menni.
Én elmegyek közületek,
Isten maradjon veletek.

Koporsóm se legyen fából,
Koporsóm se legyen fából,
Legyen pünkösdi rózsából,
Legyen pünkösdi rózsából!

Anyám, anyám, édesanyám,
Anyám, anyám, édesanyám,
Édes felnevelő dajkám,
Édes felnevelő dajkám.

Csecset adtál, elaltattál,
Csecset adtál, elaltattál,
Szárnyad alá bocsátottál,
Szárnyad alá bocsátottál.

Szivárványos az ég alja,
Szivárványos az ég alja,
Nincsen jól a fejem alja,
Nincsen jól a fejem alja.

Gyere, anyám, igazítsd meg,
Gyere, anyám, igazítsd meg,
Hogy az ég ura áldjon meg,
Hogy az ég ura áldjon meg!

Menyek, menyek, meg-megállok,
Menyek, menyek, meg-megállok,
Gondolkozom, mi csináljak,
Gondolkozom, mi csináljak?

Elfussak-e, vagy megálljak,
Elfussak-e, vagy megálljak?
Inkább jobb lesz, ha megállok,
Minden bűnnek utat hagyok.

Anyám, anyám, édesanyám,
Anyám, anyám, édesanyám,
Megátkozott engem anyám:
– Fiam, ne légy boldog soha!

Semmi la la la la la la,
Semmi la la la la la la,
Mégfogott az anyám átka,
Mégfogott az anyám átka.

Mer nem vótam jó gyermeke,
Mer nem vótam jó gyermeke.
Jó gyereke lettem vóna,
Átka meg nem fogott vóna.

Énekelték Nagyborosnyón Balázs Jenő 48, ifjú Mocsel István 45, Mocsel Piroska 26, Bódi Ilona 24 éves korában 1977. június 26-án

45.
KIMENYEK EGY HEGYRE

Quasi giusto $\text{♩} = 66$

Ki-mé-nyek egy hegy-re, bé-né-zek lü-tő - re, Ott lá - tok egy há-zat, Ár-gyé-lus a ne-ve.

Ab-ba egy asz-tal van, bá-nat-val te - rít - ve, Ab - ba egy po-hár van, er-de-i bor ben-ne.

* 2., 4., 6 - 9. vsz.-ban a második, 5. vsz.-ban a második és negyedik dallamsor elmarad.

Kimenyek egy hegyre, bénézek lütőre,
Ott látok egy házat, Árgyélus a neve.
Abba egy asztal van, bánatval terítve,
Abba egy pohár van, erdei bor benne.

Vedd fel, lekem, vedd fel, régi jószágodért,
Régi jószágodért mit nem cselekedném,
Régi jószágodért mit nem cselekedném.

Mintsább elvennem, inkább elönteném,
Mintsább elvennem, inkább elönteném.
Régi szeretetért mit meg cselekednék,
Régi szeretetért mit meg cselekednék:

Tizának habjából kalánnal leszednék,
Annak fenekéből kláris gyöngyöt szednék,
Annak fenekéből kláris gyöngyöt szednék.

Azt is a babámnak a nyakába tenném,
Azt is a babámnak a nyakába tenném.

Istenem, Istenem, mit kellett megérjek,
Szeretetlen társsal egy ágyba feküdjek,
Szeretetlen társsal egy ágyba feküdjek.

Mikor megölelem, karjaim zsibbadnak,
 Mikor megcsókolom, könnyeim csordulnak,
 Mikor megcsókolom, könnyeim csorrognak.

Elmegyek, elmegyek, nem ülök veletek,
 Fiatal életem nem tőtöm veletek,
 Fiatal életem nem tőtöm veletek.

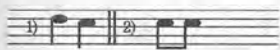
Isten adta volna, ne láttalak volna,
 Egy esztendő, kettőt többet éltem volna,
 Egy esztendő, kettőt többet éltem volna.

Énekelte Nagyborosnyón Mocsel István 45, Mocsel György 40, Mocsel Árpád 38, Kocsis György 39, Mocsel Vilma 57, Mocsel Kálmán 40 éves korában 1977. június 26-án.

46. KIMENYEK AZ ÚTRA SÍRNI

Rubato $\text{♩} = 69$

Ki-me-nyek az út - ra sír - ni, Ki-me-nyek az út - ra sír - ni,
 Sen-ki nem mond - ja, gye - re bé, Ja - jaj, ja - jaj, Sen-ki nem mond - ja, gye - re bé!

Kimenyek az útra sírni,
 Kimenyek az útra sírni,
 Senki nem mondja, gyere bé,
 Jajaj, jajaj,
 Senki nem mondja, gyere bé!

Gyere bé, fiam, gyere bé,
 Gyere bé, fiam, gyere bé!
 Széket adok, leültetek,
 Jajaj, jajaj,
 Széket adok, leültetek.

Karjaim közt elaltatlak,
 Karjaim közt elaltatlak.
 S jaj Istenem, mi csináljak,
 Jajaj, jajaj,
 S jaj Istenem, mi csináljak?

Jaj Istenem, ahogy élek,
 Vetem a fejem a búnak,
 Mindennapi bánatimnak,
 Jajaj, jajaj,
 Mindennapi bánatimnak.

Sír az apám, sír az anyám,
Sír az apám, sír az anyám,
Sír mind a két testvérbátyám,
Jajaj, jajaj,
Sír mind a két testvérbátyám.

Addig menyek, addig járok,
Addig menyek, addig járok,
Hol megsetétül. meghálok.
Jajaj, jajaj,
Hol megsetétül, meghálok.

Vetem a fejem a búnak,
Vetem a fejem a búnak,
Mindennapi bánatimnak,
Jajaj, jajaj,
Mindennapi bánatimnak.

Énekelte Nagyborosnyón Mocsel György 40, Mocsel István 45, Mocsel Kálmán 40, Mocsel Árpád 38 éves korában 1977. június 26-án.

Menyek, menyek, meg-megállok,
Menyek, menyek, meg-megállok,
Gondolkozom, mi csináljak,
Jajaj, jajaj,
Gondolkozom, mi csináljak?

Aj Istenem, merre menjek,
Jaj Istenem, merre menjek?
Mer a bú nem kell senkinek,
Jajaj, jajaj,
Mer a bú nem kell senkinek.

Mer kinek szürke lova vagyon,
Kinek szürke lova vagyon,
Annak nagy bánata vagyon,
Jajaj, jajaj,
Annak nagy bánata vagyon.

Sepsiszentgyörgy – Órkő – 2000.

47.
MINDEN ABLAK ALATT

Rubato $\text{♩} = 72$

Min-den ab-lak a - latt Pá - ros a di - ó - fa,
Csak az e - nyém a - latt, jaj, Pá - rat - la - nul ma - a - radt.

Minden ablak alatt
Páros a díófa,
Csak az enyém alatt, jaj,
Páratlanul maradt.

Verd meg, Isten, verd meg
A szeretóm anyját!
Eltította tőlem, jaj,
A legszebbik fiát.

Kicsapom a lovam
Csárda elejibe,
Lehajtom a fejem, jaj,
A babám ölébe.

Ha neki fia vót,
Nekem szeretóm vót.
Verje meg az Isten, jaj,
A szeretóm anyját!

Lehajtom a fejem
A babám ölébe,
Hullatom a könnyvem, jaj,
A babám kötényibe.

Énekelte Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1976. május 19-én.

48.
KIMEGYEK A HEGYRE

Parlando $\text{♩} = 96$

1. Kí-me-nyek egy hegy - rc, Bé - né-zek lő - tő - rc, Ott van egy há-zacs-ka, Ar-de-lusz a ne-ve.
A-mit ab-ba főz-nek, Bá-na-tos a le-ve, A-mit ab-ba főz-nek, m, Bá-na-tos a - a le-ve.

Kimenyek egy hegyre,
Bénézek lőtőre,
Ott van egy házacska,
Ardelusz a neve.

Amit abba főznek,
Bánatos a leve,
Amit abba főznek,
Bánatos a leve.

Abba egy asztalka
Búval megterítve,
Abba egy asztalka
Búval megterítve.

Azon egy pohárka,
Erdei bor benne,
Köszönts reám, lekem,
Régi szereteted.

Régi szeretetért
Mit nem cselekednék,
Régi szeretetért
Mit nem cselekednék.

Minkább rád köszöntném,
Inkább előnteném,
Minkább rád köszöntném,
Inkább előnteném.

Énekelté Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1976.
május 19-én.

Sepsiszentgyörgy – 2000.

49.
KERTEM ALATT JÁR A POSTA

Ker-tem a- latt jár a pos- ta, Pos- tás le- ve - le- met hoz- za.

Ne hozd, pos- tás, le- ve - le- met, jaj ej de Ne szo- mo - rít- sd a szí - ve - met.

Kertem alatt jár a posta,
Postás levelemet hozza.
Ne hozd, postás, levelemet, jaj,
Ej, de, ne szomorítsd a szívemet.

Mer a meg van szomorítva,
Örökre gyászba borítva,
Mer a meg van szomorítva, jaj,
Ej, de, örökre gyászba borítva.

Énekelté Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1976. május 19-én.

Sepsiszentgyörgy – Park – 2000.

50.
SZÉLES A BALATON

Parlando J = 96

Szé-les a Ba-la-ton, kes-keny pal-ló raj-ta, Rég meg-mond-tam, lelkem, ne pa-cé-rozz raj-ta.
Met ha be-le-e-sel, örök-re el-ve-szel, Met ha be-le-e-sel, in, örök-re el-ve-szel.

Széles a Balaton, keskeny palló rajta,
Rég megmondtam, lelkem, ne pacérozz rajta.
Met ha beleesel, örökre elveszel,
Met ha beleesel, örökre elveszel.

Hát a sok árvával mit fogok csinálni,
Hát a sok árvával mit fogok csinálni?
Hagyom az Istenre, a sok idegenre,
Hagyom az Istenre, a sok idegenre.

Viseljenek gondot a sok gyermekemre,
Viseljenek gondot a sok gyermekemre.
Istenem, Istenem, mi löle meg engem,
Kilenc sing pántlika nem ér bé engemet.

Eddig csak egy fél vót, azon es csokor vót,
Eddig csak egy fél vót, azon es csokor vót,
– Anyám, édesanyám, ha meg fogok halni,
Mit fognak csinálni, mit fognak csinálni?

Elmenyek, elmenyek, nem ülök veletek,
A fájdalmas testem nem ölöm veletek.
– Főorvos úr, kérem, vizsgáljon meg engem,
Vizsgáljon meg engem, nagyon beteg vagyok!

Nagyon beteg vagyok, talán meg es halok.
Nagyon beteg vagyok, talán meg es halok.
Nekem el kell menni, mer itt nem jó lakni,
Mer itt az irigyek gyakran fognak járni.

Énekelte Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1976.
május 19-én.

51.
MADÁRKA, MADÁRKA

Madárka, madárka, ne zavard a vizet,
Hogy igyam belőle, hogy haljak meg tőlle,

Hogy szálljon szívemre, hogy haljak meg tőlle,
Hogy szálljon szívemre, hogy haljak meg tőlle.

Búcsúzom, búcsúzom el a gyermekemtől,
Mejek más világra, messze, messze, messze.

Mit tudjak csinálni, nekem el kell menni,
Me nekem el kell menni, el kell nekem menni.

Sír az út előttem, bánkódik az ösvény,
Még az is azt mondja, menjek eleibe!

De nem menyek, nem menyek, mer én árva lettem,
Mer én árva lettem, páratlan es lettem.

Árva vagyok, árva, nekem párom nincsen,
Árva vagyok, árva, me páratlan vagyok.

De Isten adta vóna, hogy ne láttalak vóna,
Se híred, se neved ne hallottam vóna.

Mert az én életem százszor könnyebb vóna,
Mer az én életem most már könnyebb vóna.

Írom a levelem, gondolok anyámra,
Gondolok anyámra és a jó apámra.

Nyítsák az ajtókot, hozzák a rabokot,
Felvetik a kócsot, hozzák a rabokot.

Hozzák a rabokot, hozzák a rabokot,
Istenem, Istenem, vajon mi lesz velük?

Főorvos úr, kérem, csak az a kérésem,
Ne itt öljenek meg, ne itt öljenek meg!

Énekelte Sepsiszentgyörgyön Mocsel Anna 46 éves korában 1992.
február 9-én.

52.
MOST JÖVÖK GYULÁRÓL

Most jövök Gyuláról,
Fejér Gyula várról.
Lehullott a lovamról a patkó,
Mind a négy lábáról.

Csak egy maradt rajta,
Az es kotyog rajta.
Kovácslegén, gyere, jó barátom,
Gyere, szoríts egyet rajta!

Kovács kopogtassa,
Magát csinosítsa,
Míg a kovács lovamot vasalja,
A babám borát igyuk ki!

Cukrozd, babám, cukrozd,
Cukrozd a boromot.
Te iszol a legszebb pohárból
Drága kisangyalom.

Énekelte Sepsiszentgyörgyön Mocsel Anna 46 éves korában 1992.
február 9-én.

53.
MEGY A NAP LEFELÉ

Megy a nap lefelé,
A kaszárnya felé.
Rokulnak a katonák,
Harminchárom évesek
Bé Romániába.

Istenem, Istenem,
Mit tudjak csinálni?
Fegyver van a vállamon,
Bajnét az oldalamon,
Bé Romániába.

Bémenyek a szobába,
Leülök a vaságyra,
Búra hajtom a fejem,
Hullatom a könnyeim
A vaságy ódalára.

Istenem, Istenem,
Mit tudjak csinálni?
Búra hajtom a fejem,
Hullatom a könnyeim
A vaságy ódalára.

Énekelté Sepsiszentgyörgyön Mocsel Anna 46 éves korában 1992.
február 9-én.

Sepsiszentgyörgy – Olt partján – 2000.

VIRRADJ, VIRRADJ, HAJNALCSILLAG

Virradj, virradj hajnalcsillag,
 Virradj, virradj hajnalcsillag,
 Minnyá nem lesz, kivel virradj,
 Minnyá nem lesz, kivel virradj.

Hajnalcsillag nem lett volna,
 Hajnalcsillag nem lett volna,
 Ijen árva most nem volna,
 Ijen árva most nem volna.

Kimegyek az útra sírni,
 Kimenyek az útra sírni,
 Nem jó anyám vigasztalni,
 Nem jó anyám vigasztalni.

Vigasztaljon meg az Isten,
 Vigasztaljon meg az Isten!
 De szerencsétlen az az árva,
 De szerencsétlen az az árva.

Annyit kértem Istenemet,
 Annyit kértem Istenemet,
 Nézze a szép gyermekemet,
 Nézze a szép gyermekemet!

Nincsen kórház, nincs patika,
 Ki a szívem meggyógyítsa,
 Nincsen kórház, nincs patika,
 Ki a szívem meggyógyítsa.

Me lesz kórház, lesz patika,
 Me lesz kórház, lesz patika,
 Fekete föld meggyógyítja,
 A fekete föld meggyógyítja.

Énekelte Sepsiszentgyörgyön Mocsel Anna 46 éves korában 1992.
 február 9-én.

55.
SZÓL A KAKAS VIRRADTJÁRA

Quasi giusto $\text{♩} = 76$

Szól a ka-kas vir-radt-já - ra, Szól a ka - kas vir - radt - já - ra,
Bu-di Já-nos ha - lá - lá - ra, Bu-di Já-nos ha - lá - lá - ra.

Szól a kakas virradtjára,
Szól a kakas virradtjára,
Budi János halálára,
Budi János halálára.

Kelj fel, János, ne aludjál,
Kelj fel, János, ne aludjál,
Mer azt hiszik, hogy meghótál,
Mer azt hiszik, hogy meghótál.

Hullass egy pár könnyet reám,
Hullass egy pár könnyet reám,
Talán megérdemlem tőled,
Talán megérdemlem tőled.

Haj, nem hótam meg, csak aluszom,
De nem hótam meg, csak aluszom,
Fájdalmas testem nyugtatom,
Fájdalmas testem nyugtatom.

A szentgyörgyi toronyóra,
A szentgyörgyi toronyóra,
Úgy mutassa, hogy hány óra,
Úgy mutassa, hogy hány óra.

Ülj le mellém egy kicsiddég,
Ülj le mellém egy kicsiddég,
Szívem bár addig nyugodjék,
Szívem bár addig nyugodjék.

Háromnegyed tizenkettő,
Háromnegyed tizenkettő.
De nekem nem ütött jóra,
De nekem nem ütött jóra.

Énekelte Szotyorban Gecző Miklós 42 éves korában 1978. december 21-én.

56.
KÜRTÓN BÚJTÁL, MINT A FÜST

Kürtön búttál, mint a füst,
Fekete vagy, mint az üst.
Kürtön búttál, mint a füst,
Fekete vagy, mint az üst.

Énekelte Szotyorban Gecző Miklós 42 éves korában 1978. december 21-én.

57.
NEM IS AZ A BETYÁR

Rubato ♩ - cca. 72

Nem is az a be-tyár, a - ki gyó-csing - be jár,
Szé-na - szal - ma nyo - szo - já - ba van a ve - tett á - gya.

Nem is az a betyár, aki gyócsingbe jár,
Széna-szalma nyoszójába van a vetett ágya.

Mer az én ágyamba széna-szalma vagyok,
S minden széna-szalma szálom rózsabimbó vagyok.

Madárka, madárka, ne zavarj a vizet,
Ne zavarj a vizet, hadd igyam belőle,

Hadd igyam belőle, hadd essék szívemre,
Hadd essék szívemre, hadd haljak meg tőle!

Repülj, madár, repülj, a zöld erdőn keresztül,
Repülj babám ablakára, hirdesd, hogy meg vagyok halva!

Ha madárka volnék, szépen szálldogálnék,
Ha fojóvíz volnék, szépen fojdogálnék.

Elveszett a lovam a sűrű erdőbe,
Elkopott a cipőm a nagy keresésbe.

Ne keresd a lovad, mer be vagyon hajtva,
A szotyori Borbát-kertbe szól a csengő rajta.

Énekelte Szotyorban ifjú Gecző Miklós 23 éves korában 1978. december 21-én.

58.

LASSAN, KOCSIS, A FAGYON, A FAGYON

Tempo giusto ♩ = 69

Las-san, ko-csis, a fa-gyon, a fa-gyon, Azt sem tu-dom, hol la-kik a ga-lam-bom.

Itt la-kik a sá-ros ut-cá-ba, Pi-ros ró-zsa nyí-lik az ab-la-ká-ba.

2. vsz.

Lassan, kocsis, a fagyon, a fagyon,
Azt sem tudom, hol lakik a galambom.
Itt lakik a sáros utcába,
Piros rózsa nyílik az ablakába.

Piros rózsa, bazsarózsa most nyílik,
A babámnak a lakodalma most fojik,
Én is elmenyek a lakodalmára,
Leveszem a koszorút a fejeéről.

Énekelte Szotyorban Gecző Miklós 42 éves korában 1978. december 21-én.

59.
A SZOTYORI KESKENY PALLÓ

A szo - tyo - ri kes-keny pal-lón, Ott rú-gott meg a csán - gó ló.

Ha még egy-szer meg-rúg a ló, Le-szek egy sem-mi - re - va - ló.

A szotyori keskeny pallón,
Ott rúgott meg a csángoló.
Ha még egyszer megrúg a ló,
Leszek egy semmirevaló.

A szentgyörgyi hegyek alatt
Van egy forrás titok alatt.
Aki abból vizet iszik,
Babájától elbúcsúzik.

Én is abból vizet ittam,
A babámtól elbúcsúztam.
Úgy elbúcsúztam szegénytől,
Mint az elmúlt esztendőtlől.

Szerelmes a nap a holdba,
A hold es a csillagokba,
A csillagok az egekbe,
Én meg a te két szemedbe.

Édesanyám lánya vagyok,
Ott járok, hol én akarok.
Felhajtom a szoknyám alját,
Úgy megyek az úton végig.

Énekelte Szotyorban Gecző Borbála 19 éves korában 1978. december 21-én.

60.
TÚL A VÍZEN MOST ARATJÁK AZ ÁRPÁT
(azonos a 26. sz. dallamával)

Túl a vízen most arassák az árpát,
Leválták a bús gerlice jobb szárnyát,
Bús gerlice kesereg a szárnyáér,
Én is kesergek a régi babámér.

Verd meg, Isten, a mészáros két karját,
Mér vágta le a kicsi borjú négy lábát,
Kicsi borjú nem tud a lábán járni,
Öreg baka a vállán kell hordozza.

Ez a vonat, ha megindul, hadd menjen,
Rajtam ez a sok nép ne keseregjen.
Keseregjen minden anya fiáér,
Én is kesergek a régi babámér.

Énekelt Szotyorban Gecző Borbála 19 éves korában 1978. december 15-én.

Sepsiszentgyörgy – Útkövezés – Örkő – 2001.

61.
HA TE TUDNÁD, AMIT ÉN

Ha te tudnád, amit én,
S ki babája vagyok én,
S haj na-na, rá-rá,
Na-na, rá-rá.

S a szeretőm haragja,
S ojan, mint a tűz lángja.
S haj na-na, rá-rá,
Na-na, rá-rá.

Aj, mert megverték engem azért,
S hogy nem mentem haza én.
S haj na-na, rá-rá,
Na-na, rá-rá.

Mer, se asztalom, se székem,
Se egy rendes ebédem,
S elhagyott a drága csepp
Feleségem.

Énekelte Uzonban Furus László 12, Furus Gyöngyi 14 éves korában 1986.
május 29-én.

62.
EZT A LEÁNYT MÉG AKKOR MEGSZERETTEM

Ezt a leányt még akkor megszerettem,
S mikor legelőször véle beszéltem.
Megtetszett a gyönyörűszép szaváért,
Homlokára göndörödő hajáért.

Énekelte Uzonban Furus László 12, Furus Ibolya 14 éves korában 1986.
május 29-én.

63.

REPÜLJ, MADÁR, REPÜLJ

Repülj, madár, repülj
Zöld erdőn keresztül,
Jaj de, mondd meg az anyámnak,
Csak ő van egyedül.

Ha kérdi, hol vagyok,
Mondjad, beteg vagyok,
Jaj, mondd meg, beteg vagyok,
Talán meg is halok.

Az árkosi erdő
Tele van virággal,
Tele van virággal,
Sok szép cigánylánnyal.

Énekelte Uzonban Demeter Lajos 21 éves korában 1986. május 29-én.

64.

UDVAROM, UDVAROM, SZÉP KEREK UDVAROM

Sej, udvarom, udvarom, szép kerek udvarom,
Többé nem sepri ki az én gyenge karom.
Sepertem eleget, seperje meg más is,
Öleltem a babám, ölelje már más is!

Hova én eljárak, még a fák is sírnak,
Gyenge ágairól levelek lehullnak,
Hulljatok, levelek, engem rejtsetek el,
Mer az én kedvesem sírva keres engem.

Azér szeretek én falu végén lakni,
Oda jár a babám lovát itatgatni.
Míg a lova iszik, szabad hozzá járni,
Szabad az arcára páros csókot adni.

Énekelte Uzonban Furus Sarolta 16 éves korában 1986. május 29-én.

65.

KÖDÖS IDŐBŐL LESZ FENT A JÓ IDŐ

Ködös időből lesz fent a jó idő,
Barna lányból lesz az igaz szerető.
Barna lányból lesz az igaz szerető,
Ha elvárod, babám, azt a másfél esztendőt.

Kiömlött a Kászon vize a partra,
De sok kislányt sodor messze a habja.
Minden legén válassza ki magát,
Ne szeresse soha senki a másét.

Ködös időből lesz fent a jó idő,
Barna lányból lesz az igaz szerető.
Barna lányból lesz az igaz szerető,
A szökével, babám, de sokat kell szenvedni.

Énekelte Uzonban Furus Ibolya 14 éves korában 1986. május 29-én

Imecsfalva – 2001.

66.

MINDEN ABLAK ALATT SÁROS A DIÓFA

Rubato $\text{♩} = \text{cca. } 88$

Aj met, min-den ab-lak a-latt sá-ros a di-ó-fa, Aj, met,
 le-haj-tom a fe-jem a ba-bám ö-lé-é-be. Aj me

2-4. vsz.

Aj met, minden ablak alatt sáros a diófa,
 Sej me, lehajtom a fejem a babám ölébe.
 Aj me, ha neki fia vót, nekem szeretőm vót,
 S de verje meg a nagy Úristen, vertelen ne hagyja.

Aj me, fel es szántanám én aranyos ekével,
 Aj me, meg es boronálnám sűrű könnyeimel.

Énekelte Uzonban Budi Rozália 23 éves korában 1986. május 29-én.

Sepsiszentgyörgy – Pacé alatt – 2001.

HIEDELEMMONDÁK

67.

ÁLOMVIVÉS

Vagy mondjuk azt a felit, hogy idejött valaki, s csak kicsi gyereke vót, s akkor nem hagyott álmot. A ruhájából szakít egy kicsi cérnát ne, s az ágyába beledobja:

– Tessék ne, hagytam egy álmocskát, hogy, tudjon alunni a gyermek.

S akkor úgy elmegy. S esetleg meglepedkezett, és nem hagyott, csakugyan úgy teljesedett, hogy ojan nyugtalan vót a gyermek, s sírt, nem tudta, hogy mit csináljon, s akkor osztán vótak ojan régi tudósok, hogy azok... s akkor megmondta, s aval...

– Hát ne, ez a baja, met hát itt vót ez az illető, s nem hagyott álmot. Mé nem mondta?

– Hát én nem tudtam.

Ment azonnal, s szakított egy cérnacskát, s odavette, s annyi vót az egész. Ez a régi szokás, így mondták édesanyámék, met édesanyámnak tizennyóc született, tizennyóc gyermeke született, nyócan éltünk. Tíz legén vót s nyóc leán vót.

Elmondta Rétyen Kalónyos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1979. szeptember 9-én.

68.

TEJLOPÁS

Így, mikor fejés készült, este vagy reggel, akkor az illető meglopta a tejet. Vagy mondjuk csordába elmegy, s meglopja. Megfeji, s elviszi. Kimaradt a té.

S úgy es lehet, hogy mikor megbornyuzik, nem szabad kiadni semmit abból az életből. Mikor bornyuzott a tehén, amíg hat hetüs nem lesz a bornyú, nem szabad kiadni sem semmit abszalút. S ha esetleg kiadta, megapadt a té. S akkor így, így e szerint.

Hát itt es van egy ojan, mondta nekem az asszon, hogy:

– Jolány – azt mondja –, a tehénnek a teje elapadt.

S sok teje vót.

Arankának az anyja, s azt mondja... S elapadt a té. Mondom:

– Hallgasson ide, csinálja meg!

Met nagymamám nekünk mesét tartott, mikor ojan jó südő leányocskák vótunk. S édesanyámnak az anyja vót, s östénként tanyított ijén mesékre, s fenntartott münkött, s mondta, hogy hát:

– Ha ki, fiam, a tehennek a tejet elviszik, és vissza akarja hozni, hogy legyen tej.

Az azt mondja, öste vagy reggel megfeji a tehent, és az istálló négy sarkához leönti azt az esteji tejet, és ott hagyja. S akkor három napra viszszajó a té. Igen, három napra visszajő a té.

Elmondta Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1979. szeptember 9-én.

Köpecbánya – 2000.

69.
ÓNVETÉS

S ónt vetnek s vizet.

Hát a csuporba béteszük. Hát mondjuk, valakinek fáj a feje nagyon. Akkor elmenyen napfeljötté előtt a vízre, az előtt, mielőtt nem jó fel a nap, hogy a nap ne süsse meg a vizet. S vizet merit a patakból. Hazamenyen. De csak kedd nap lehet, egyébkor nem, me nem használ semmit. Akkor osztán elveszen egy tálot, ilyen tálot, s a vizet belétőtí. Aki a beteg, az az illető leül egy heré, azt a tálat a fejire teszi, s fogja ő, egyik kezivel fogja. A más egy darabocska ólmot elveszen, beléteszi egy rossz kalánba, s beléteszi a tűzbe, s a megolvad, az az ón széjjelolvad. S akkor ő imádkozik, azon a vízen imádkozik, s akkor belélocsantsa a vízbe. S akkor az tudja, met mit jelent, met én es értem, én es tudom, az az ón hogy marad a vízbe. Mikor kiveszi, akkor az mutassa. Azt tudni kell, hogy hogy marad, és mire hat, mire hat ki az az ón. Na azt érteni kell.

Hát édesanyám is sokat csinált. Hát hogyne, hát a gyermekeknek én es csináltam.

Hát az ónt, mikor kivette... hát vót az ónnak, annak ikrik, azok a rosszak rajta vótak. Vót, mondjuk, öt-hat ikre annak az ónnak, úgy, hogy lábai, szárnyai, fejei, kezei, így, hogy a vízbe belement, az úgy azonnal ikresedett, mutatta. S mikor kivette, akkor szépen mutatta, hogy ne, ez a baj.

Az imádság így következik:

Édes jó Istenem,

Ne hagyj el,

Segélj meg,

Gyógyítsd meg!

Na, ilyesmi!

Édes jó Istenem,

Rosszat ne adj!

Mit adtál gyermekemre,

(vagy leányomra vagy vejemre vagy ilyesmire, hát...)

Mit adtál,

Vidd el innet

Ezt a rosszat,

Fordítsd el innet,

Ne hozd ide hozzánk,

Hát mi szegények vagyunk,

vagy

Sok gyermekem van,
vagy
Nem érdemeljük meg
vagy
Mét szeret így a jó Isten,
Mét adja reám ezt a sok nehézséget?
Na így, így, ebbe ja, így.

Elmondta Rétyen Simon Györgyné Bódi Margit 63 éves korában 1979.
szeptember 9-én

70. ÍGÉZÉS

Vagy mondjuk, megígézik a kicsigyermeket... megígézik.
Úgy ígizik meg, hogy ugye, az a kicsigyerek egy szép, szép kedveske,
hogy szereti mindenki, vagy lássa, hogy ne be fájin, be szép, megszereti a
kicsigyermeket. Mindenki szereti. Tessék meghallgatni. S azt mondja:

– Jaj, milyen szép! Be szép vagy te kicsike!

Vagy:

– Ne milyen szép szeme van!

Vagy:

– Ne milyen szép szája van!

Vagy:

– Milyen tetszenetes arca.... !

Neki minden tetszik, s meg van ígizve.

Akkor lebetegszik. Hát fáj... nyárszongó, sír, nem löli helyit, nem eszik,
nem kell a csecs, vagy nem kell az étel vagy ilyesmi; ebbe mőndva...

Elmondta Rétyen Simon Györgyné Bódi Margit 63 éves korában 1979.
szeptember 9-én.

71. MEGÍGÉZTÉK

Akkor azt mondja, hogy, az édesanyja:

– Na, csakugyan, hát megígézték a gyermeket. Megígézték. Na, állj meg, azonnal, azt mondja:

Viszi oda, tetszik látni, a nyelvivel csinálja, így:

(A nyelvét mindegyre hozzáérinti az ölében lévő gyermek homlokához)

– Pü, pü, pü, pü, pü - pü, pü, pü, pü!

Édes jó Istenem, vidd el innen!

Püp, pü, pü,

Rossz ember mit keresett itt?

Pü, pü, pü,

Mit keressz itt?

A gyermekemet ne vidd el!

Pü, pü!

Felemeli így, így, háromszor-négyszer, a ház sarkának.

Akkor csuporba vizet teszen azonnal, és elviszi a vizet a fején. A füttőből kiveszen kilenc hótt szenet és fokhagymát... Élő szenet, s a vízbe beléveti, s akkor keresztet vet a csupor tetejire – így.

Kilenc szenet, s abba a csuporba – így.

S akkor azt az egyik szenet belérittyenti. Addig, amíg mind a kilencet... csak szerre. Belédobja a csuporba, a hideg vízbe. Egy kalánnyal. Égő szenet. Benyúl a füttőbe, és kilencet kiveszen, s a csuporba beleteszi, egyenként. S ne, így teszen ne:

– Édes jó Istenem,

Szabadíts meg ettől a nehézségtől!

És belérittyenti a szenet. S mikor belérittyentette a szenet, így, a vízből kiveszen, s így négy felé elhajtja, a vízből...

Mikor vége lesz annak a kilenc szénnek, akkor az ajtó sarkához azt a vizet leönti.

Elmondta Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1979. szeptember 9-én.

72.
A LÉLEK ÉL

Hát így hallottam a régi öregektől, a mi időnkbe nem, a régiektől... mondták.

Így ha elindult öste, úgy öste, akkor megállították a lovakot. Hát csak egyszerűen megállt, s nem ment. Nem indult meg a helyiről. A rosszak megállították. Akkor osztán, ugye, megállt a ló, nem indult meg, nem ment. Hiába vezette, s nekikiáltott, s minden, de nem ment. Osztán akkor reaordított, hogy:

– Uram, bocsáss meg – azt mondja.

Csúfot mondott, csúnyát mondott, hogy azt mondja:

– Az Isten bassza meg, hát Uram, bocsáss meg – azt mondja –, hát mit vétettem én? Indíts útnak, mé kötöttél meg itt e helybe, hogy én tudjak menni a dógomba, otthon várnak, há 12 az óra. Ki kötött meg engemet? Mit vétettem én? Édes jó Istenem, adj utat előmbe, hogy mehessek! Hát ez hogy lehet, hogy megkötött engem?

Ha egyedül vót, akkor biza meg es rettent, megjedett. Ha másodmagával vót, még az egyik bátorította, hogy:

– Ne féljen, mé megindul!

Megfogta. Osztán, mikor Istent említette esetleg, és kárinkodott jó nagyot, akkor egyszerűen, akkor megindult.

Met mü es jártunk úgy az én férjemmel, evel ne, jártunk Besenyőre, és jöttünk haza az aszfalton, és mikor a keresztútig értünk, mikor odáig értünk – nem ez a ló vót, egy más –, úgy megkötöte valaki, hogy amikor a keresztútnál betér a rétyi út, hogy jövünk haza, akkor ott nem indult meg egyszerűen. Azt mondja – de egy cseppet ittas vót a férjem, mert világítás este vót, s pontoson jöttünk haza, éjszaka vót, jöttünk haza, me itt es halott van, és ott es édesapámék s édesanyámék, s szoktunk mü vinni gyertyát, koszorút s virágot, s meggyújtuk, s ott egy liter pálinkát, kettőt is, énekeltünk, s megisszuk a sír mellett, a temetőbe, csak ezeket a keserveseket, egy óracskát, kettőt, sokan vannak, mindenki a sajátját, mindenkinek a halottja, ilyen milyen énekeltünk, ilyen keserves nótákat, mást nem, csak ilyeneket.

S azt akartam mondani, kérem szépen, mikor a keresztútig értünk, megállt a ló, s nem indult. Mit tudjunk csinálni? Én sírtam:

– Jaj, Istenem!

Egy kicsit részeg vót, bé vót rúgva, csapotta a lovat. Az horkolt, kapált, két lábra állt, nem indult meg. Egyszer valahogy nekem eszembe jutott, s mondom:

– Édes jó Istenem! Indíts útnak, Istenem! Hát – mondom – itt ülünk mü az úton, félek, esek kétségbe, János – mondom –, valamit csinálj – mondom –, me minnyá meghalok a szekéren!

Há mondom:

– Hogy menyünk mü haza?

Akor eszembe jutott azonnal:

– Édes jó Istenem! Bassza meg az Isten – mondom – hát mi van velünk, Uram bocsáss meg! Indulj meg! – mondom – Fogd meg a gyeplőt!

Osztán úgy, valahogy megfogta a gyeplőt, reavágott, s úgy nagynehezen, nagynehezen, de vitt.

Még az egyik este es elmondtuk, ne, kérem szépen, elbeszéltek itt ketten, hogy akkor, hogy megjártuk.

De alig vártuk, hogy valahogy a faluba béérjünk. Úgy féltem, sírtam.

Hát vannak ilyen esetek, ugye, hogy...

Ezt má a régi rendszerbe tartották ezek a vének. Hogy azt mondják, hogy hát ez, ugye, csak egy babonaság, hogy mikor meghal az ember, akkor a lélek kimenyen, és az jár. Hogy a tiszteletes úr prédikálja, hogy a lélek él, s még találkozunk.

Na hát így képzelődik az ember, s így mindjárt, hogy: na ez az, e kötötte meg a lovat, azé nem menyen a ló. Így, mikor Istent említ, akkor, ugye, megindul a ló. Ha reakáromkodik, akkor igen, ha Istent említ, hogy:

– Édes jó Istenem! Hát legyen így, hát mit akarsz velem? Engedj útnak! Akkor minnyá, akkor minnyá! Ilyen történt.

Elmondta Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1979. szept. 9-én.

Sepsiszentgyörgy – Pacé alatt – 2001.

73. A LÉLEK, AZ ÚGY JÁR

S hát úgy, hogy meghót, s lélek, az úgy jár.

Édesanyámnak meghalt az édesanyja, Borosnyón. Ez, Isten úgy segísen, ez igaz na. És egy hirtelen halál vót, megkérem szépen, met tetszik azt tudni, hogy tifusz világ vót, és nagyon sokan haltak meg közülünk. És voltak olyan a magyar rendszerbe es, hogy haltak meg: Csernátonba, Alsóba, Felsőbe, és itt es haltak meg. Nekem egy bátyám 26 éves, ne hol van, az a képe, s az édesanyám s édesapám fenn s csak az öcsém, azok mind. Meghaltak. Tizennyócan vótunk testvérek.

Na, akkor nagymamám meghalt, és meghalt ez az öcsém. És nagyon szegények vótunk, megkérem szépen. Sok gyermek vót. A régi rendszerbe nem vót úgy, mint most. Most világos minden szegény ember. Most urak a cigányok. Munkahely van, gyár van, dolgoznak, és tisztán vannak: kenyerük van, ruhájik van, mindenféljük van. De a régi rendszerbe biza nem vót. Nem biza.

Akkor meghalt az ecsém es, temetkezni kellett. Nem vót pénz, mivel vásárolni. Azt mondta édesanyám, kilencen feküdtek, kilencen vótak egy házba, és mind a kilencen betegek vótak, a tifuszba.

Én vótam fenn az uramval. De csak Rétyen laktunk mü, s ők Besenyón. Kiszaladtunk, s láttuk, hogy nagyon betegek. Az öcsémet meg néztem. Vittem valami kajálni valót neki, de nem ett, met má nagyon beteg vót. Akit tudott enni, ijen savanyóságot, abból, ugye, falt. Akkor jöttem vissza, met a férjem es nagyon beteg vót, ő es tifuszba vót. Szaladtam vissza melléje.

Édesanyám nagyborosnyói vót, csak férhez jött Besenyőre. Akkor azt mondta: ő állt a vízen innét s az édesanyja s a bátyjai a vízen túl. Nem engedték őt át. Azt kijáltották neki:

– Ne gyere által, Vilma, mert ne lépj a tűzbe, nem égsz el!

Féltették a tifusztól. Hogy, ugye, átviszi a betegséget. S azt mondta, hogy:

– Nem menyek át – azt mondta –, hát segítetek egy pár lejjel, meghalt a fiam, nincs miből eltemetkezzünk, kilencen betegek vagyunk.

Ő es nyomorú, valahogy átmászott. Azt mondta, hogy:

– Nincsen honn Dani bád.

Az cigánbíró vót, nagy ember vót az. Az pénzes ember vót. Bátyám vót. Édesanyámmal édes testvér vót. S a nem vót honn. És azt mondta:

– Kinek pénze van, nincsen honn, a többiek pedig...

Ugye, egyik ide, a másik oda, akinek vót, nem vót honn, azt kiáltotta nagymamám, hogy:

– Állj meg – azt mondja –, fiam, a vizen túl, ne gyere át!

Kivett a szoknyájából, a zsebiből egy pár lejt, egy fejkendőbe belékötte, és a vizen átdobta. Hát ez nem vót elég, met abból nem tudtak vásárolni. S hazament édesanyám, az öcsémet eltemették.

Én es lebetegedtem, megkérem szépen. Nem vótam ott sem virasztójára, sem temetésin, met nagyon beteg vótam. S nem mondták meg nekem is, hogy meghalt.

Akkor rea egy hétre meghalt nagymamám, az a borosnyai. S haragudt édesanyám, és nem ment el a temetésre. Sem a bátyjának, Laji bának, sem az édesanyjának. Azt mondta, hogy:

– Nem sajnáltatok engemet, hogy segitsetek egy pár lejjel, hogy az én fiamot temessem el, én se menyek oda, evvel bosszút csinálók.

Nem es ment. Mü elmentünk nagymamámnak, s ő nem jött. Mü elmentünk. Hát álmába megmondta, megkérem szépen, nagymamám édesanyámnak, odament, azt mondta, hogy:

– Aluszol-e, fiam, Vilma?

S azt mondta édesanyám:

– Nem.

Így álmába, nem ímette. Azt mondja:

– Látod-e, fiam –, s beszélte édesanyám többször, hogy – bántsa az én szívemet, nincs nyugovásom, nem tudok nyugunni, még akkor sem tudtam nyugunni, hogy te elmentél, hogy nem tudtam annyit adni, hogy a fiadnak egy koporsót vegyél, egy szemfödelet. De van nekem egy hitván szoknyám, és menjél átol, s a színbe le van dobva, ott egy csomó rossz szőnyeg, mindenféle, keresd meg azok között, és a zsebibe ennyi s ennyi pénz van, és vedd el, legyen a tejéd

Édesanyám megebredett, s mondja édesapámnak, hogy ne mijen álmot látott, s azt mondja:

– Ne babonázz! – azt mondja –, mijen beszéd ez – azt mondja –, álom s essős üdő.

– Nem baj – azt mondja –, én átmenyek, nincsen messze, és átsétálok Borosnyóra, s én azt megnézem, hogy – azt mondja – igaz-e?

Fel es öltözött édesanyám, s átment Borosnyóra, s nem szólott senki-nek, hogy mibe jár ő, hogy nehogy kivegyék a pénzt.

Ő, mikor ment, a hegy alatt ment, a réten, direkt felment a réten, keresztül, bément a színbe, és ott vót egy csomó rongy. Hányja-veti, kapott egy, me ezelőtt, megkérem szépen, olyan bő, hosszú szoknyákat viseltek a régi rendszerbe, nem mint most, itt es, a magyar asszonyok es, olyan fődíig érő szoknyákat.

Hát veszi elé, s nyúl bé a zsebbe, s veszi ki a pénzt.

– Hü, hát csakugyan – azt mondja magába – ez igazság vót, amit édesanyám mondott, jó vót biza, hogy én átjöttem.

Valamennyi vót benne. Ő nem mondta meg a testvéreknek, há bément oda hozzík, s aztán jött haza. Mondja édesapámnak, s azt mondja:

– Méges csak az álom teljesedik, met hát én sem hittem az álomnak – azt mondja –, de ugye, hogy méges csak igaz.

Én es, megkérem szépen, eppeg elmondtam, me testvérek vagyunk, édes testvérek, csak ő a nagyobb. A 18 között ő vót a legnagyobb. Azt mondja, hogyhát azt mondja, csak, csakugyan ez valószínű, mondom Jánosnak es, met amit én álmomba látok, az teljesedik es.

Most, mikor a fiam meghalt, megkérem szépen, itt vannak, tudják a szomszédok es, megmondtam, megláttam az álmot, és reggel felkeltem, s az uramnak mondtam. Azt hallottuk, hogy ennek a testvéremnek a karja eltörött, és középső ünnepen, karácsonkor kimentünk, igaz-e, de csak egy óracskát ültünk, megkérem szépen, egy órát, met az uram gondozó vót az istállóba, mentünk, s jöttünk. Mondom:

– János, ojan rossz álmot láttam, hogy Mihálykám, valami teljesedni kell, a halálát láttam meg, pontoson.

S azt mondja:

– Ó, menj el, há minjá – azt mondja – úgy téssz, mint a régi rendszerbe, hogy babonáskodol.

Mondom:

– Hát ez így van, így láttam.

S nem úgy teljesedett, megkérem szépen? Ahogy én láttam, úgy teljesedett. Az az álom úgy teljesedett, úgy halt meg a fiam, úgy biza.

Elmondta Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1979. szeptember 9-én.

74.

ESŐ – BICSKA

Mikor így nagyot esett, nagy záporok vótak, jégesső vót, akkor... Vót nekem egy bátyám. Sokat esett. És akkor megsokallták az essőt, és kivette a bicskáját, és beleütte a földbe, vagy csinált olyan rongyból bubát, és eltemette, s akkor a zápor vagy a jégesső megállt.

Elmondta Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1969. szeptember 9-én.

75.
VIHAR – FEJSZE

Keresztet vág, s akkor a fészit belevágja, a kezivel csinálja a keresztet, s a fészit belevágja. Vagy esetleg a fészivel es csinálja, s akkor abba a fészit belevágja. Ezt, mikor vihar van. Mikor erőss idő van. Mikor villámlik. Akkor megszűnik, s megy másfelé.

Elmondta Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1979. szeptember 9-én.

76.
BÉKA – BOSZORKÁNY

Mondták a régi öregek, hogyhát a békából boszorkány változott, boszorkán vót a béka. Azt beszéltek.

Elmondta Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1979. szeptember 9-én.

77.
ÉG A PÉNZ

Két csipkebokor vót nálunk, úgy a ház háta mögött, ilyen vadrózsafa. Azt mondja egyszer, hogy:

– Margit he, aluszol-e?

S:

– Nem.

– Na – azt mondja –, ez alatt a két csipkebokor alatt pénz van. Egyik alatt ezüst, a másik alatt arany.

Én észbe se vettem, én nem foglalkoztam vele.

Egyszer a baptista pap, úgy két Szent György között ment ki szénafű takarítani hajnalba, s lássa, hogy ég a pénz a bokor alatt. Hazament, s ő ott elmondta, hogy:

– Ne, a Margit háza háta megett két bokor alatt pénz van.

Úgy körülbelől 9 óra felé, 10 es lehetett, hát haton jönnek nagygazda magyarok.

– Benn vagy-e, Margit fiam?

– Benn vagyok.

Bejöttek, leültek.

– Na, Margit fiam – azt mondja –, tudod-e mér jöttünk?

S:

– Én nem.

Magyar csendérek vótak.

– Azé jöttünk – azt mondja –, hogy ez a hej a te tulajdonod, és a két csipkebokor alatti jukba... s mikor vesszük ki, állasz-e oda, hogy kivesszük?

S én azt feleltem:

– Nem. Vegyék magik, ha akarják, de én nem.

– De Margit fiam, mikor vesszük ki, vagy a gyerekek, vagy te nem szabad idehaza létezzen, csak egy, csak egy.

– Hát – mondom –, álljanak magik, s vegyék. Én nem foglalkozom.

Elig várom, reggel legyen, menyek a laktanyára:

– Jó reggelt tiszthejtes úr!

– Jó reggelt, Margit fiam, mi baj van?

– Tiszthejtes úr – mondom –, egy panaszom van, ha lenne szíves meghallgatni: ezek s ezek s ezek s ezek az éjen 10 órakor ott jártak, hogy valami pénz van az én házam háta megett, a két rózsafa alatt, és akkor vesszük ki, vagy a gyerekek, vagy én nem szabad otthon legyenek, csak a gyerekek.

– Igen?

– Igen.

– Na jó – azt mondja –, Margit fiam, végy széket, s ülj le.

Le es ülök, s hát hívassák az illetőköt.

– Jó napot, tiszthejtes úr!

– Jó napot! Magik hol jártak az éjen?

– Há nem éjjel vót, tiszthejtes úr – azt mondja –, 10 órakor vót.

– Igen? Mit kerestek magik Margitnál?

– Azt, hogy ez és ez ment ki, s pénzt látott. Pénzt látott – azt mondja –, és ki kéne venni.

– Igen?

S:

– Igen.

Csatolta a kalapot a fejire s vette a puskát.

Hát egy anyának 17 gyermeke vót, s mind élők. A legküssebbiket odavitték a csendőrök. Valamivel békenték az órrahegyit, száját, szemit, itt, és egy pokróccal leterítették. S ott kérdezték, mikor felkótt a gyermek:

– Mijen pénz van ebbe? Mibe van?

- Egy üstbe, tisztethejtes úr.
- Mijen pénz van?
- Arany.

Vitték a másik alá:

- Itt?
- Ezüst.
- Na, megtudjam – azt mondja –, hogy mán túl, itt Margitnál nincs, mit keressenek.

Jól van, elmennek.

Egy este a gyermekeket megferesztem, lefektetem. Met 7 vót nekem es. Az uram odamaradt a háborúba, hát látom, hogy egy férfi – fehér ing, fekete lágybi, fekete csizma, fekete kalap, igyenessen jó az udvarnak eppen. Az ajtót bézárom. S nem vót villany, hát lámpa... Lehúzom a lámpát, s én a 7 gyermekkel az ágy alá bébúvok. Megjettem úgy, istállom, hogy a vót híja, hogy rögtön meghaljak. Na, öl meg most münkö. Úgy a falun kívül vót a házunk, s egy szomszéd vót csak az ajba. Jaj Istenem, met öl meg münkö most. Meghúzódtam az ágy alatt, fel a szegeletbe, és ott ültem egy órát.

Megmérgeződtem én, s a gyermekeket ott hagyom az ágy alatt, s én kijövök, és megyek az ablakra, s így a függönyt elhúzom egy picikét, s nézem, hogy a bokor alatt van-e az ember, vagy hova ment az a férfi? Hát le van kuporodva, s ott matikál a tövibe a bokornak – matat ott.

Megint visszarúttam az ágy alá. Egyszer mondom:

- Menjünk ki, gyermekeim, innét, s rakjunk tüzet.

Hideg vót a házba. Tavasz vót, hó vót még. Kibúttam, s tüzet teszek, s hát a férfi feláll onnat, s jó elé az ajtóhoz. Egyet koppant, s nem szóltam. Koppantsa a másodikat, arra sem. Harmadikra kiszólok:

- Ki az?
- Én vagyok – azt mondja –, engedj bé, Margit!
- Elmenj innen – mondom, amíg a férfiak fel nem kelnek, met mind lelövetem.

Nem vót senki, csak én...

– Álljatok fel, férfiak – mondom, s kaptátok a puskát, s löjétek keresztül! Mit keres itt ez az ember?

De senki se vót, senki.

A férfi megjedett, és bévágott az ösvényen, és elment.

Más este ázni kezdték a bokrot. Egy nagy, nagy, nagy kecske kiállott, az nem engedte, hogy ássák. Mindig hajtotta el őket onnat, mindig.

- Menjetek el innét s nem szabad, s mi csináltok?

Tejes kecske vót. Aztán, hogy kecske vót-e, ember vót-e, mi vót-e, nem tudom, de annak vót ötötzetve, kecske.

Ásták ott vagy tizenheten egy hétig, és úgy se tudták kivenni azt a pénzt. Ott maradt, met a kecske nem engedte. A kecske ott vót, bőgött, ordított reik. Az onnat jött, biztoson a fődből vagy honnat jött, de onnat kellett jöjön.

Osztán nem tudták kivenni, ott maradt.

Elmondta Rétyen Simon Györgyné Bódi Margit 63 éves korában 1979. szeptember 9-én.

78. PÉNZ VAN A FÜTTŐ ALATT

Simon Györgyné Bódi Margit: Páván úgy történt, hogy vót egy fiatal pár. Vót kicsi leánkája, ekkor a ne, s a harmadikkal a fejrénep nagyon vót. Nem vót, mit egyenek, s azt mondja a fejrénep az urának, hogy:

– Te Laji, te, gyere, menjünk bé a faluba, valamit kapjak a gyermekeknek, hogy főjzek, hogy egyenek!

– Menjünk.

El es mentek, a fejrénep az urával a faluba, s kapott valami káposztát, szalonnát, fuszujkát, s a fejrénep leült így a kanapé megi, hogy a fuszujkát takarítsa meg, hogy tegye a tűzhöz. Egyszer az ura egy nagy kést éléveszen, s feni. S azt mondja:

– Laji, minek fened a kést?

– Majd meglátod – azt mondja.

Nekiugrott, és tizennyóc heré a kést beléverte a feleségibe. Puci Laji. A feleségibe. Két kicsi leánkát elvitte az apjához, a férfinak az apjához, me a fejrénep kovásznai vót. Ügyes, szép fiatalasszonka vót. Tizennyóc heré a kést beléütte, s hogy nem halt meg tizennyóc szúrástól, hát vót ez a vasráng, amivel a köveket feszítik. Kamarából kikapta, és fejbeütte. Nagyon vót, akkorán ne, a felesége.

Ez azér vót, ez a történet, hogy az urának megjelentette az ősz ember, hogy:

Kalányos Jánosné Bódi Jolán:

– Ne te, fiú vagy te, ember, itt s itt pénz van a füttő alatt, benn a nagyházba; ennyi s ennyi pénz van, de csak ojan formába tudod kivenni, ha két lelkes állatot ettől a háztól el tudsz pusztítani, és ha nem, ne is merj hozzáfogni, mert akkor a te életed vesz el. És az asszonya nem vót közbe akkor idehaza, mikor ők megeggyezték az édesanyjával és a férfi nagyobb bátyjával, a férfiak az édesanyjával, hogy:

– Édesanyám, boldogok mü, ha ezt a pénzt mü szerencsésen ki tudjuk venni. De mit tudjunk csinálni, ki legyen a két lelkes állat?

Azt mondja az édesanyja a fiának:

– Hát ki, fiam, meggondoltam.

Hát azt mondja:

– Ha meggondolta, mondja meg!

– Hát – azt mondja –, nem es akarnám – azt mondja –, de ha te beleegyezéssel rajta vagyunk – azt mondja.

– S ki, mondja meg!

– Feleséged, met hát csak ő, állapotos vót, kérem szépen. Egy leánkája vót, kérem szépen. Egy leánkája vót, Iboja, és a mással állapotos vót.

És az asszonka elment akkor, elküdték hazuról, amíg ők ezt megtárgyalták. És mikor megtárgyalták, és az asszonka hazament, az nem tudta, hogy mi vár rea. S a má, aki elérendezte, és a vasrángát bévitte a kamarába. Felállította, s mikor az asszonka hazament, és egy kicsit leült, az ember fente a kést, és azt kérdezte, hogy:

– Laji, minek fened?

S azt mondja, hogyhát:

– Minek fenem, feleség? – azt mondja. – Legyen éles, hogy tudjunk vágni vele. Ma – azt mondja – vágni es kell, és nyúzni es kell.

S azt mondja a felesége:

– Hát mit te, Laji, te bolond vagy.

– Majd neglátod, hogy mit – azt mondja.

Akkor se gondolta az asszony, hogy mit akar.

Egyszerűen az ajtót elzárta az ember, s akkor vette észre az asszon, amikor az elsőt belévágta. Belévágta a kést, és az asszon elesett, és akkor a földön szúrkálta. De jedtibe, megkérem szépen, nem halt meg az asszon, met csak úgy szúrkálta, hogy jedtibe es sajnálta, és ugye, hát ő, met hát meghalt vóna, egy szúráásra es meghal, ha úgy szúrja. Tizennyócat szúrt, és akkor a vasrángával fejbecsapta, s akkor halt meg. S ő akkor nagy véresen, s úgy aval a nagy késsel szaladott, mintha, mintha megbolondult vóna ő. Szaladott, és egy erdópásztor jött elé az utcájokon, s akkor azt mondta, hogy, a nevre szólította, hogy:

– Nesze – azt mondja –, jelenthet, én es menyek, jelentkezek, feleségemvel végeztem!

– Végeztél-e, Laji?

S:

– Igen.

Ilunak hitták a feleségit, Ilunak.

– Igen-e?

S:

– Igen.

De ez a régi románba, régi román világba történt, nem most a demokráciába, a régi román világba, a régi rendszerbe. De fiatalok vótak, met a második gyermekük vót.

Osztán az emberek lefogták, mint hogy ő fogalmazta, hogy bolond. És vettek azok a román csendörök nagy szeget, és vitték, és beleütték egy olyan nagy fába azt a szeget, és kötték rea a kötelet, hogy na, most akasszuk fel. Próbálgatták, hogy bolond-e? S akkor reamondta, hogyhát:

– Mit gondolnak magik – azt mondja –, hogy engem az a szeg megbír? Hát – azt mondja – én nagy ember vagyok, hát nem bír engem meg, hát leszakadok rolla.

Így akkor elvitték. Börtön vót, elvitték a börtönbe. Valameddig odavót, és megszabadult, hazajött, és fogott egy éneket magáról, a férfi, ezt a történet-éneket. Ő akkor a börtönbe danolta ezt a nótát:

Árokba termik ez a fa,
Árokba termik ez a fa,
Kit úgy hínak, vadrózsafa,
Kit úgy hínak, vadrózsafa.

Vállamra hajlik az ága,
Vállamra hajlik az ága,
Én vagyok egy igaz árva,
Én vagyok egy igaz árva.

Kinek sem apja, sem anyja,
Kinek sem apja, sem anyja,
Sem egy igaz testvérbátyja,
Ki gondot viseljen rája.

Elmondta Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1979. szeptember 9-én.

79.

ARANY VOLT AZ ISTÁLLÓ ALATT

Itt történt Zágónba. Hát az úgy vót, az egy ojan történet vót, meg-kérem szépen, hogy ott es csak pénz ügybe vót, met ott az estálóba vót. A lovak az estálóba vótak. S tizenkettőkor kiment a gazdája, met nagy dörgés vót. Dámi Dánielnél történt, és azt mondta, hogy:

– Menj ki, fiam, s nézz a csitkóra, met hallom, valami dörgés van.

Fel es keltek, és kimentek. S mikor az istállóba beértek, hát fémelnek a csikók, met arany vót az istáló sarka alatt. És akkor menyen bé, s azt mondja, hogy:

– Ijent se láttam, édesapám!

– Mit?

– Há – azt mondja –, nézze meg – azt mondja –, ojan fényesek a csikók, sohase vótak ijenek.

– Há megpucoltuk, fiam.

De nem mentek akkor oda. Visszafeküdtek, és aludtak tovább. Akkor éccaka azt mondta az ősz ember neki, hogy:

– Aluszol-e?

S azt mondja:

– Nem.

– Na – azt mondja –, hallgasd meg: ekkor s ekkor, hónap tizenkettőkor pontoson – ne késsen, ne siessen – végy egy ásót a kezedbe, és itt s itt – azt mondja – ennyi s ennyi pénz van. De nehogy megmond senkinek, csak te magadba, egyedül. Ne tudja senki, met – azt mondja – a tied lesz. De ha – azt mondja – rossz szándékkal vagy, és nem gondolsz jóra, akkor neki se fogjál, me akkor, me akkor – azt mondja – te esel a nehézségbe.

– Hát gondolkozott az ember, hogy ő most mi csináljon, met egyedül van, s merjen-e ő nekifogni egyedül, vagy még mondjon valakinek, hogy legyenek még többen. Hát elment ő is, mondja az apjának, hogy:

– Ne te – azt mondja –, ezt mondta álmomba az ősz ember, hogy itt s itt ennyi pénz van, s evvel a szándékkal menjünk – azt mondja –, és fogjunk neki. De ha nem jó szándékkal menyünk, ne es menjünk, me bajba esünk.

Azt mondja:

– Ne fé! Isten után nekifogunk.

Elmentek. Két ásót es elvittek. A kájhát es, hamekkorán feküdt a kájha, kezdték ők ásni azt a jukat, földet termelték. S mikor úgy egy, egy óra hosszat termelték, hát ujan fényes vót mán a föld színe. S leütte az ásót, az ásó lement egy, mondjuk egy harminc centit. Lement az ásó. Feljebb húzta, a másik még leütte. Lement az ásó. Azt mondja:

– Tudod, mit mondok?

Azt mondja:

– Mit?

– Tovább nem ássuk.

Ezt nem mü láttuk meg, kérem szépen, hát ezt az öregek, édesapámék így mondták.

Akkor csak nekifogtak, de azt mondja a másik:

– Hát mán így van, hogy ennyibe van – azt mondja –, hagyjunk fenn a

dógon, met nekem es olyan rossz érzékenyem van. Mikor nekem ez a rossz érzékenyem van, akkor nekem szerencsém nincsen.

Ott es hagyták, s ők elmentek, s úgy hagytak mindent. S mondja egy másiknak es. Azt mondja:

– Na, álljatok meg! Bémenyek én – azt mondja.

Bément ő tiszta egyedül, és kezdte ásni. És mikor ásta vóna, még egy harminc centit vagy mondjuk negyvenet, úgy, hogy az ásó lement... Megkapta, s akkor kijátotta, hogy:

– Na – azt mondja –, gyertek bé!

Az egyik bément, Dámi Dani, egy, úgy hitták: Dani bá. Gazdag cigán vót. Azt mondja, hogy:

– Na, állj meg, türközők neki.

Neki azonnal, s ő így hasra bújt, és nekikukucsált, hogy lát-e valamit abba a gödörbe. Azt mondja:

– Ne búsuljatok, nem kell még – azt mondja – két-három feszítés, és azonnal boldogok leszünk.

Neki még ők, feszített még vagy ötöt-hatot, és egy ojan nagy üst, jó nagy üst – mondta az én édesanyám –, nagy üst vót, kiborult. Sok pénz vót benne, arany pénz. Még jött egy kicsi cserépfazék.

– Na – azt mondja –, ennél az Isten megsegített!

De mikor a kicsi cserépfazéknak nekimarkolt az ember, a cserépfazék visszasuhant, nagyot dördült. S azt mondja:

– Édes Istenem, ha megsegítettél – azt mondja – arra, ez azt jelzi, hogy egyre megsegít a Jóisten, s több ne kelljen. Egyet megsegített a Jóisten, és a más maradjon ott.

Azt mondja a másik:

– Háthogyha még az enyém lesz?

– Hát legyen a tejéd, koma! De előre nem vótál te, nem vót szív hozza, hogy te – azt mondja – bátor légy, éber, hogy egyedül te boldog légy a családdal, amíg élsz. Hogy ezt te megcsinálhattad vóna egyedül.

– Mit érek én – azt mondja –, hogy neked van sok gyermeked? Nekem es van: legyen neked es. Elosszuk – azt mondja – három felé!

Elosztották három felé a pénzt, és így éltek ők belőle. Nagyon elgazdagodtak vót. Nagy gazdag vót. Az vót a leggazdagabb: Dámi Dani.

Osztán akkor így ők eszevesztek, megittasodtak, és egymásra kikiáltották, hogy:

– Megállj – azt mondja –, a kutya mindenedet, megállj te most, a kutya mindenedet, hát most elárullak, mert hát te többet vettél magadnak, nekünk kevesebbet adtál. Menjünk, árullak el.

– Menjetek, tük es ott lesztek, ahol én. Hárman vótunk.

Elmentek, és bé es jelentette.

Mentek, kutatást csináltak. Nem kellett. Kutatás nélkül ő eléadta.

– Itt van, megkérem szépen, hamit akarnak, adnak – román csendörök vótak –, hamit akarnak, adnak, sok gyermekem van, nekem ezt – azt mondja – az Isten rendelte, az ősz ember álomba hozta. Hát én nem lop-tam. Tessék, itt van, s hamit akarnak, adjanak.

Ott adtak neki egy keveset, s a többit elvitték. Osztan meghalt az a Dani bá.

Elmondta Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1979. szeptember 9-én

80.

ÁLMÁBAN ÜZENT A HALOTT

Ha meghalt édesanyám, és eltemettük, és hazajöttünk ide, Komollón laktunk akkor, s mü hazamentünk. S valami ruhája vót neki, s egyik részit beletettük, ojanakor nem fogja az embert, hogy na, mindent essze. S aztán maradt neki es. Szegény vót; s hagyjuk neki, s szaggassa el. S aztán így álomba jött, hogy:

– Fiam, aluszol-e?

S:

– Nem – mondja –, édesanyám.

– Úgy fázik a hátom.

S mondom:

– Hát mét?

– Hát azé, met – azt mondja – a vékon blúzomot feladtátok, s a szvetteremet nem adtátok fel – azt mondja –, s menjél haza, s itt s itt a színbe fel van akasztva a fekete szvetterem, és adjátok fel, met fázik a hátom.

S kimentünk, megkérem szépen, ne hol van a testvérem, met mondom, hogyhát ne, ezt mondta. S hogy ne, menjünk, mind menyünk, s meg se álltunk. Mondom:

– Ne, Margit, álmomba ezt mondta édesanyám, és nézd meg – mondom – azt mondta, egy ijen szvettere van neki, kötött, s fekete szvettere.

S megnezi, s hát menyen, s hát hozza. Mondom:

– Ne hol van!

Na, mü elvittük, megkérem szépen, beletettem egy újságba, kivittük a temetőbe, az uram ásott égy jó nagy mé likat, s oda biza belétettük.

– Nahát, anyám – mondom így neki –, hát ha fázik a háta, akkor vegye magára, ne fázzék, akkor vegye magára, ne fázzék a háta!

Így a nagy likba belétette az uram. Így aztán hazajöttünk. Azt mondja az uram:

– Na ugye.

Mondom:

– Látod-e, János? Ugye – mondom –, hogy azt mondd, hogy babonáság, de nem, met csak ez igaz, ez igaz, s ha nem láttam vóna álmomba, hát nem es gondoltam vóna rea, hogy hát...

Elmondta Rétyen Kalányos Jánosné Bódi Jolán 56 éves korában 1979. szeptember 9-én.

81.

A HALOTT ÜZENETE

Nekem az első uram fogoj vót, orosz fogoj. Meghalt ott a háborúba. Itthon hagyott vót egy cserépfazékba valamennyi pénzt. Sose mondta meg nekem, hogy:

– Igen, vigyázz, ezt a pénzt, ha én nem jövök haza, te vedd ki!

Család vót, gyermekek vótak, hét. Hát odamaradt, nem jött haza szegén. Hát egy este jő. Az ágyba így tett nekem:

– Aluszol-e?

S felszökök, s mondom:

– Nem.

Azt mondja:

– Menj ide s ide. Üsmered-e azt a fát, melyik úgy le van vágva – azt mondja –, mint egy asztal?

S mondom:

– Igen

– Na, menj oda – azt mondja –, a jobb sarkába egy cserépfazékba belé van téve, s vedd ki!

Én reggel felköttem, magyarok közt laktam, ugye, s sorba, s átmegyek a szomszédomhoz, s:

– Sándor bácsi!

– Mi van, Margit fiam?

Mondom:

– Miháj hazajött, s engem az éjen felkötött, s azt mondta: itt s itt ezt a fát üsmerem-e? S mondom: én üsmerem, Sándor bátyám – mondom –, met hát mü sokat öröztük a csordát ott, s én üsmerem azt a fát.

S azt mondta: pénz van egy cserépfazékba, s menjek, vegyem ki. Menjen el, Sándor bácsi – mondom –, s vegyem ki, met én nem merek odamenni.

S nem mertem, istálom, odamenni. Én féltem. Én a halottal... úgy félek, mikor meghal valaki. Ha így meghal, én nem látom meg, akkor semmi baj nincs. De ha meglátom, jaj, hát én halok meg abba a hejbe, még kimenni sem merek.

Na, hallgasson ide, azt mondja nekem az a magyar ember, kecskepásztor vót:

– Na, Margit fiam, gyere velem! Ne fé, met én ott vagyok – azt mondja. Menyek. Mikor odáig érek, hát...

Hozott egy csákánt, s úgy belévágott a föld széjibe, s megbotlik a csákány a fazékba. Mondom:

– Sándor bátyám, itt valami zereg!

– Igen-e, Margit?

S:

– Igen.

Na, azt mondja:

– Nyúlj bátran hezza, fogd meg azt a fazakat, ha üst, akármi – azt mondja –, fogd meg!

Nekinyúlok, s megfogom, s a szádát megfogom a fazéknak, s kiemelem. Hát bene van 3500 lej. 3500 lej vót.

– Na – mondom –, tessék, Sándor bátya, ez az 500 lej a magáé s a más az enyém.

Hazamentem.

Elmondta Rétyen Simon Györgyné Bódi Margit 63 éves korában 1979. szeptember 9-én.

Sepsiszentgyörgy – Csíki negyed – 2000.

OKMÁNYOK

Feljegyzések a cigányokról

82.

RABSZOLGASÁGRÓL

Háromszék – Gubernium – 1816. augusztus 19.

A mult 1815-ik esztendőbéli Junius 15^{ik} Napján 5400 szám alatt innen költ közönséges kéremlés által értésére adatott Kelmeteknek, hogy Moldvában az Emberekkel vagy rabszolgákkal valo kereskedés meg kezdődvén... ujjabban ki hirdettetni el ne mulajszák oly hozzátétel mellett, hogy az ilyen Emberekkel vagy Rab Szolgákkal... ezen Emberi kereskedésen valo kapdosások és vágyodások arra is vetemedett, hogy nem tsak a cigányokat, hanem ezek nevek alatt az ott lakokat is el fogják, és az Gájákra Hajok huzásaira el adogassák, valamint az nem régiben ez előtt meg történt, hogy némely ide valo Erdélyi Oláh familiákat 1500 Diastereken valójában el adták volna, ha a fennebb irt Cs. K. Agentianak közben járásával ezen rosztol meg nem szabadulhattak volna.

Stephanus Hosztak

Imre Matius

Stephanus Halmágyi

SÁLvt Fond 8 Nr. 2431. 1. lap

83.

MOLDVÁBA KERÜLT RABSZOLGÁKRÓL

Szentkatolna – Gubernium – 1821. október 12.

Méltóságos Camerarius és Administrator Úr!

Orbai Király Biro Tktes Thuri Ignatz Urnak Augustus 16 károl közlött jelentésének ide valo válaszsza zárása mellett alázatosan jelentem a Mlgos camerarius és Administrator Urnak, hogy Oknai Szanduly Kompeneczki Juon, azokat a cigányokat, kiket Tktes Thuri Ferencz Úr kezébe adattatni kíván, nem hozta magával ki Bereczkbe, hanem benn hagyta Moldvába, s noha én a Ng. Bereczki Magistratus által két uttal is kénszeritettem arra, hogy ki hozhatná, de oly feleleteket tett, hogy azok néki felesége után Paraferumba adatattak volna, annál egyebet irantok nem tehettem, melynek is alázatos jelentése mellett hasonló tisztelettel maradtam...

Demien István

SÁLvt Fond 8 Nr. 2840. 3. lap

TANDOR ÁDÁM VALLOMÁSA
Sepsiszentgyörgy – Uzon – 1827. március 6.

Uzoni Tandor Ádám 56 esztendő; edgyesült görög vallásu, Házas, üst foltozásból élődtem, nem vagyok senkinek cselédgye.

Uzonba ki keze alatt laktál? Lovas Katona Molnár József Házába... A mult Pünkösdtől fogva, akkor mentem oda Szatsvárol... Gyalog Katona Berde Joseff Házába laktam Sztojka Bálinttal fél esztendeig s ott is Kézmivességet dolgoztam s a vásárokat gyakorolván Lovál kereskedtem, s ezekből tartottam fel életemet...

Szatsvára mentem Zabolárol, ahol két télen laktam: egy Telén Méltóságos Horváth Farkasné aszszony Házába, a második Telet a néhai Méltóságos Groff Mikes Sigmond Ur eő nagysága keze alatt lévő Ujj Paraszt Kosi Jantsival, a Zabolán lakásom körül lévő nyári napokban Sátorral jártam Nemes Orbai és Kézdi Székben, a Császári Királyi felség adóját mindenkor Uzonba fizettem meg...

Hévízen laktam két télen Tekentetes Rényi Bálint urtól birtam egy Házat Taxa fizetés melett, az éleletem szereztem meg Réz mívesi mester-ségemmel... azt mondod, hogy Nemes Orbai és Kézdi Székben nyári napokba sátorral jártál a melly abbol is világos, hogy Hazutz, hogy a felsőbbség által a Sátorral valo járás már rég eltűtatott, és ezt a tisztviselő urak meg nem szenvedték volna. Vald meg igazán, Nyári naponként külső földeken hol, kikkel lappangottál, minemű gonosz tselekedeteket gyakoroltatok?

A mint fennebb meg vallottam nyári napokba Sátorral jártam itthon Három Széken, Sohól külső földön semmi gyanus társaságban magamot nem elegyitettem...

SÁLvt Fond 28. Nr. 2/506.

85.

TANDOR ÁDÁM VALLOMÁSA FELESÉGÉRŐL
Sepsiszentgyörgy – 1827. március 6.

Kardos Josival vettem... kért, hogy ötött azon Lo dolgába ne hozzam belé, mivel Kőhalomból akkor szabadult ki – feleségét pediglen még két esztendeig Rabságra ítélték, kötelezván magát, hogy a mi azon Lo dolgába költség származik, mindenek magára vállal és lefizet s kezességen engem el szabadított – ebből az okból nem mondtam meg akkor, hogy azon meg törvényezett Lovat véle vettem, sem azt, hogy kitől...

Nem azért járt utánnam mind kezes, hanem a feleségemet el akarta töllem idegeníteni...

Szabadságomat már reméltem a Kardos Josi eszközlésiből Udvarhely Széki Ns. Tisztséghez által késértetni el indítottak, a midőn is Szent Háromságnál a késéroktoél el szöktem.

Ha magadot ártatlannak isméréd, miért szöktél el?

Minthogy Kardos Josi feleségemet Szerette, attól tartottam, hogy ha az Udvarhely Széki Tisztségnek által adnak, feleségemet töllem el idegeníti, magához hodította, ennek az indulattya vitt engemet arra, hogy el szökjek, és az ő edgyütt való Törvénytelen életyeket meg akadályoztassam.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/506.

86.

TANDOR ÁDÁM ELÍTÉLÉSE LÓLOPÁSÉRT
Sepsiszentgyörgy – 1827. június 11.

Ujj paraszt Tandor Ádám nem gondolván, fenn az Isten, sem a Haza törvényeivel, magában elhatározott gonosz indulattyaival vezéreltetvén, gyakori ló lopásokkal felebaráttainak szakadatlan károkat tett a mint ezeket meg kívánnya erősíteni... 1810-ben, 15-ben, 16-ban melyekért hogy megis tömlöztöltetett... Kolozsváron is hasonló tolvajul el lopott lovat kapván kezén, meg tömlöztöltetett. Kinek is ezen gonoszságát kettőztette az is, hogy midőn... Udvarhely Széki... Tisztséghez kísértetett volna, uttyában a kíséroktoél elszökött... ezen tettei után is nem hogy magát meg jobbitani igyekezett volna; sőt ez előtt mint egy 3 esztendővel egygy Toth kereskedő Füzesi Joseffnek olyan lovat adott, mely

általa gonoszul kezeskedett, a Toth kezén meg tanáltatván meg törvénytettetett és elvétetett... több rendben is lopásokért büntettetett, (törvény) értelme szerint halálra való ítéltetésit s hátra maradtott javaiból a kereskedő Toth és Hévízi kezesek ki elégítettetésit kérte. Mely ezen kérés ellen... Ujj Paraszt azzal kívánja magát menteni. Hogy az általa meg vallott lólopásokért megbüntetésén, mostan... azokkal nem terhelhetik, különben is úgy veszi észre, hogy más Tandor Ádámnak kellett annak lenni a ki ennek előtte meg büntettetett, tömlöztötetett, meljért nem hogy halált, hanem a kár megfizetésén kívül semmi büntetést sem érdemel...

Biroi figyelemmel vizsgálván... ő több rendbeli lopott Lovaknak kezén való megkapásokat megfogattatván fogságon tétetett, s onnan hol elszökésével, hol pedig kezessegen tett elbotsáttatásával elkoboztatván közkereset alá nem vétethetett s úgy mellözte el a reá következhető büntetéseket, mely illjeten tetteivel egészen gyanussá tette magát s az általa el lopott Lovak gonosz tselekedeteinek elég bizonyosságai... Szamosujváron közészerű fogházban hat esztendőig vason raboskodjon, ángáriánként (negyedévenként) 25 in summa (összesen) 600 páltza ütésekét szenvedjen, s lelhető javaiból a kereskedő Toth Füzesi Josef s a Hévízi kezessei is kielégíttessenek, itiltetik...

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/506. 3-4. lap

87.

TANDOR ADÁM HALÁLRA ÍTÉLTETIK Sepsiszentgyörgy – 1827

A Sepsi Szent Györgyi Magistratus fel vevén és lehető szorgalmatossággal s figyelemmel meg vizsgálván Wárosi fő Biro Kis Miklos Atyankfiának mint Hivatalnál lévő felperesnek mostan a Sepsi Szent Györgyi Tömlöztbe fogságba levő alperesek eddig Uzonban Sátorral kerengő Tandor Ádám, és Szatsván tsak ugyan Sátorral kerengő Kosztandi János ellen midőn a nevezett alperes fogjoknak 28a Augusti a. c. költ Szelid vallomásukat bé adatta Törvényes Prokátor (ügyvéd) által ellenek való Föbeli keresésben a Törvénytől azt kívánta, hogy mivel magok vallás tételek szerint is világosságra jött hogy a N. Borosnyai Határról három jo Kantza Lovakot el loptanak és bizonyos ígélet mellett Sepsi Szent Györgyre gyalog Katona Bajka Danielhez hoztanak és annak Istálojába bé is rekesztetik, hanem az alperesek szerentsétlenségére a lopott Lovak meg tanáltatván azok a magok Birtokossainak vissza is szereztettek már

most a Törvéntől azt kívánja a T. Felperes Úr, hogy mindenik Al peres Hohér által fel akasztassék mint nevezetes Hegyi Tolvajok hogy többé más szegény Embereknek kárt ne tehessenek az alperes fogjok ki rendelt Szoszollojok által mentegetik hosszszason magokat, de tsak ugyan Szelid kérdeztetésekben egyenessen meg valják hogy a N. Borosnyai Határról ők hárman hoztak el három Lovakot Sepsi Szent Györgyre gyalog Katona Bajka Danielhez mint aki őket reája kérte volna. Midőn azért Tandor Ádám Szelid kérdeztetésiben maga is meg valja hogy tsak ugyan Lovak lopása dolgában két rendbe volt a Seppi Szent Györgyi Tömlötzen mindenkor egy egy Esztendeig és 200 páltza ütésekkel meg is büntettetett azért Tandor Ádámra nézve helyesnek tanálya Törvényes Székünk, hogy Hohér által fel akasztassék úgy hogy meg haljon és több károkat ne tehessen. Kosztandin Jantsira pedig több lopása ezen kívül nem bizonyittatván a felperes Úr által tekintetbe vétetik ifjusága is, de még is egy esztendeig hogy a Sepsi Szent Györgyi Tömlötzen tett vétket meg sirassa is 100 páltza ütésekkel szenvedjenn érdemesnek ítéltetik, határoztatván az is, hogy a három tolvaj tanáltassák javaikból minden károk meg fiztessenek.

A T. Fel peres Úr meg elégszik az al peres dezertusok (foglyok) az első pontokat ezen ítélet ellen is appellálja (fellebbezze) a Ttes Törvény Derék Székre s Kívánnya is fel botsáttatást a másik meg elégszik.

Ítélet fel botsáttatik.

SÁLyT Fond 28. Nr. 2/568. 49. lap

88.

AZ ELSZÖKÖTT CIGÁNYLÁNY

Sepsiszentgyörgy – 1827. december 18.

Én az ősszel esztendeje mult, mentem volt lakni Nyienből (Keresztvár) a Bodza fordulására a Jeraj Sztojka szomszédságában – az hol laktam egy egész Esztendeig, az az a közelebb mult őszig – akkor ismét vissza jöttem lakni Nyienbe – az alatt míg a Bodza fordulásánál laktam Jeraj Sztojkanak fia Juon a megöletett Leányomba belé szeretett – mellynek következéseül a történt, hogy most az ősszel a nevezett Leányom négy tallérjaimot el lopván vissza szökött a Bodzára Jeraj Sztojkához – a kinek én utána menvén akkor, de nem kapván meg: Jeraj Sztojka Sora, Kenyérire meg Eskütt, hogy nálla nem járt Stephan Demeter, En ennek feleségére... a Bodza fordulóján lako Opra nevű cigányra és feleségére Katrinára és Magyar Annára s ennek férjére biz-

tam, hogy ha a Leányom meg látták ottan jární, fogassák el, s nékem adgyanak hírt – azzal én hazamentem – harmad nap mulva Magyar Anna és Katrina hozzám jöttek, és megmondották, hogy a Leányomot Jeraj Sztojkanál el fogatták a Biro által az hol is őrizet alatt tartatik – a kít is midőn Magyar Katrina a Jeraj Sztojka Burdeja előtt állani meg látta, oda ment, és a haját meg fogva vagy két pofot ütött ő rája, hogy miért szökött el Hazul a melly alkalmatossággal Jeraj Sztojka egy kapát ragadván Magyar Annára szökött hogy le vágja a Leányom meg fogásáért – én akkor a fenn irtak közzétételekor el mentem a Leányom után a Bodza fordulási Birohoz a hol fogva tartatott, a kinél az el vitt pénzemet meg találván Jeraj Sztojkat el fogattam a Leányom rejtegetéséért és a Tekintetes Király Biro urhoz akartam kísértetni, de az utba sok kérések után meg engedtem neki fáradságomért 7 Renes forintokat fizetvén s akkor a Leányomot haza vittem – ezután két hetek telésével egy Szereda napon Vásárnapi vetsernye Harangozás táján ki mentem a faluba, a feleségem sem leve odahaza, a megöletett Katrina nevü Leányom a kisebb gyermekeimmel maradtak hon – a Ládám kutsát a megöletett Leányom az oldal Tarisznyámbol kivévén minden pénzemet és drágább portékáimot magához vette, s azzal elment a Bodza felé fel a Nyien patakán – én a Leányom elmenetele után tsak hamar haza menvén az általa tett káraitom, mellyek az Mgs Administrator úr eő nagyságához beadott Instantiámba meg nevezettek eszre vettem, s töstént a Nyien patakában követni kezdettem, ezen utána menő utamba Szembe találtam egy fa lábu koldust, és attol tisztán meg tudtasm, hogy a Leányomot szembe találta menni a Bodza felé – s a míg bé setétedett fel mentem Reketes Bokorhoz, aki maga es mondotta nékem, hogy tsak szürkünyet tájat ment ki a hegyen, s még tekingetett vissza a Leányom – a fiam is utánnam jöven, Thodor, minek utána a hol fel jött elmentünk a Bodza forduloba, a leányom nyomán, s ott is Jeraj Sztojka Burdeja körül lászotanak Nyomai – ezek után mi bé mentünk Opra Katrinához, az honnan láttam, hogy a Jeraj Sztojka fia a Burde háta megül elékerült – és ismét vissza ment a Burde háta megí, a melly mellett egy gödrös forma alatt valo helyly lévén láttam szemeimmel midőn az itt neveztem Jeraj Juon a Leányomot azon gödrös helyly felé menni a kezét fejére tévén be taszította – arra Oprát oda küldöttem, hogy nézze meg merre fogot a leányom, magam és nevezett fiam nem mervén oda menni Jeraj Sztojkatól – Opra vissza jöven azt mondotta nekünk, hogy a leányt edgyütt sem látta, lehet, hogy a farkas meg edte, – mi akkor ezzel vissza tértünk, és el mentünk a Méltóságos Adminisztrator úr eő nagyságához, hogy parancsolatot kérjünk Jerajéknak el fogattatására, a tisztelt Adminisztrator úr eő nagysága irván a Tekintetes Király Biro urnak Jeraj Sztojkat el fogták és a Király

Biro Urhoz kísérték – az honnan olly rendelés mellett botsáttatott el, hogy a Leányomot, Juon fiát fel keresvén, adgya kézbe – mellynek a lett következése, hogy harmad napján Jeraj Sztojka elszabadulása után a Leányom meg ölve a nyakára egy kötél darab lévén, a nyakára rea fojtva, meg tanáztatott az Ó Nyien patakába, mikor pedig Jeraj Sztojka a tekintetes Király Biro urtol azzal a rendeléssel el bocsáttatott, hogy a fiát és a Leányomot meg keresse, nékem, azt mondotta minek utána a Király Biro urtol ki jöttünk, hogy kerejsem meg Markosba és Nyienben a Leányomot, mert vagy élve, vagy meg halva meg találom és így még előre néki tudni kellett azt is, hogy hol vagynak az Leányom által el vitt Jovaim.

Jaraj Sztojka tagadja, hogy a leánya másodszor nála lett volna.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/591. 13–14.

89.

A SZERETŐJÉT KÖVETŐ CIGÁNYLEÁNY HALÁLA Sepsiszentgyörgy – 1828

Felső Fejér vármegye Nyüni (Keresztvár) Gyekuj nevü Czigány az 1827^{dk} Esztendőbe esett Nyáron a Bodza fordulásán az első all peres Jeraj Sztojka szomszédságába lakván, midőn észre vette volna hogy a Jeraj Sztojka fia Juon az ő Leányát Gyekuj Katrinát szeretné, s ez viszont ötöt; lakását Nyünbe változtatta, de onnat is hitegetvén Jeraj Juon a Leányt magához egy alkalmatossággal a Leány az attyának bizonyos pénzeit magához véve ezen alpereshez és fiához ment, az holott noha dugatták a Leányt az ötöt szerető attya elől mind azon által akkor tsak ugyan meg találta, ottan s az el vitt pénzzel edgyütt Jeraj Sztojkatól vissza vitte magához, utána valo fáradozásáért fizetvén békesség szerént ezen all peres Gyekujnak 7 R forintokat – az után két héttel a Leány ismét el szökött az attyától alperesek kéregetésekre, ekkor el vitte magával Gyekujnak, az attyának 25 darab Tallérait, 14 Huszasokot, 1 Ezüst Kalányát, 1 ezüst Csillagot, 3 ezüst, 2 pár ezüst tőt, 1 husz R forintos Inget ezen fonallal vonatott s több sokat érő házi portékáit, mellyet észre véve – Gyekuj tüstént fel keresésére indult Leányának s mivel... bizonyos volt abba, hogy az Alpereshez ment, legalább is panaszt tett a Mlts Adminisztrátor Urhoz a fia által az honnat költ rendelés nyomán el is fogadtatott... nem hogy elé adta volna a Leányt s vele volt szereket, portékákat, hanem tulajdon fiát, Juont t. i. a Leány szeretejét el szöktette, s a két allperesnek edgyet értő gonosz tettük következésébe a nevezett Leány, Gyekuj Katrina az után 5^{od} nappal u. m. 15^{en} 9^{ben} 1827 Ns Felső Fejér vármegyébe az ugy nevezett a Nyünbe halva tanáztatott meg... a szeren-

csétlen leány nyakán Istrang darab tanáztatott körülötte lo tapotást láthat s még lo szőr is azon bokron az hová az eszközüil fel vett Lo meg volt kötve, s ennél fogva tsalhatatlanul erőszakoson történt a halála... a Leányomnak szereteje volt az első all peres fia, Juon...

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/591.1. lap

90.

A MEGÖLT CIGÁNYLEÁNY Sepsiszentgyörgy – 1828

A Leálynak szereteje volt az első all peres fia, Juon a kívül edgyütt az alperesek több rendbe is hitegetvén magokhoz a Leányt az alperesnél egyszer meg is tanáztatott, most pedig a Leány szereteje, Juon, annak bizonyito és tsalhatatlan jeléül, hogy edgyet értésből ölték meg kénos halállal a Leányt, elszökött s maig is oda vagyon; világos, hogy az első allperes maga biztatta ama Leány Attyát, hogy mennyen, hozza a Leányát Nyünbe és Márkosba éppen azért, hogy ők az alatt a rettenetes gyilkosságot annál biztosabban meg tehessék – tagadhatatlan az is, hogy az allperesek egy átallyába asistáltak (segédkeztek) a Gyekuj Lakatos pénzére, s éppen ezt az eszközt választották arra, hogy kezekre kerithessék mind ezen környülállások s még többek is, mellyek a bé adottakból ki tet-szenek, ujjal mutatnak arra, hogy az allperesek magok el szököt Jeraj Juonnal edgyütt ölték meg a szerentsétlen leányt, majd pedig Lo farokra kötve is hurtzolva kénos halállal a vele volt pénzek és portékákra pedig magok tartottak...

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/591. 29. lap

91.

A CIGÁNYLÁNY APJA PÉNZÉT A SZERETŐJÉNEK VITTE Sepsiszentgyörgy – Bodzaforduló – 1828

Gyekuj Lakatos el mult Esztendeje ide költözöt a Bozza fordulora a Jeraj Sztojka Szomszédtságába, tölle magától hallottam, hogy azért jött ide lakni, hogy az fiával a Sztojka Jeráj, Leányát el vetesse, de a meg halva a dolog annyiba maradt...

Gyekuj Lakatos Leányának, Katrinának meg ölettetéséről annyit tudok, hogy az előtt mintegy másod vagy harmad nappal minekelötte

halva a Nyénbe megtanáltatott volna a Leány jó reggel az erdőbe menvén tanálkoztam a Leánynak az Atyával Gyekuj Lakatossal kiis azt kérdezte tőlem, hogy Stijka Jerájék othon vadnake, nem szökteke el hazunnat, melyre én azt feleltem... most láttam, mikor az erdőbe ki jövék küllyebbecske menvén a Hegyre meg is mutattam néki, hogy a Bordéjok eleibe ki állottak Sztojka Jeraj és Konstandin, ekkor beszélte el Gyekuj Lakatos nékem, hogy a Leánya 400 forintját el lopta s minden gunyait felpakolván el szököt, azután nem látta hogy megöletése előtt a Leán itten járt volna a Bodza fordulon.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/591. 4. lap

92.

A CIGÁNYLÁNY VÉLT GYLKOSAINAK FELMENTÉSE

Sepsiszentgyörgy – 1828. február 12.

A felperes Atyánkfiya ezen Tör. Székbe beadott actiojába azzal vádolja az Alpereseket, hogy Nyénbe commeralo Gyekuj Marutza Katrina nevü Leányánál, ki a közelebb mult esztendőbe november 15-én erőszakos halállal az Ó Nyén patakába megölve tanáltatott, gyilkossai lettenek volna, a mely ki tetszenék abbol is, hogy ezelőtt is a megöletett Leány az apja házátol Nyénből elsökvén, az Alperes házánál tanáltatott meg.

Az Alperes szelid megkérdetéseken tagadván azt is, hogy a megöletett megölettetése előtt valo napokban nálok járt volna, kérték magokat ezen kereset alol feloldattatni.

Felvénvén ezen Tör. Szék az Alp. Atyánkfiának ezen keresetet bizonyító documentumait és azokat az... alperesek mentiségével össze vetve ugy tanáltatott: hogy Alps atyánkfiya a megtörtént gyilkosságnak az Alps által lett végbevételit kívánnyá bizonyítani 1828^{ba} januárius 23-án ifj. Tompa László és Budai Ferentz Ns. Sepsi Szék Assessorai által végben vitett Eskedésbe foglalt Tanuk Vallomásaival... tsak anyi jó ki, hogy az előtt a megöletett Leány az Apjától titokban el szökvén az általa elvitt pénzzel és portékákkal együtt együk Alps Jeraj Sztojka fijához, Juonhoz ment a kívül tilalmas tartozkodást folytatott s nála meg tanáltatott: de a 2^{bi} elsökésekor még nem is látott a megölettetett a Bodza fordulon jární, ennél fogva nem lévén megbizonyítva, hogy ezen gyilkosságot az Alperesek tselekedték volna, a kereset alol fel oldoztatni ítéltetnek...

Bartha Károly
...notarius

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/591. 26. lap

93.
LOPÁSOK

Sepsiszentgyörgy – Uzon – 1828. február 28.

Uzoni vagyok – hívnek Mezei Mihálynak – Házasság vagyok – nem vagyok senkinek cselédje – Uzonban a Falu Házában laktam – Napszámoskodásból s mikor abból ki fogytam, halászatból.

Voltam még fogva ezen kívül háromszor – elsőben ez előtt kilentz Esztendőkkal Uzoni Huszár Néhai Dánér Antal Háza feltergettetése gyanujáért ezenn fogházba Szenvedtem két Esztendeig s a mellett 125 pálcza ütésekkel másodsor Uzoni Borsai Nagy Pál úr panaszszára a Király Bíró Úr bététetett volt s elis börtönök a nélkül, hogy meg pereltetett volna, harmadszor Uzonba Lakodalom alkalmatosságával egy hosszú poszto subat a Mgs gróf Mikes János úr Öng. Kortsomájából egy Illyefalvi Embertől el loptam s ezért is Tömleczet és testi büntetést szenvedtem.

A mostani elfogadtatáson kívül még háromszor a Mgs Administrator urnak Uzoni Malmából el loptam öt véka rozsot és két véka haritskánát, valamivel többet melly rozsbol három vékát adtam a fennebb neveztem Vantsa Mihálynak három forintokért, a Haritskát adtam csakugyan Uzoni Gy. Katona Veres Mihálynak egy német forintért.

Egyedül Vantsa Mihály tudta, hogy a néki adtam három véka rozsot az Administrator Úr Malmából loptam, a más kettőnek nem mondtam meg.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/597. 1. lap

94.
MEZEI MIHÁLY LOPÁSAI

Sepsiszentgyörgy – Uzon – 1828. május 5.

Iyallo Uzoni Prov. Kitsi János 60 Esztendő Tekintetes Kispál György Úr Sellére Rosz erköltsünek tudom lenni, mert a Télbe Esztendeje mult egy Lőjtő Lántzomot el lopta Kökösbén, Gy. Katona Sánta Mihálynak el adta, mellyet én meg tudván kértem vissza a Lántzomot a megvevőtől, de az azt felelte, vigyem meg nékie a 4 sustákat, mellyet érte adott, és akkor vissza adja, még máig ott vagyon, hallottam azt is, hogy Gy. Katona Tana Samelnek egy nagy Lántzát el lopván most nem régen maga Tana Samel Dálnokbol hozta haza, akinek adta volt, Mezei Mihály, tudom azt is prov.

Szabo Sigmond el lopta egy Lovak Szeget mellyeket maga Mezei is megvallotta – Magának allando szállást és Házat nem igen tartott, hanem keringett, részegeskedett, s itt az embereken élődött, mert féltikbe adtak, a mit kért, tsak hogy kárt ne tegyen.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/596.3.lap

95.

MEZEI MIHÁLY LOPÁSAI ÉS FENYEGETÉSE
Sepsiszentgyörgy – Uzon – 1828. május 5.

Tudom, hogy rossz erkölcsű zseb tolvajnak lenni, mert velem is most a közelebb el múlt ősszel egy poszto subámot az ablak alól el lopta, mellyet midőn kértem tőle, azt felelte, hogy olyant tselekszik, hogy amíg élek, meg emlegetem, mert neki sem Háza, sem jóságja, oda menyen a hova tettszik, mellyet hallott Istok György és Jáni Dávid feleségestül – Történtek még más Káromok is. Lapos vasam, Talpalo Lántzom, felkötő, azokat is néki kellett el lopni, mert én mást tolvajnak Uzonba nem tudok, s a miolta el fogták az utánn nyugszik a falunk, semmi tolvajság nem történt. Tudom, hogy Gy. Katona Nagy Lászlónak egy réz mosárját el lopta, Szent Györgyön el adta, mellyet annak utána haza hozott Nagy László Kabritsa Miklosnak a pálinkának valóját a Malomból el lopván Mezei Mihállynál az Ágyba kapták meg – a múlt esztendőben Ms Pünkössti Lajosné Asszony Legényinek egy Gubáját el lopván... egy csernátoni embernek Pokroczá, Zekeit el lopván, azokat, a zekét el adta Tot Jánosnak, melyet talám máig is visel, mert új zeke volt – Istok Ferencz Káplártól egy fejszét, egy vas villát, a Legényeitől egy ruhát el lopott, melyek közül a vas villát megismerte. – Tana Jánostól egy Kötő Lántzot, melyet Dálnokból hozott vissza. – Társalkodott Tandor Ádámmal, Beretessel, akik már Istennek hála innen el pusztultak, és azolta meg vagyunk nyugodva.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/596. 3–4. lap

96.

MEZEI MIHÁLY SOHA SEM DOLGOZOTT
Sepsiszentgyörgy – Uzon – 1828. május 5.

16^{ik} Vallo Uzoni Prop. Kobritsa Josefné Fula Judit 53 esztendős G. Mikes János colonusa.

Tudom, hogy egy s más aproságokat lopogatott maga saját vallása szerint, nékem is 2 Ludamot és 3 Rértzémet el lopta, s mikor szidtam érte, azt mondotta: no néne, én a kendét többet meg nem fogom – elé számolni ártásokért nem tudom – féltünk is tőlle s amit kért: szalonnát, kenyeret adtunk, nehogy valami kárt, nagyobbat tsináljon, minthogy ma itt s holnap egyebütt lakik.

17^{ik} Vallo Uzoni Prop. Pap Dávidné Kelemen Ilonka 27 esztendős

Maga is azt mondotta, hallottam, hogy én Marhát nem lopok, hanemi portékát, amiből élhessek, minthogy soha sem dogozott, s ha valamiért elé fogták, azt mondotta: hallgasson, mert szalmás a háza. S azért nem igen mertek véteni az emberek, inkább mindent adtak, amit kért, hogy nagyobb kárt ne tegyen...

SÁlyt Fond 28 Nr. Nr. 2/596. 7. lap

97.

MEZEI MIHÁLY EGY SZÁSZTÓL LOPOTT
Sepsiszentgyörgy – Uzon – 1828. május 5.

14^{ik} Vallo Uzoni Des Unitus Pap Popovics Dávid 49 esztendős

Tudom aproság portékákba, s másoktól is hallottam, hogy lopogatott, nevezetesen töllem el lopta a fiamnak egy bőr bundáját... ruháját, vas villát, fejszét, mely fejszét a Kökösi erdőlő hidnál lako Lázár nevü Oláhnak 1 fordba (forintba) elis adott, maga vallomása szerint. – Mikor Maxai György a Zekéjért kergette, hallottam tölle mondani egybe szidván mindenek: köszönd részeg vén diszno, hogy nints estve, mert meg nyuvasztanalak s a Feketeügybe vetnélek, mások azt gondolnák, hogy részegen mentél oda s úgy holtál belé...

Hallottam magától beszélteni azt is, hogy egy Brassai uttyába egy Szánnak a tarisnyáját el lopván az abba tanált Kenyeret, sült hust, egy fél kupa bort vevén meg ette, a 9 forintokat belőlle kivette és a tarisnyát a patakba belé vette. – Más Brassai uttyába hogy az... executor meg fogván

le vetkeztette, mindenit el vette, meg akarta bélyegezni, orrát, fülét bé vágni, azért hogy ide ki az ő kötelességibe belé avatkozzék – tudom azt is rolla mondani, hogy ha valamily káros ember szembe fogta, azt egybe szidta, gazolta, ugy, hogy magá a káros ember halgatott el félvén, hogy részegen nagyobb kárt teszen.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/596. 6. lap

98.

MEZEI MIHÁLY MINDENKIT FENYEGET
Sepsiszentgyörgy – Uzon – 1828. május 5.

12^{ik} Vallo Uzoni L. Katona idősb Istok Ferencz 54 Esztendő

Veres Andrástol valami Török Búza el veszvén minket oda küldött keresni s mikor egy Sákba meg akartuk nézni, fejszét ragadott és minket egybe akart vagdálni. – Ezeken kívül sokat, mert majd minden embertől lopott valamit s a dolog Kitsinségiért nem merték üldözni – a mult esztendőbe egy estve ki menvén a szomszédba beszélgetni láttam, hogy a házábol ki jöve részegen pipázott, nagy szén a pipáján, akkor is azt mondá, loptam is, lopok is, ha meg kapnak, meg vernek s ha el eresztenek, újra lopok, most hoztam Brassobol 24 forintot s amig tart benne jól élek meg káromolván magát azt mondá, meg tanitom a Magyarat... hallottam Mezeitől mondani, hogy ezen Híd allya jó kamarám nekem – Pap Dávidtol hallottam beszélni, hogy egyszer egybe veszvén Mezeivel, azt mondotta, vagyon atzélom s kovám, melyre mondotta Pap Dávidné, hiszen tám nem égetsz fel.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/596. 6. lap

99.

MEZEI MIHÁLY ÍGÉRI, HOGY LOVAT IS LOP
Sepsiszentgyörgy – Uzon – 1828. május 5.

11. Vallo: Uzoni Prop. Liza Jánosné Kis Borbára 65 esztendő Tks. Csabai Joseff úr colonusa.

Rossz erköltsünek tolvajnak tudom lenni... nekiunk történt káraink Szántovasaink, Derék Szegeink – Fejsze, vas villa s egyéb portékáink is elég veszett el, de hogy ki vitte el, nem tudjuk, az igaz, hogy reá tartasuk, más kártékony embert nem ismervén, most közelebbről, mikor a

Hajduval itt járt kéregetni, s feddettem, hogy ha kiszabadul, többet ilyent ne tsinálljon, azt felelte, hogy eddig csak élelemre valót loptam, de ha meg szabadulok Lovatis fogok lopni – ezelőttis ha valaki feddette gonosz tselekedeteiért, mindjárt fenyegette, nevezetesen egyszer Györgybíró István és Pap Dávid szídták, azt mondotta Banda v. Mezei:

– Tudom, hogy hol laknak, taplóm is van, Kovám is van.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/596. 5–6. lap

100.

MEZEI MIHÁLY ÚJABB LOPÁSA ÉS FENYEGETÉSE
Sepsiszentgyörgy – Uzon – 1828. május 5.

7^{ik} Vallo Uzoni Gy. Katona Tana Lászlóné Ferentz Borbára 52 Esztendő.

Gonosz tselekedetűnek, tolvajnak tudom lenni, mert most a Tavaszon egy nagy kötő Lantzunkot és egy derék szegüinköt él lopván el vitte Dálnokba és ott el adta, s az után meg tudván a fiam elment utána, kiváltotta és haza hozta, hallottam, hogy sokaktól lopott, de én mint hogy kevésszer járok, bizonyost nem tudok – fenyegetőzködik, és hallottam magától, Mezei Mihálytól, mert mikor Istok Káplár valami ruha ellopásáért panaszra akart menni, azt mondotta, hogy ha panaszol a Király Bironak s néki bajt tsinál, az utánn meg tanítsa. – Az ember kevés házával gondolt, félvén a nagyobb következtől ő maga is azt mondotta, hogy néki eleget adnak féltikből is.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/596. 5. lap

101.

MEZEI MIHÁLY TÖRÖKBÚZÁT LOPOTT
Sepsiszentgyörgy – Uzon – 1828. május 5.

6^{ik} Vallo Uzoni Prov. Veres Andrásné Kőmives Éva 23 esztendő, Mikes János Úr eö maga colonussa.

Hallottam másoktól, hogy sokat panaszkodtak Mezei Mihályra tolvaj-ságáért, nekünk egyszer egy rudrol egy csomo Török buzánk el veszvén oda küldöttünk Istok Ferentz uramhoz, Kobritsa Mikloshoz és Kitsi Dávidot, hogy keresnék meg, mellyet tsösön meg nem hozván egy sákba levő Török buzáját hogy meg akarták nézni, fészit ragadott és a Házbol ki,

kergette, s annak utána hogy beszéllettük mit tsinált, azt mondotta, hogy tsak folytassuk a Török buzát, mert feléget és azzal meg fizet.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/596. 5. lap

102.

MEZEI MIHÁLY A MALOMBÓL LOPOTT
Sepsiszentgyörgy – Uzon – 1828. május 5.

4th Vallo Uzonban lako prov. Karatson Istvánné Szennyes Borbára 21 esztendőös.

Tudom bizonyoson s hallottam is, hogy tolvaj, mert a Malmunkbol 10 véka gabonát el lopott egyszer másszor, mellyet annak utána mega is meg vallotta, és nekünk a gazdákat meg kellett fizetni – hallottam, hogy itt a faluba sokat lopott, de mint hogy minden ember félt tőlle, nem merték üldözni – most a közelebb mult karatson utolso éjszakáján hozzánk, a Malomba egy kitsi lyukatskán bé bujván meg fogtuk, kötöztük és a Prov. Birohoz vittük, az holott sok tolvajságait, amint a férjem mondotta, megvallotta, hallottam azt is mondani a férjemtől, hogy akkor is azzal fenyegetőzött, hogy tsak három nap szabadon lehetne, mert többet tudja, hogy meg nem szabadulna, hogy az emberek vallatták és szídták.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/596. 4. lap

103.

MEZEI MIHÁLY LOPÁSAI, FELESÉGE BIZTATÁSA
Sepsiszentgyörgy – Uzon – 1828. május 5.

3th Vallo Uzoni L(ovas) Katona Györgybiro Samel 46 esztendőös...

Magaviselését a tolvajságra nem tsak hajlandóságát, hanem tselekedeteit tudom, felesége nálam dolgozván el jött hozzám, aki akkor a tsürbe valami gabona fel vételibe foglalatoskodtam, feleségem pedig rostálók után járt, s magát a Házomba tudtomon kívül bé lopván egy idegen kultsal a ládámot fel nyitotta, és abbol két talléromot el lopta, melyet abbol tudok bizonyoson, hogy üldözni kezdettem, s azon kérte Beretzki Mihályt és Szabo Györgyöt, mellyet annak utána Beretzki Jozseftől hallottam, hogy jönének el hozzám s mondanák meg nekem, hogy minden káromot meg fizeti, tsak hogy ne üldözzem, alkalmatosságával el is szökvén Uzonbol, Szentiványba utolértem, s vissza akartam hozni, a felesége azzal

biztatta, hogy üsse belém a késit – azután Maxxai Györgynek egy zekéjít el lopván, hogy ki tudodott, a töllem el lopott Tallérbol fizette ki, mellyel kínálta Marton Kalára Asszonyt is, hogy el váltsa. – Tudom, hogy a mult ősszel töllem a felesége vagy kurvája a Gabonásombol egy véka gabonát el lopott, honn nem létünkben, mellyet mikor töllem vitte, látta Bartok Péterné. – Panasz képpen hallottam sokaktol, hogy lopott, mellyet azok meg is fognak mondani; nevezetesen, tudom, hogy egyszer Istok Bálintnak a csüréből szoratlan gabonát lopott, mellyet hullatva el vitt egy Kristof nevü cigány ajtajáig, s onnan ki a mezőre, s ott ki futatta, melyet hogy ő tselekedte azután ki vallotta – tudom, hogy egyszer a mezőn egy gubával hogy meg vegyem kínált, de én nem vettem meg, s az utánn hal-lottam, hogy Tts Babos Sándorné Asszony Legényeieé volt. – Tudom azt is, hogy a Tts Pümközi Lajosné Asszony Legényeinek Gubáját az életről el lopta – Most esztendeje mult, egy fejszével és egy nagy kötéllel kínált, hogy meg vegyem, de én el igazítottam – fenyegetődzését is hallottam, mert mikor el fogták, azt mondotta, tsak hogy 2 óráig volna vagy lehetne szabad, meg fizetne – féltünkbe adtunk mindent, amit kért, tsak hogy kárt ne tegyen, mert nem dolgozott, mégis elég károkat, s félünk, ha vissza jön még nagyobbakat tsinál.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/596. 4. lap

104.

MEZEI MIHÁLY ELFOGATÁSA

Sepsiszentgyörgy – Uzon – 1828. május 5.

Uzoni, hívnak Vántsa Mihálynak dis Unitus Görög Vallásu, 28 eszt., házas, a Tet. Babos Sámelné Ifju asszony cselédgye.

Amig meg házasodtam szolgálásbol éltem, ez előtt pedig három esztendőkkkel meg házasodván faragással keresem kenyeremet.

Fogva többet nem voltam...

Jol emlékszem az elfogadtatás napjára, vagyis arra az esetére, midőn az Uzoni Malomházba el fogták, a melly esetre nem nállam, hanem az édes Apámnál Uzoni Prop Vántsa Dávidnál volt Mezei Mihály el fogtatása előtt, a midőn én is az apám házánál jelen voltam, jött oda részegen, ott is egy fertály bort meg iván a tűzhöz tartotta a lábát, melyért Uzoni Prop. Szabo Ferenc meg szolítván ilyen szokkal: cigány, menj el innét, ne süttesd büdös botskorodot a tűzzel, melyből közöttök több több szo támadván utoljára öszve vesztek és öszve menvén az ablaknak dőlnek, én látván, hogy kárt kívánnak okozni az apámnak Mezei Mihálynak

házsártérozásért egy jó pofot adtam, s azzal az ajton ki vettem, s többé azon estve nem is láttam. Eztet Uzoni L. Kat. Dánér Joseff eő kegyelme, Uzoni Provid Fejér Moses és Gy. Kat. Bereczk Joseff, kik midőn Szabo Ferenczel tepelődött Mezei Mihály jelen voltak az Apám házánál, hogy én őtöt fel poffoztam, és a házból kivettem, végig nézték...

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/596. 14. lap

105.
ÜST- ÉS LÓLOPÁS
Sepsiszentgyörgy – 1828. május 12.

Lemhényi vagyok, hívnak Bortsa Daninak, mint egy 19 Esztendőös edgyesült Görög vallásu, Házas s Teks. Szent Iványi Joseff úr ujj Parasztja vagyok.

Ötves és Kováts mesterségemből éltem. Voltam fogva a mostanin kívül még két versben, elsőbben az előtt két Esztendőkkel azért, hogy Kálnokrol egy pálinka főző üstöt el loptam volt, melyért 9 hetekig a Tömlöztbe voltam, és két versen 50 páltza ütésekert szenvedtem, másodszor a közelebb mult Esztendőben Kézdi Vásárhelyről részegen mentem haza késő este a városbol, mely alkalmatossággal az utba öszve akadtam Nyujtodi Csödör János Urral, a ki magához hiva, azt igérvén, hogy nekem egy lovat ad kezemre, maga be ment az életére, ingem a kerten kívül meg állított, és azután hogy a kerten hágjak bé, erőltetett. S midőn a kertre fel es hágtam volna, valami lárma hallatott, s ekkor azt mondta, hogy a kertről szökjem le, és fussak el. Ugy is tettem, de az emberek meg fogván keményen meg vertek és el fogtak, s azután Tömlöztbe kísértettem, de mind hogy semmi tolvajságom ki nem világosodott, egy hét mulva minden büntetés nélkül szabadon botsáttattam – most pedig ezelőtt két hetekkel fogtak el Oltszemen a Kortsomában Samu vagy Morka Miklossal két lopott Lovakot tanálván a kezünkön.

Honnan loptátok a kezetekert tanálatott Lovakot?

Kézdi Vásárhelyen héti vásár alkalmatossággal a Piatzonn én az egyiket egy szekér előtt a hámbol fogtam ki, a másikat egy oláh, a ki lefeküve volt a földön a kötőfék száránál fogva kézen tartván – Marko v. Samu Miklos a nélkül, hogy az oláh észre vette volna, lopta el, melyre egy kopatz nyereg lévén téve, ezek lovak lopását pedig rajtunk kívül senki se tudta.

Azzal a szándékkal voltunk, hogy a lovakot Csíkba fel vigyük és el adgyuk, a korcsomába pedig mentünk volt bé pálinka innya.

Azon lo a melyiket én a Hámbof fogtam ki egy Málnási emberé volt, a kinek nevit meg mondani nem tudom, a ki gabonát vitt volt Kézdi Vásárhelyre el adás végett, s azon házos ember míg mü a korcsomába pálinkáztunk volna, a Korcsoma udvarán lovára reá ismert, s meg törvényezvén bennünköt el fogatott, és a Dullo Urhoz kísértetvén onnan ide küldettünk a Morka v. Samu Miklos által lopott lo a Dullo urnál maradott.

Hol egyeztetek meg Morka v. Samu Miklossal, hogy együtt lovat lopjatok:

Kézdi Vásárhelyen heti vásáron találkoztunk együtt és ott egyeztünk meg arra hogy valami modon lopjunk lovat hogy annak árából magunknak egyetmást szerezhessünk, s úgy loptuk el a fenn meg neveztem lovat.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/595. 8. lap

106.
GYILKOSSÁG – LÓLOPÁS
Sepsiszentgyörgy – 1828. május 12.

Ujj Paraszt Samu v. Morka Miklos...

Közelebről Kálnokon laktam, a télen Zalánba teletem bizonyos lak helyeken... hol egyik, hol más faluba szoktam tartozkodni, Hivnak Samu v. Morka Miklosnak, mintegy 30 esztendőös egyesült görög vallásu, házas, néhai Mlgs. Br. Comissarius (királybiztos) Székely Sámuel Úr ujj parasztya voltam.

Mitsoda mesterségből szoktál élödni?

Rosta csinálásból.

Voltam fogva a mostanin kívül még kétszer: elsőbben azért hogy az előtt mintegy 7 esztendőkkel fél esztendeig azért hogy egy Czinori nevezetű Czigányt más cigányok agyon ütven engemet is belé keverték volt hogy a gyilkosságnak részesse lettem volna, másodsor ez előtt két esztendőkkel szabadultam ki a fogságból, a midőn másfél esztendeig rab-ságot és száz ötven páltza ütésekent szenvedtem mint, hogy egy Polyáni Kis Aszszonynak, kinek nevét meg mondani nem tudom, midőn Csikon keresztül utazott volna, Zláti Rupi és Kokoi Josi nevü Czigányokkal négy lovait el loptuk, kettőt pedig Bodolára adtunk volt el egy olának, annak is nevét nem tudom.

Oltszemen fogtak el... Rafival együtt és a más loval le késértek a Dullo Urhoz Szemerjára, onnan ide a Tömletzbe.

A Málnási Lo fel hámozva a Szekér mellett volt meg kötve, a gazdája pedig a szekérbe alutt, azt onnan Bortsa Rafi el oldotta és a másokat a melyen nyereg volt téve egy aluvo Oláh mellől loptam el, midőn a Városon kívül mentünk a lovakkal Bortsa Rafi a hámot el vetette...

Közületek melyik volt feltalálója, hogy lovat lopjatok?

Bortsa Rafi mondotta előbb nekem, hogy lopjunk lovat s én is akarója voltam.

A mult Karátson után járt és ült nállunk Zalánba két vagy három hétig, jött volt oda... Czinori Torohoz, az alatt a faluba üstököt foltozott s abból élt.

Azon idő alatt míg Bortsa Ráfi nállunk lakott Czinori Sztojkával Bodokra, Oltszemre, Kőröspatakra, Kálnokra jártak a Mesterségek folytatására. A feleségek almát árultak, gonosz tselekedeteket nem tapasztaltam a midőn Rafi töllünk el távozott, akkor ugy tudom, hogy ide S. Sz. Györgyre jött Czinori Sztojkával s innen ment haza.

Hétfőn el jött töllünk és kedden jött vissza hozánk Czinori Sztojka.

Emlékezéle midőn a Karátson után a Bodoki Református T. Papnak lovait el lopták, hogy a mitsoda idő tájba volt? Nevezetesen még akkor Bortsa Rafi nállatok volte?

Eppen azon a napon, melyre viradolag a kérdezett Papnak lovait el lopták, ment el töllünk Bortsa Rafi Czinori Sztojkával s többé nem is jött hozánk vissza... Mind a kettő a mü pallásunkon hált.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/595. 9–10. lap

107.
LÓLOPÁSÉRT AKASZTÁS
Sepsiszentiván – 1828. június 2.

A Kézdi Vásárhellyi piaczrol két lovakot el lován azok Oltszemén a Kortsomába keresvén meg is találtattak – világos, hogy mind a ketten többeken is illyetén tolvajságokba söt egyéb törvéntelen tselekedetekbe is vigyülve e vétekért mind ketten több izben meg is büntettettek, söt az utolso Morka Miklos Hasonlo lo lopásért Itéltetést is szenvedett... még is ökök a több rendbéli büntetések is el nem rettentvén gonosz tetteiktől ujjabban is lo lopásba vegyültek, s ez által tökéletes jelét adták annak, hogy meg jobbithatatlan és a társaságba felettébb veszedelmes káros tagok... mint többszöri lo lopók, és törvéntelen tselekedeteket gyakorlo személyek... több hazai törvények értelme szerint halálos, még pedig akasztásra Itéltessenek.

Az Alperes Desertusok mellett elé állott... Kelemen Lázár...

Noha az alperesek... tisztán meg vallották mind azt: hogy most Lovakot loptanak, mind azt, hogy ennek előtte is kivált Morka Miklos hasonló lo lopás vádjáért rabságot szenvedett, mégis miért a meg jobbúlhatásra valo reménység egészen el nem veszhett s el sem is veszhett halálos büntetésre nem ítéltethetnek annyival is inkább, hogy a lo lopás maga után nem is szokott halálos büntetést hozni – Ezért így láttyuk a mindennapi felséges Rendelésekből... ugyan azért ajjalván magukat az Alpe detertusok maguk magjobbulására, méltoztatik a Tk. Törvényes Szék mint tsak Halálos büntetés alol felszabadítani, hanem egyszersmind egyéb terhes büntetésre is nem ítélni annak megfontolása mellett hogy a Lovak a tulajdonosok kezekbe vissza is kerültek és így azok semmi kárt nem vallottanak.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/595. I. lap

108.

LÓLOPÁSÉRT BÖRTÖN
Sepsiszentiván – 1828. június 16.

ÍTÉLET

A felpereseknek az Alperesek ellen ezen büntető keresete azért lévén indítva, hogy mivel az Alperes... meg kérdeztetések szerént ez előtti tolvaj-ságokért szenvedett büntetéssel nem hogy meg jobbultak volna, hanem közelebről is két Lovakot orozoltak el: ... bizonyítások szerént még azelőtt is voltak büntetés alatt, mely szenvedés nem hogy megjobbulásokra szolgált volna, söt inkább a roszba nagyobb elmerülésbe; mivel tsakhamar a fogságbol lett megszabadulások után újra két lovakot Kézdivásárhelyről... loptak el. Mely tselekedetekért hogy itten a Szék tömlöttzébe három esztendeig vason raboskodjanak, s angáriánként mint kemény test alkatatásuak külön külön 25, mindössze 300 páltza ütéseket szenvedjenek, ítéltett.

Bartha Károly

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/595. 3. lap

A CSALÁDJÁT ELHAGYÓ CIGÁNY

Árkos – Csíksomlyó – Sepsiszentgyörgy – 1828. június 23.

Mint egy két esztendőktől fogva Csík Székben Somojon laktam, az előtt gyermekségemtől fogva itten Sepsí Székben Árkoson laktam, az igazi nevem Gábor Ádám, hanem elneveztek Puliszka Ádámnak, 32 Esztendő s Románo Chatolikus, házas, vagynak négy gyermekeim, voltam cselédgye a Néhái Árkosi Teks Benkő Joseff Urnak...

A Csíkba való fell menetelem előtt Árkoson valami Csiki Czigányok téglát vetvén azok között egy Varga Máris nevin Reguláris Katonánéba belé szerettem, mely miat a tisztelt földes Uram a feleségem Panaszszaire velem keményen bánt, ennélfogva a nevezett Fejér Néppel el hagyván feleségemet, három gyermekemmel fell mentem Csíkba, és ott Somojon a Botskor Joseff úr keze alatt laktam Varga Máriával a mostani elfogadtatásomig, az élelmemet szerzettem meg csizma fodozással és mozsikálással.

Brassoba le jöttem volt a Sokadalomba, s vissza jövet a mult héten, hogy passusom nem volt Illyefalván el fogtak, és a Sepsí Király Biro Urhoz által kísérték Szent Ivánba a Szék Házához, onnan a Király Biro Úr ma egy hete ide a Tömletzhez bé kísértetett meg tudván, hogy előbben is feleségemet el hagytam volt – minek előtte még Csíkba fell nem mentem volt egy lopott Lo gyanuért voltam meg fogva, hét Hetekig, de ártatlanságom kivilágosodván szabadon botsáttattam.

Varga Máriával laktam az Árkosrol elmenetelem után mind eddig, de vélle megesküve nem voltam, Csíkba ugyan azt hitték, hogy törvényes feleségem. Született töllem egy leánya. Nem tudván Csíkban senki, hogy neki rajtam kívül más ura volna, minthogy itten, Háromszéken, Pojánban esküdt volt össze Törvényes urával, a ki most Regulári Katona.

Varga Máriával, neki az Annyával és testvéreivel abbol a szándékból jöttünk volt Csíkból, hogy Bartzán kapáljunk, a Sokadalomba pedig a Musikálásom utánn, ha valamit kapnánk, de a kapálás elvégezödvén munkát nem kaptunk, a Musikával sem tudtam semmit szerezni. Brassoba ezeknél fogva vissza kellettven térni az utba úgy fogtak ell Illyefalván.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/594. 6–7. lap

110.
A CSALÁDJÁT ELHAGYÓ CIGÁNY BÜNTETÉSE
Sepsiszentgyörgy – 1828. augusztus 25.

Az alperes szelid kikérdeztetésében önkéntesen megvallotta, hogy ezen Ns. Székben, Árkoson törvényes feleségét s három gyermekit hitetlenül el hagyta, és Varga Máriával Ns. Csík Székbe Somlyon törvénytelen házasságban élt, s tölle egy Leánykája is született. Ezen vétkes tselekedetét bizonyittyák... Nemes Székünk fogházába három esztendei rabságot s fertály esztendőnként 25 mideggyütt 300 páltza ütéseket szenvedgyen ezen törvényes szék megítéli, oly hozzátétellel, hogy büntetése kiállása után törvényes feleségét vissza veszi, s attol született gyermekeit atyai kötelessége szerént nevelni s táplálni tartozzék.

Varga Mária iránt pedig azt határozza, hogy elfogattatása és illő büntetése iránt az illető Tiszt Úr Királyi Biro atyánkfia által hivatalosan tanáltassék meg.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/594. 10. lap

111.
MEZEI MIHÁLY TETTEI
Sepsiszentiván – Uzon – 1828. december 27.

Jelentés Tekintetes Király Biro Úr!

Mezei Mihály... személy nem kiméllette minden meg sertettyét azzal fenyegetni, hogy ő azt, aki veszedelmére jelentést teszen, töstént tüzet ad Községeinek és végső Pusztulásra jutattya, a mely rettentő fenyegetési által annyira meg némitotta az károsokat, hogy tsak Communitás Birájának merte senki is Büntetés végett be jelenteni mind addig, míg tám egy gonosz tevőnek meg Büntetésére és az mi falunknak Pusztulo veszedelmét el kerülésére Vezetett magos Büne egy gonosztevőt arra, hogy az Méltóságos Grof Béli Lászlo...

A mely esetben Jelentjük mi az Uzoni Communitásnak kiválasztott Biztos Hütössei az egész közönség nevében és képében Méltoztat a Tekintetes Király Biro Úr! A maga hivatalánál fogva ki terjedve annyira, hogy azon gonosz gondolatokat magában el tökéleltt személy a mi falunkbol örökre el idegenittessék mint hogy mostani el fogadtatása után is merészelt olyan szokkal élni ha tudta volna milyen az Uzoni ember,

eddig a szelekkel el futattam volna, már magam szabadgyába huszon négy órát élhetnék meg gyujtanám minden utza szegeletin és akkor az akasztófán is örömetest meg Halnék.

Az Uzoni Hütösség akarattyától kiadtam jelentésül mint comonitus szabad

Birája Györbiri Joseff

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/596. 19. lap

112.

VASVILLA FERENC VALLOMÁSA

Sepsiszentiván – 1829. április 11.

Nem is hazudozok, uraim, többet, s ha a Botos udvarára megyünk, mindent meg vallok tisztán, a hogy volt.

Kivánsága szerint elmentünk a Botos Jozságára az hol így beszéli a gyilkosságot:

Én ezen gyilkosságot egyedül tselekedtem – vasárnapra virradolag is azért jöttem volt Egerpataki Márk Ferentz fejszérével, mely a honyom alatt a bundámra fel volt a zeke alá akasztva, hogy meg öljem őket, de akkor hozza elég bátorságom nem volt – most tehát minthogy akkor egy fél kupa pálinkát hoztam volt, s azt együtt Botossal megittuk, újra töltöttem Egerpatakon fél kupa pálinkát a palatzkomba, s minthogy vasárnapra virradolag Botosné azt bizta volt reám, hogy egy kupa mákot vegyek számára Egerpatakon, azt vettem Diénes Andrástól hitelbe 4 sustákkal – azután Apámnak Berbek Josinál állott kitsin fejszéréjét elvittem magammal Rétyre, és azt Porodán Josinál meg köszörülvén eltötöttem az időt imitt amott naplementéig, a pálinkát is megillogattuk, hogy csak fél fertájni volt benne, ekkor a Rétyi hidon által indultam Egerpatak felé s a Nyír közepéig mentem, az hol setétedvén már a Nyír közepén lefordultam Szt. Ivány felé. Senkivel nem tanálkoztam. Mikor a Szt. Iványi hidon által jöttem a Feketeügy martyán jöttem fel, s eljövén ide, azután bé jöttem, s az ablakon bé néztem, s hát itt van Jakab Lőrinczné, a Botosné nagyobb Leánya. Én hát ezen a kapun vissza mentem a Bukura kapuja mellé, amoda meg búttam, s vártam, hogy elmennyen Jakab Lőrinczné. El is ment későre, mintegy tíz ora után a mikoris kikésérték, és az ajtot bé zárták. Megén itt voltam. Itt ment el tsupán két Vásárhelyi szekér, mindenik 3 loval, más senki sem. Hogy benn lefeküdtek, elsőbben mentem az ablakra, s mondtam: Asszonyom eressen bé, mert elhoztam a mákot. – Pont az öreg Botos felkölt, s bébotsátott – jöjjenek már az urak a házba – bémenvén

Botos feküdt a Leánykával a kemetze fejénél lévő ágyba, Botosné a felső ágyba egyedül, a gyermek az oldalso ágy lánán gubával betakarozva. Botosné kérdi tőlem, hogy vettem a mákot, s én mondván: 4 sustákkal. Azt feleli: igen drága – ő osztán elaludt. Botos, míg feleségivel beszélgettem, elő vett egy zacsko dohányt, s együtt pipára töltöttünk. Ő leült a tűz eleibe, én a tűzhelyre – a tűz még égett gyengén. Én kínáltam a fél fertály pálinkából, s a fejszém akkor is a zekém alatt volt, a bundámra a honyom alá fel volt akasztva. – Pipázás után lefekütt Botos az ágyba, én a fejemet tettem az üszögre, s gondoltam, hogy ne járjak többször hijába, de nem volt elég bátorságom rea – azonban fel kelt Botos, s talán bajára kiment – én is utána indulok, s megbuvom az ereszbe az ajtó meg; mikor Botos bájött, hozzávágtam, de reszketvén nem igen jól értem, vagy tám nem is értem: mert a fejszém ütést – mely utánna kapván, akkor Botos azt mondá: mi a? mi dolog? De hogy észre vette a fejsze keresésből, megijedt, és kifutott, tolvajt kiáltván – én is nyomba követvén. Mikor másodsor tolvajt kiáltott, úgy vágtam föbe, hogy soha többet nem szollott. A kapu sarka felé itt még egy néhányat rea vágtam, beindultam a házba, s hát már Botosné fel ébredt, jó ki az ajton azon szokkal: Jesus, mi dolog, de őt is úgy vágtam föbe az ereszbe, hogy ő sem szollott soha többet. – Itt még adtam reája is egy néhányat, s bémenvén a Házba a gyermek fel költ volt, tüzet tett, s azt is agyon vágtam. A kementze fáját is akkor érte a fejszém.

– Azután minthogy a kultsot a lánában láttam, még előre kivettem onnan egy zacskoba egy tsomotska ezüst pénzt – akkor sebesen mentem vissza, az hol jöttem – a fejszémemet belé vettem, az hol megtanáltatott, s a hidon tul látván egy alvo ember mellett egy fejszét, azt elvittem haza.

Botos Jánoson dőfések voltak, a feleségin is volt ütés... társadnak kellett lenni – vald meg kik voltak?

Egyedül voltam, a vakütést tettem a fejsze fokával, a dőfést tsinálta a fejszém hegye vagy sarka.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/618. 50–51.

113.

VASVILLA FERENC MÁSODIK VALLOMÁSA Sepsiszentgyörgy – 1829. április 29.

Az anya kérdé, hogy mit mondottál. Ere azt felelé Vasvilla Feri, hogy mindent magamra vettem egyedül, mellyre az anya mondá: jaj, hogy veszed magadra egyedül; erre Pista bétaszigálá egy kapun, hogy menjen, mert kendet is mindgyárt meg kötik.

Mikor már hozták, a vőn Vasvilláné utána kiáltotta, hogy fijam, Feri, mond igazán, apádot ne keverd belé.

Vasvilla Feri

Vald meg már, mi modon vittétek véghez azon rettenetes gyilkosságot: másokkal é vagy egyedül? Ha másokkal, mi modon, és mikor egyeztetek meg rolla?

Én meg is vallom, Uraim, tudja az Isten, mert immár mindegy, mert én benne vagyok. – Ez így kezdődött, hogy én a Tisztarto Urhoz Contractust (szerződést) iratni mentem volt Szt. Iványba, mert egy házat ígért volt Mlgs Cserei Consiliarius (tanácsos) úr, de a Tisztarto urat tanáltam, hogy megyen el hazonnan, s bémentem Fekete Bukurához a Kotsmára, hogy ott elővárjam a Tisztarto Urat. Tsakugyan hozza bé mentem, adott is a házrol Contractust, de én ujra vissza mentem Bukurához, hol is jelen voltak Csürös Josi, Vojkuj Dávid, Vojkuj András, Vojkuj Mihály és Német Dávid is bé jött, s mi ott ittunk edgyütt, de Német Dávid tsak hamar el ment, ivás közbe... a meg öletett Botosné asszony egy csiprot hozott a Bukura öreg asszonyának. Akkor azt mondja Csürös, hogy ezt adjuk Bukurának. Azonba mellyre még mondtam, hogy ne beszéljetez olyant. A mikor az ivásnak vége volt, mi tsak hárman maradtunk: Csürös és Vojkuj. Utoljára edgyütt ki mentünk a Bukura pajtája mellé, ott edgyeztünk meg, hogy szeredára viradolag öljük meg Botoséket, a mint hogy meg is öltük.

(Sem Csürös Jozsi, sem Vojkuj Dávid nem ismeri el, hogy részesek a gyilkosságban)

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/618. 53. lap

114.

A TANÚ FIGYELMEZTETÉSE
Sepsiszentgyörgy – 1829. április 29.

Ember, emlékezzél meg arrol, hogy a bűn büntetlen nem marad sem ezen a világon, sem a jövődő életben. Gyertyást meg ölted – most ezen rettentő gyilkosságba benne vagy, a már bizonyos e szerént, négyet megöltél. Ha ártatlanok Csürös és Vojkujt belé ne keverd, mert úgy hatot ölsz meg. És vallyon annyi gyilkosság után várhatodé bűneidnek bocsánattyát, mert neked akár hogy meg kell halnod a már bizonyos, vally azért igazán!

SÁLvt Fond 28 Nr.2/618. 56. lap

115.
A PÉNZÉRT GYILKOLT VASVILLA FERI
Sepsiszentgyörgy – 1829. április 29.

Ismét egybe találkoztunk hárman, Csürös Ferivel és Vojkuj Dáviddal és az udvarba kikerekedvén ott eléhozta Vojkuj Dávid, hogy a néhai Botosnénak minden esztendőben Magyarországról 4000 Rforintot hoztak s... (megegyeztek, hogy megölik), én a kapuba vártam a hova kijöven ők is egy zatskóba egy kevés pénzt adtak azzal az ígérettel, hogy még gondjok leszen reám, ekkor egyedül sebesen elindultam haza s a plébános úr kertye bütüjinél a fejszét a vízbe (dobtam).

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/618. 58. lap

116.
VASVILLA FERENC ÚJABB VALLOMÁSA
Sepsiszentgyörgy – 1829. április 29.

Most utoljára már én is megvallom s hütömmel erősitem, hogy egyedül öltem meg Botos Jánost, feleségét és az onokáját is, más senki ott nem volt, nem is tudott rolla semmit, a szerént a mint a néhai Botosék házoknál előbeszéllettem s most is az imént Vojkuj Dávidot és Csürös Josit azért akartam belé hozni, hogy apám hadd szabadulhasson s ne szenvedjen, s innen egy Szamosujvárra menő rab mondotta, hogy inkább megszabadulok, ha társakot vallok.

Feljebb említettél volt pénzt is, hogy a ládából vettél ki, a most hol van?

A mint mondottam a házam hijjára eldugtam volt, hihető, hogy mikor motozták s én az erdőn voltam, azon Egerpataki prov. Pásztor András, aki ott volt motozni a gyanura, meg kapta, vagy ha akkor nem is, azután oda-ment s elvitte.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/618. 59. lap

117.
MÁS VALLOMÁSOK VASVILLA FERIRŐL
Sepsiszentgyörgy – 1829. április 29.

Haragudott Csürös Josefre azért, hogy ő lett volna az oka, hogy testvérét elfogták Katonának, Vojkuj Dávidra azért, hogy midőn testvérét Szentgyörgyön fogva őrzötték két katonával, odament Vasvilla Ferencz, hogy elvegyék, s nem engedték az örök, kik között volt Vojkuj is.

Az öt esztendő s leánkának pedig békét hagyott azért, mert az öreg Botosnak a Kementze fejénél lévő ágyában aludt – a pénzt pedig állítása szerint a ládába, mellynek kulcsát előre benne állva látta, legfellyül egy zatskoba tanálva el vitte, de a mely az hol ő vallotta, hogy tette, ottan meg nem tanáltatott.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/618. 70 és 73. lap

118.
A BIZOTTSÁG VÉLEMÉNYE VASVILLA FERENC
GYILKOSSÁGÁRÓL
Sepsiszentgyörgy – 1829. április 29.

Kik lehettek társai?

Melly kérdésre hajlando ezen comossio azt felelni, hogy vagy az attya, vagy Szebenbe Katonaságba lévő s onnan már kétszer el szökött testvére tehette...

Az ő megromlottságának legfőbb arandussát(fokát?) bizonyította az, hogy ő ezen borzaszto vétekre... nem szükségből, nem a nyomoruságból nyomattatva, hanem boszszuálló indulatból vetemedett mint állította azért, hogy néhai B. Lusintzki Jánosné eö Nga ki akarván testvérét a Katonaságtól váltani Botosné nem engedte !: ki után a nehai Botosné a közönséges tudás szerént leg inkább hallgatott !: nem tsak, hanem jo előre fejszjének élet ki verette s ki köszörülte, melly bizonyosága annak, hogy nem a tolvajság alatt valo megismerés miatt, hanem el szánt s előre jól megfontolt s neki készült planumból (tervből) vitte véghez azon égre kiálto vétket.

Ezt bizonyítja az is, hogy még régebben is volt ilyen gyilkosságba keveredése mint Egerpataki Márton Istvánt tsak azért, hogy Bede Antalnak általa meg gyujtott csüre el égetését !: észre vevén, hogy látta !: ki ne

vallya – megölte, melly gonoszsága noha akkor tisztán reá nem sült, mindazonáltal az ottani ötöt terhelő környülállásokot mostan bizonyos vétkével kombinálva nem lehet abba kétkedni, hogy azon gyilkosságnak ő ne lett volna végben vivője...

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/618. 75. lap

119.
BOSZORKÁNY
Barót – 1829. május 9.

Drága Kedves Édes sogor Úr

Bátorkodom jelenteni és egy szersmind instalni (könyörögni, kérni), egy Kenderi nevezetü betsületes jo Musikus jo dolgu Czigányom feleségit egy fogadott mostoha anja vén boszorkány ez elől két esztendővel urától elszöktete egy Dako Nevezetü czigányom meg halván azon özvegy Asszony is három gyermekével el szökteti egy Nartis nevezetü Czigányom Leányát, taval is kijöven a boszorkány el szöktete egy Zoltán nevezetü... Czigányom el szöktete it Baroton kétszeri ki jövetelivel károkat irat fel sok gonoszságival Néhai férjem tiszta színbe adta a tömletzbe tételét meg tsábultatását a kiket ki is tsapata, most rajta bé jöt ez előt kárvul tétel ujra tiz nap előtt Kenderi feleségit a Boszorkáné el szöktette hamar Ezek nevéen a Czigányom utanok inditottam, el fogták Vargyason vissza hozták most külön külön magan Lakásába tartva tétetem meg kedves Sogor Urat mind Dirigens tisztnek jelentem, mellyre nézve ugyan instálom kedves Édes Sogor Úr méltotzasson a Vén boszorkánynét a tömlöztzbe... kit a galitzkába tétetni egy Néhány Napra, mind a kettőt meg Korbátsoltatván.

Azután Kálonét, a Boszorkánynét a Rikán ki tsapatni, a Menyetskét az Ura melé kemény büntetés alat méltotzasson vissza parantsoltatni, így remén leve nem fog el keringeni alig tudtuk az őszel a Menyetskét kézre keríteni tisztí erővel ki is küldetők töstént jól is éltek míg a vén boszorkányné le jöt még egy kitsi Marton Czigányomat is el szöktete ez egy oljan tolvaj is, hogy oda küin is sok verésen tömlöztzözésen ment által, mert vándorol helyről helyre az első el szöktetésével két esztendeig keringet, most ujra el szöktete ha Észre nem vetük volna Istenség tudgya, hogy hoztuk volna vissza vagy nem, tsak gondoljuk meg kedves Sogor Úr a Boszorkány Czigányné két jo uj... Lakatomot a lábárol és a hová volt lakatolva le verte őszve rontota a Hintofa kapa Deszkáját ki vonta fel feszítette el oltso lakatomat keményebb zár alá tétetem még kedves Sogor Úr rendelést teszen irántok engedelmet instálok hoszas le irásomval alkal-

matlanságomval, az kedves ötséimvel alázatos tiszteletem melet ezerszer tsokolva, magamot Atyafiságos garantiájába (jó indulatába) ajánlom álando tisztelettel vagyok

Kedves Édes Sogor Urnak alázatos szolgálója

Cserei Sofia

SÁLvt Fond 31 Nr. 661. 1. lap

120.
A BOSZORKÁNY MEGBÜNTETÉSE
Barót – 1829. május 10.

Tekintetes Király Biro Úr!

Méltóságos Szentpáli Imréhné Cserei Sofia Asszonynak Panaszos Levele következéséül az abban irt Szökevény Czigány közt lévő dolgot hivatalosan Investigáltam (kivizsgáltam), s mindenek igazak a melyek a Panaszban kitetettek.

Ennél fogva a Hamis Tolvaj vén Czigánynét a Leányával edgyütt a tömlöztbe kisírtette olyan Vélekedésem alatt, hogy mivel az említett vén Kállonénak a Leánya nem akar férjéhez állani, korbáts általig réaszoritassék, mivel a férje jó szivel elfogadgya, tsak magát kötelezze le, hogy: meg betsülli, s hitet vall, hogy el nem szökik. A vén asszont pedig jól meg veretvén innen Miklos vár Székből a Rikán ki tsapatni, hogy itten ne lopjon, s ne botránkoztasson Senkit – mellynek fel adása mellett maradtam illő tisztelettel

A Tekintetes Királyi Biro Urnak alázatos szolgálója

Gal Ferentz

Baróth 10o Maj 829.

Kívül: A Dullo... Urnak köteleességévé tétetett a bépanaszoltatott Czigánynéket érdemek szerint meg büntetni. S a kérés szerint a vén Czigánnt a falubol separtetni, a mást az ura mellé vissza rendelni.

SÁLvt Fond 31 Nr. 661. 3. lap

121.
ENGEDETLENSÉG – KÁROMLÁS
Étfalva – 1829. május 21.

Holnap 16^{ik} napján... porontsolatjából másodszor is kiment a Hütösség az ősz vetéseket őrző sántzok meg vizsgálására, a holott is Uj Paraszt Jakab Daninak Sántzát csinálatlan találta; a rendelés szeint a Hütösség hozzá ment a záloglás végett, de Dani verőre kapott; szidván a hütösségnek Szentit, Apostolat s atőbbi – az után kapott egy tseber rudat, a Birot Huntzutnak és aki Bironak vállasztotta is őszve szidta s zálogot se adott.

Deliberatum: A mint be büntette a Hütösség egy M(agyár) forintig Dani fizesse meg; a zálog nem adásért fizessen 1 M(agyár) forintot a Hütösségnek. A Birot a hütösséggel együtt kövesse meg.

SÁLvt Fond 364. Nr. 4. 44. lap

122.
BÜNTETÉS GYERMEKÖLÉSÉRT
Sepsiszentgyörgy – 1829. július 29.

A Sepsi Széki Köz Felperesnek Juhos Annis és Murkuj Mária alperes Rabok ellen gyermek ölésért... megvizsgálva ezen K. Fő Igazgato Tanáts az azon Keresetben a Törv. K. Tábla által folyo Julius Holnapjának 4^{ik} Napján hozott Ítélet kimondásától fogva számolva első Alperes Juhos Anna a Szamosujvári várbéli Közeprendü fogházban vason három Esztendeig raboskodgyék, s az alatt minden héten két nap, ugy mint Hétfőn és Csütörtökön kenyér és víz legyen eledele. Második Alperes Murkuj Mária pedig a Ns. Szék fogházában vason két Esztendei rabságot s az alatt angariánként 25 huszonött mind őszve 200 az az két száz korbáts ütéseket szenvedgyen az azon Ítéletbe elé hozott okoknál fogva a K. Tör. Igazgató Tanáts helybe hadgya és meg erősíti.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/594. 14. lap

123.

EGERPATAKI BEDE ANTAL VALLOMÁSA
VASVILLA FERENC RÓL

Sepsizentiván – Egerpatak – 1829. augusztus 24.

Véle egy udvarban lakván mitsoda erköltzü embernek ismerted?

Sok izben verekedésbe vegyült, most közelebből a Király Biro Úr egy asszonyért, azért hogy azzal fenyegette, hogy a hasából a gyermeket kivágja, meg verette, gyilkosság gyanujáért, is volt elfogva, és akkor kezesség alá is tétetett, égetés gyanujáért is volt fogva, a mikor is Dienes Káplárt, akit kétszer gyujtotta meg, egyenessen ellene panaszolt, azután a kezessei, a kik, gyilkosság gyanujába lettek volt. Kezesek elő állitván meg fenyegette őket keményen, hogy ha többször gyulás lészen, rajtuk veszen eleget, és többször gyulás nem is lett azután.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/618. 17. lap

124.

VASVILLA FERENC TÖBBSZÖRI ELFOGATÁSA
Sepsizentiván – Egerpatak – 1829. augusztus 24.

Egerpataki vagyok, Ifjabb Vasvilla Ferentznek hivnak, 30 Esztendős vagyok, Református, házas vbagyok a Mlgs Henter Lusintzki cselédje (Lusintzki Jánosné Henter Anna).

Voltále többször fogva, ha igen, miért?

Voltam már ezzel harmadszor: egyszer a testvéremmel össze szollakozván a Tkt Király Biro Úr meg veretett, másszor az Egerpataki prov. Márton István meg ölettetéséért, mely gyilkosság gyanujáért el fogattattam volt.

A meggyilkolt Botosékra mi ráncorod volt?

Semmi sem, söt velem jot tett, a mikor a katonaság elől bujkáltam, még 18 nap is ennem adott.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/618. 14–16. lap

125.

VASVILLA FERENC ITATTA BOTOS FERENCET
Sepsiszentiván – 1829. augusztus 24.

Kérdeztetik Jordáki Antalné asszony Botos Rozália a Néhai meggyilkoltatott Leánya, 28 Esztendős.

Kitől hallotta, hogy Vasvilla Feri pálinkával itatta volna a néhai attyát?

Hallottam a Néhai édes anyámtól, hogy a mult héten vasárnapra viradolag ott is hált, és az apámot mindig itatta, még azt mondá az anyám, hogy ma nem tud már tölle dolgozni l:a Néhai apámtól:l, mivel meg részegítette Vasvilla Feri. Még azt mondotta nekem a néhai anyám, hogy egyszer éjjel felébredett, s azt kérdete Vasvilla Feritől, hogy itt vagy-e még te Hengér, mellyre Vasvilla Feri azt mondotta, hogy nem vagyok Hengér, asszonyom, hanem tsakugyan mindjárt el megyek, mint hogy el is ment viradat előtt.

SÁLvt Fond 28. Nr. 2/618. 28. lap

126.

A GYERMEK IS BIZONYÍTOTTA A PÁLINKÁZÁST
Sepsiszentiván – 1829 augusztus 24.

Kérdeztetik prov. Korodi Samelné Botos Mária a meggyilkoltatott leánya.

Mit tud arrol, hogy Vasvilla Feri mikor járt a néhaiaknál; és ott mit tsinált?

A néhai gyermekem a meggyilkoltatott Korodi János, a ki 13 Esztendős volt, a közelebbi vasárnap reggel kérdeztem, hogy mit tsinálnak anyámék, azt felelte, hogy nagyanyám haragszik, mivel az Egerpataki Vasvilla Ferenc a nagy apámot egész ettzaka itatta, erőssen részeg lévén nem tud felkelni, a melly dolog most a közelebbi vasárnapra viradolag volt.

SÁLvt Fond 28. Nr. 2/618. 28–29. lap

127.

ÚJPARASZT

Sepsiszentiván – Egerpatak – 1829. augusztus 24.

A tisztarto Úr... mondotta, hogy várjam haza, ott pipázván és indultak a többiekkel haza, én vártam, az uton bé mentem az Udvarba, és a Házrol jövendőre Contractust(szerződést) kaptam, újra bé mentem Bukurához; itt Csürösnek a contractust meg mutattam, aki azt, hogy ott Ujj Parasztnak irattam csufolván, bémentem Tisztarto Urhoz ujra az Udvarba, hogy engemet ujj parasztnak irt, mert Én az Udvarnak örökös tselédje vagyok, mellyért a Tisztarto Úr meg pirongatott, és a házából ki szidott, onnan ki jöve találkoztam a Jakab Josef Leányával, Marissal.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/618. 15. lap

128.

VASVILLA FERENC ÉS TÁRSAI HALÁLRA ÍTÉLÉSE

Sepsiszentiván – Egerpatak – 1829. augusztus 24.

Felperes: Kis Borosnyai Tektes Tompa János Úr Sepsi Széki Cs. Király Biro Hivatalánál fogva..

All Peres: Ifjabb és idősb Vasvilla Ferenc ujj paraszt, Csürös Jozseff és Vojkuj Dávid Provd. Mindnyájan a Ns. Szék Közönséges fogházában levő detentusok (letartoztatottak), kik ellen a felperes úr többes halállal pet-sételt szántsándékos és erőszakos gyilkosság vétkéért következő büntető keresetet ad be.

Az első alperes fia lévén a második minnyájan Egerpatakon Domiciált uj Parasztyai Néhai B. Lusuntzki Jánosné Henter Anna Aszszonynak... tsak az egy Musikálásból élegetve, egyébként folytatott életek modjával lako helyyüket s a környéket is annyira félelemben tarták volt, hogy a sok következőektől tartva senki is nem mert ellenek még igaz rosz tetteik felett is világos és közönséges bizonyítást tenni; illetén rettenetessi létek annyira is el bátorította, hogy többszöri gyilkosságokba, égetésekbe vérengző verekedésekbe vegyülni kitsinségnek tartották: nevezetesen az első Alperes 1825^{bc} Egerpatakon communal (itt lakott) Prop. Szabo... Istvánt agyon verte, halálra ütötte, Egerpataki Székely Huszár Káplár Dienes István fedeles kertyét kétszer meggyújtotta, noha mindezeket

örökké tagadta, éppen tökéletes világosságra nem is lehetett azon időbe hozni, mind azon által eléggé világosította a másod, vagy öreg Vasvilla Ferencznek is erköltsi és maga viseletbeli tilalmas törvéntelen és rendezetlen életmodja fojtatását: – Ezen terhes környül állásokkal gyanú elé hozatott All peresek akkor büntetés nélkül maradván magokat a tilalmas tselekedetekbe még jobban el bízták a közelebbiről, a más két alpereseket is cimborás társaikk fel vévén ezen 1829^{dik} Esztendőbe esett Április Holnapja 1st napján virado Éjtszakájának idején Ns. Sepsi Székbe, Szentiványba... Prov. Botos Jánost, feleségét, Deák Évát 78 Esztendős öreg embereket és onokájokat Korodi Jánost 13 Esztendős gyermeket rettenetes kínzások, nartzangolások, ütések, dőfések által agyba főbe és halálra verték, s egy átallába azon egész haznak lakossait meg gyilkolva ki üresítették:

Vasvilla Ferenc...

Az első alperes mint... szántszándékos gyilkos mint több vérengzésekbe, gyujtogatásokba, gyilkosságokba vegyült s egy átallyába minden rossz tettekbe elmerült veszedelmes tag a Publikumnak tsendessége meg sértéseül, s minden rosszszaknak hathatos példa adásául, berekesztésre és példás halálos büntetésre Ítéltessen...

A más három alperesek pedig nem csak azért, mivel az első azok közül több verekedésekbe és a környéket rettegető törvénytelen tselekedetekbe vegyült, a más kettő pedig részegeskedésre adták magokat a köz bátorságnak háborgatására; hanem azt is, mivel minden környül állások arra mutatnak, hogy részeseek voltak ezen rettenetes gyilkosságba hasonlólal halálos büntetésre Ítéltessenek...

SÁLvt Fond 28. Nr. 2/618. 1. és 119. lap

129.

VASVILLA FERENC BÜNTETÉSE Marosvásárhely – 1830. március 27.

A Háromszéki Derék Széknek a jelenvaló Keresetben e folyo Esztendő Januariusjáról költ, s a Sepsi V. Széknek December 14^{ikén} 1829^{den}... hozott Deliberatumával (határozatával, döntésével) megegyező Ítéletet – melynél fogva az elő rendbéli Alperes Ifjabb Vasvilla Ferentz végben vitt gyilkossága Tette helyen általa kezei – azután lábai – mejjének kerékkal valo összetörettetésére, s végre Testének kerékre rakására – és Fejének Karoban valo huzattatására, és a tölle megöletett Botos... s ennek Felesége Deák Éva, általa ellopott pénzinek – a meggyilkoltak gyermekeinek valo megtérítésire (ítéltetett)...

A Királyi Tábla az első rendbeli Alperes u.m. az Ifjabb Vasvilla Ferentzre nézve az also Forumok fenn citált megegyező Itéletét... helyben hadja, és ezen Alperest maga részéről is halálra ítéli, az alsó Forumok Itéletének azzal a változtatásával – hogy ezen Alperes Hohér keze által Sepsi Sz. Iván Helysége l: melynek közepette a kereset alatti minden emberi Természetet borzaszto és felháborito gyilkosságbeli Tettét véghez vitte:l Határán, egyik Uzoni Sokadalmi vásár alkalmatosságával... tettük példaadása végett akasztasson fel, és Aksztofán haljon meg...

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/618. 170. lap

130.
KÖLTÖZŐ CIGÁNYOK
Háromszék – Gubernium – 1830. július 30.

Az 1821^{ik} Esztendőben Sept. Honap 27^{ik} 8894, 823-ba Dec. 9^{kiről} 11982 és végre 824-be Nov. 2^{ik} napjáról 10602 számok alatt innen ki bocsátott kerülő Rendeléseknél fogva minden Hazai Jurisdictioknak szoros kötele-ségekké tétetett volt, hogy az olyan kobarlo sátoros Czigányoknak, akik vagy ezen Hazában edgy helyről a másakra által költözni vagy a Hazából Magyar Országra Sátorjaikkal ki vándorolni szándékoznának, passualis Levelek ne adattassanak, sőt őket – az aranymoso czigányokat kivéve – az illető tisztviselők, a fenn álló Rendelések értelméhez képest meg telepíteni és helyt marasztalni igyekezzenek. Mindazonáltal az az irat ide be jött hivatalos tudositásokból közvetlenül tapasztaltatik, hogy az elé hozott Rendelések ugy amint kellene meg nem tartatnak, mellyre nezve... fenn érdeklött három rendbeli kör Rendeleték tartalma ezennel olly meg hagyással hozatik emlékezetjekbe vissza, hogy azt pontoson elég tételbe vétetni annyival is inkább el ne mulassák minthogy külömben magok a fő Tisztek fognak felelet terhe alá vonatni.

SÁLvt Fond 8. Nr. 4007. 1. lap

131.
POHÁR
Barót – 1831. július 16.

Voltak valami Nagy Familia osztályával Inkább Ezüst Poharak, azok merőbe kívül belől Aranyosok, gazdagon ugy tudgyuk itt közönségesen, hogy a leg nagyobb Pohar Rákoson egy Czigánynál 300 fba van adva, a Tavaszon adatott által, kettőt egy zsidó vett meg vásárlásba.

Cserei Anna

SÁLvt Fond 36. Nr. 25. 128. lap

132.
BODOLA FERENC VALLOMÁSA
Sepsiszentgyörgy – 1831. május 26.

Egerpataki vagyok, hivnak Bodola Ferencnek, mintegy 30 esztendő, Református, Házas, nem vagyok senki cselédgye, Huszár Bajko Elek Uramnak az Egerpataki Hidnál lévő Házába lakom, Taxa fizetés mellett, nintsen semmi mesterségem, napszámosságbol (élek), tsépléssel, más Tenyeres dologgal szerzem meg Kenyeremet...

Voltam(fogva) a mult Esztendőben Decemberben két hétig és három Napokig, azért, hogy egy Barátosi ember azzal adott fel, hogy a fékjeit el loptam volna, melyeket azután Sepsiszentiványban Hidi Ilyésnél meg tanált...

A most közelebről el tölt Pünköst másod napján az Egerpataki patakon lévő Bede Antal Úr és Bajko Elek Uram Malmában lako Molnárjoknak 50 darabb ezüst Husszassait és Rforint kéz pénzét el loptam a Házából, s ezért az Egerpataki Biro el fogván a Tkts Király Biro Úr Rendelése mellett kisértettem Tömlöztbe...

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/659. 15. lap

VALLOMÁS BODOLA FERENCZRŐL

Egerpatak – 1831. június 14.

Egerpataki Uj paraszt Kupa (Rostás) János, 31 Esztendős, L(ovas) Kat.(ona) Dienes Joseff Sellére, Kiis a tett Hite után így vall: ...

Tudom, hogy rossz magaviseletű és erkölcsű, mert úgy hallottam, hogy egy Barátosi Embert megvert, Valami portékája el vesztvén ottan nála és kérte volna, azért. Ezen kívül az ősszel Török búzát lopott, melyet az hiába nála megkaptak és el is vettek, úgy tudom, a mostani pénzlopásával, melyért én kísértem Gergely Mihállyal a Tömletzhez, s midőn a Labor völgye táján mentünk volna, azt kezdi mondani, hogy üljünk le, mert neki úgy fáj a lába, sérti a csizmája is, huzzuk le. Én le is huzztam, s azonba azt is mondja, hogy együnk, mert ő ehetnék. Azt is megengedtük, hogy egyék, s mi ketten közbe vesszük, hogy egyék. S mit gondol, midőn ott volna, csak elkapja a vasvillát a társamtól, fel szökik, és azt mondja: no ilyen teremtette, jertek mán, ha jó kell. De az olyan hirtelen történt, hogy én mind az én magam eleségem, mind az övét ottan hagytam, és utána, meg nem foghattam, mert hozzám ütött, a mint hogy egyszer a Karomba is ütötte a villát, én mindazon által el nem hagytam, mindig követtem, úgy annyira, hogy a Szt. Györgyi Határon Valami Esztenát értünk, s ottan Batsokot. Azok is utána, a társam ottan elmaradott, és így mindig hajtonk az Olt viziig. Ottan belé szökik az Oltba, de szerentsénkre, hát tul vagyon egy Ns. Ember puskával, a ki, miféle Ember az?... mi mondjuk, tolvaj. Erre azon Ember: megállj, mertt mindjárt keresztül lölek. Így áll meg a Víz közepén, és így megyen bé utána az edgyik Bats, úgy hozza vissza, és adja kezünkbe. Mi osztán jobb moddal meg kötöztvén úgy visszszük bé a Tömletzhez Szt. Györgyre.

SÁLvt Fond 28. Nr. 2/659. 8. lap.

A PÁKÉI EMBER PÉNZE BODOLA FERENCNÉL
Egerpatak – 1831. június 14.

Egerpataki prov. Balás György, 50 Esztendős, Ns. Losontzi Joseff Úr Embere...

Egy Pákéi Embernek oda vészen nála 20 forintya, s le jön az az Pákéi Ember azzal, hogy 20 forintyát ottan felejtette, s történetesen ottan hagyta volna., hogy annál is inkább meg adnák, mellyet Bodola Ferentz meg tagad, hogy ők nem látták, de annak utána öszve vesz a feleségével, s a felesége ki mondja, hogy a Pákéi Embernek is el tagadád a pénzét, nem adád meg, pedig a bizony itten felejtette, mellyet aztán meg tudván azon Pákéi Ember, ismét le jönn, így kéntelenítettik vissza adni, melyért meg is büntettetett a Tkts Királyly Biro Urnál.

Ugy tudom nyilván mostani pénz lopását is, mellyért mikor el akarták volna fogni, de ő már tudván rosz tselekedetét, el hagyta volt az Házat, budokola, s midőn az leső, a ki vigyázonak rendeltetett volt, hogyha elő kerül, fogja ell, meg látta, hogy a csigolyába budokolva jőne, oda megyen, és meg akarná fogni, belé szökik a vízbe, de el nem futhat, mert tsak meg fogja az oda rendeltetett volt vigyázo, Borkovány János.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/659. 8. lap

ÍTÉLET BODOLA FERENC ELLEN
Sepsiszentgyörgy – 1831. augusztus 29.

Az alperes által ellopottatott pénz nem csak nem tagadtatott, sőt meg is vallotta, de bizony... tanuk vallomásaiból az is(kiderül), hogy többször is elegyedett tolvajságba: azért mint Házfelverő, megromlott erköltsü ember a Székünk fogházába, hogy két esztendeig ezen Ítélet kimondásától kezdve vason szenvedjen, és ángáriánként 25, mindöszve két száz páltza ütésekot kapjon, ezen Törv. Szék méltonak találja, és meg is ítéli.

SÁLvt Fond 28, Nr. 2/659. 3. lap

KOLDULÓ CIGÁNYOK HAZAKÜLDÉSE
Középajta – Nagybacon 1831. szeptember 3.

Tekintetes Király Biro Úr!

Iten keringő Czigányok aresztaltattak (letartoztattak) igaz Passusok nem lévén; Méltoztat a Tekintetes Király Biro Úr ezeket a Felsőb rendelések szerint magok hazájába utasítani; it koldulás titulusa alatt (címén) ne vándoroljanak házról házra. Mondják magokat Batzoniaknak, holot nekiek it semi uttyok nintsen.

Méltoztat, a Tekintetes Király Biro Urat alázatosan instálom, a Tets. Dullo Urhoz rendelést tenni; hogy már Szt. Mihály napkor esztendeje lesz, hogy Kozma Jantsi és Bokor Gyuri ellen panaszt tettem volt erőszakos megtámadás ellen, melyet tulajdon személyemen tettek. Azon jelenésemre méltoztatott azon választ adni, hogy a Dullo Úr Investigáljon (nyomozzon), és a hibások a méltó büntetést kapják meg. De sok iz beli panaszomra még a mai napig elégtételt nem nyertem.

Mély alázatos jelentésem mellett igen tisztelettel vagyok a Tekintetes Király Biro Urnak alázatos szolgája
 K.(özép) Ajta 3. Sept. 1831. Mihály Sámuel

SÁLvt Fond 31. Nr. 726. 6. lap

AZ ELFOGOTT CIGÁNY MEGSZÖKTETÉSE
Bölön – 1832. április 13.

Tekintetes Király Biro Úr!

A Nagy Ajtai kísézők Farkas Dinka nevezetű Rabot egyedül ezen folyo holnap 11^h Napján ide Bölönbe kísérték, és a Bölöni Biro honn nem léteben által adták Hites Puskás Györgynek, a ki a Biro haza jövetellig a nevezett Rab mellé egy Strását, nevezett Báts Jánost – s minek utána a Biro Szóts Niculáj haza érkezett, néki a Rab, Farkas Dinka által adatott, de ő is bár Étszaka következett, még is több Strását nem állított, hanem a Biro és Stása vallomása szerint egy Miklosvári cigány Etszaka idején a Biro házához menvén egy Kulats pálinkával (:a kinek nevét nem tudgyák:) abbol a pálinkából kínálták mind a birot, mind pedig Strasát. Mesterségesen készültnek kellett lenni, mivel mind a Biro, mind Strasa,

többnek vallomásából, mem megrészegedtek, hanem tökéletesen akkor egyszeribe meg bolondultak azon pálinkától, a nevezett Rab el Szökött a Biro házából, a Biro és a Strasa pedig még tegnapi Napon is olyan Bolondok voltak, hogy az Utza csudájukra járt, s ezért tegnapi Napon még a kikérdezésre sem vehettem elé őket. E mellett a Nagyajtai kísérők is mivel... több Rabokat adtak nékiek által, Tehenet és Csitkot, azon kísérők pedig tsak egyet adtak által itt Bölönbe, sem Tehenet, sem csitkot, sem Petsétes Levelet, sem töb Rabot által nem adtak, s ezt az egy Rabot is olyan hozzá adással, hogy ezt egyedül is el lehet akár hova kísélni, mert ezt tsak azért kísérik, hogy az Udvarból szökött el. Melynél fogva én a Bölöni Birot Szöts Niculajt, hogy több Strasát nem állított azon Rab mellé, és a Strasát, hogy miért nem vigyázott, ezennel kísértetem a Tek. Király Biro Úr eleibe illendő Büntetések ki szolgáltatása végett. – alázatos tisztelettel maradván alázatos szolgálja

Gazdag István
Dullo

SÁLvt Fond 31 Nr. 729. 11. lap

Sepsiszentgyörgy – Csíki negyed – 2000.

A SÁTOROZÁS MEGTILTÁSA

Háromszék – Gubernium – 1832. július 27.

Tapasztaltatván, hogy az új Parasztoknak minden lehetséges indokon való megtelepítések iránt már több ízben, de nevezetesen 821^{ben} 8894., 823^{ba} 11983 és 824^{ben} 10602 számok alatt ki bocsátott kerülő rendelkezések nem a kívánt pontossággal tartatnak meg, ennél fogva szorossan meg hagyatik kelmeteknek, hogy a fenn említett rendelkezések meg tartása gondos ügyelettel légyenek, azoknak a korbólásra úti Leveleket adatni ne engedjenek, és akár holott illetően Sátoros Czigányoknak meg telepedések vétetnek észre, azoknak sátorait töstén el égettetni rendeljék, magokat pedig a Sátoros Czigányokat Származások helyére vissza utassítsák, mert csak úgy remélhető ezen vándorláshoz szokott nemzettségnek állandó meg telepedése, és mezei munkára lehető alkalmazása, ha sátoroztatása seholtis meg nem engedtetik.

SÁLvt Fond 8 Nr. 4216. 1. lap

HORVÁTH JÓZSEF MOLDVÁBAN

Sepsiszentgyörgy – 1833. január 8.

Vagyok Szent Katolnai Születés, Hivnak Horváth Joseffnek, 29 esztendő, Pápista, Házás, 5 esztendőktől fogva vagyok a Mltgos Groff Kunn László eő Nsga cselédgye.

Két esztendeig, ekkora koromig laktam Kis Borosnyon a Tktes Domokos Ferentz Úr házába, ez előtt mint egy 6 esztendővel, onnan mentem Barátosra Tktes Dullo Horváth Antal Úr házába, hol az idén Husvétől fogva Kaszálásig laktam, onnan jöttem a Mltsgos Datzó Joseff Úr házába, innen mentem vissza az Aposomhoz Nagy Borosnyora.

Szent Katolnán az Apám Házánál fel nevedvén el mentem Kászon Ujfaluba egy Atyámfiához, a hol laktam mintegy 5 esztendőt, 10 esztendő koromtól menvén oda...

Mentem lakni Petresbe (Moldva) Ötves Mikloshoz az hol is mint edgy 4 esztendőt ültem, élődtem pedig Kováts mesterségből. Onnan el jöttem a Házamba Szent Katolnára.

Voltálé többször fogva...?

Voltam azért, hogy vettem volt edgy Lovat Várhegyen, melyet meg törvényezvén nállam azért tettek volt a Tömlöztbe, három hétig, és az Apám Kezes Levele mellett Szabadultam meg.

Most miért fogtak el?

Fogtak el Nagy Borosnyon 1832. December 14^{án} a Tktes Király Biro Úr porontsolatjából a Hütösség, de hogy miért, nem tudom.

– Egy Szent Katolnai ökörrrel Kereskedő Fülöp Joseff Kereszt Apámmal mint marha hajto a Bereczki vámon.

Jöttem ki tsakugyan az Ojtozi Vámon Petruska nevü Boértol nyert szabadsággal... Legény Koromba mentem volt bé...

Hányszor jártál Moldvába?

Kétszer. Mikor másodszor bé mentél, hányad magaddal mentél, mik vámon, mitsoda Passussal és melyik Esztendőbe?

Másodszori bé menetelemkor mentem be 4^{ed} magammal, három fejér személyekkel az Ojtozi Vámon 1830^{ik} Esztendőbeli Husvétkor, kik közül ottan kettő férjhez ment, a harmadik is ott maradt a testvére mellett, mentem bé valami Bereczki Szekerekkel, kiknek 2 Huszast fizettünk, hogy magokkal el dugva bé vittek...

Hát azon Fejér népeket, kik bé mentek, hova tetted, kinek adtad el és mennyiért?

Nem adtam el senkinek ökö, melyet meg bizonyit az is, hogy az 1832-ik esztendőbeli oláhok karátsonyán honn jártak.

SÁLvt Fond 28 Nr. 14–15. Lap

Az uzoni vásárban – 2001.

140.
LOPÁS – A FALUBÓL KITILTÁS
Étfalva – 1833. április 13.

Azt jelenti Nagy Joseff firer úr, minthogy Czigány lopásban találtasának, mely cselekedeteit meg is büntesse vala, az is és meg is határozott vala, hogy senki házot néki ne adjon. 6 M(agyar) forint bírság álon és jövő Szengörg napkor a faluból is elmenyen: most pl instállta, alittyta, hogy engedné meg neki az faluban valo lakást, és le kötelezi magát arra, hogy ha lopásba tanáltatik, büntetődgyék... ebből pd. Tsak egy X(karjcar)ok is el nem enged alattis, meg is a ... tiszt urnak tisztü büntetés végett ki adatik, és a következő Szengörg napnál tovább meg nem szenvedődik, és akkor 12 forint bírság alatt nem leszen szabad senkinek sehon adni cigánynak – érezvén annyi lopás béli hiba is annyiból, hogy ha nem maga, hanem ha az annya találkoznék is lopás béli hibában azis ezen irt büntetés terhével büntetődik.

SÁLvt Fond 364 Nr. 4. sz. 86. lap

141.
HORVÁTH JÓZSEF ÉS FERENC LOVAKAT LOPTAK
Sepsiszentiván – 1833. augusztus 26.

1^{ai} vallo Gy(alog) katona Szalai Elek 38 Esztendős.

Mind Horváth Josi, mind pedig kérdezett ifjabb Horváth Ferentz gyerekségektől fogva rossz és gyanus Életüek voltak. Korhelek és részegesek és tolvajok...

A Szánto Antal lova el lopattatását tisztán nem tudom ugyan általuk el lopottatnak lenni, de aztot, hogy ez év, nem különben a Gy(alog) Katona Pál Imre lovaikot az 1830^b Esztendőben emlékezetem szerént Junius vagy Julius holnapokba Horváth Josi, és ifjabb Horváth Ferentz lopták el onnan tudom bizonyoson, hogy minekutána a zabolai sokadalomba lovaink el veszett, utána Horváth Josit meg szoritottuk, s lovain aránt való utasittásra kényszerítettük, azt mondotta igen sok embernek hallatára, hogy hadjunk békét neki, mert két száz ezüst forintot fizet, ha négy napok alatt Lovaink elé nem kerülnek, annak következésében Lovainkot meg is kaptuk. E történt az Elekes István úr lovaival is, a mellyet az ugy nevezett Donát kertből éppen... Horváth Ferentz elloptott s az után a Lo tsak akkor került

elé, minekutánna törvényes kérdőre vétetvén, el nem tagadhatta, hogy nem ő tselekedte, annyi bizonyos, hogy miolta ezek a Czigányok Szentkatolnárol el pusztultak, csendességbe van a falu, és semmi lopás sem történt, holott az előtt nem tsak Lovak, hanem más egyéb Házi portékék is veszttek el, mert ezeknek a Czigányoknak az Annyok mestersége Tolvaj volt.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/659. 8–9. lap

142.

HORVÁTH JÓZSEF MOLDVÁBAN KERINGETT
Sepsiszentiván – 1833. augusztus 26.

Tanú: P. Szigethy György 64 Esztendős, Sz. Katolnai, a Ts. Ignázt úr Szolgáló Embere...

Az öregebb Horváth Ferencznek semmi Tolvajságba rész éleyit nem tudom – Jösi nagyobb fia sokáig Molduvába oda keringett, hogy haza jött, kevés ideig ült Sz. Katolnán. Ferenczre, a kisebb fiára nagy gyanú volt edgyszer, hogy az Elekes István Úr Lovát el lopta volna, mert a mellyik hajnalba a tolvajság történt, a Tkts Cseh Jozseff Úr Kovátsa Bálint Andris beszélte, hogy tanálták volna igen jó Reggel nagy izzadtan a Dezső felől fel jöni, holott ő azt vallotta volt a mint mondgyák, hogy egész étzaka ide haza volt, ennél többet nem tudok.

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/659. 4. lap

143.

EGY EZÜST HUSZASBÓL KETTŐT
Háromszék – Gubernium – 1834. április 5.

Jollehet az innen több ízben kibocsátott kerülő rendelések által minden hazai Nemes Törvény Lakosságoknak az új parasztnak minden lehetséges modokon meg telepítése köteleességekké tétetett, s egyszersmind tilalmaztatott, hogy azoknak a csoportonként sátorokkal edgyütt valo kobilásra úti leveleket senki ki adni ne merészelllyen, mindazonáltal az az iránt ide fel hatott hivatalos jelentésekből kedvetlenül kellettik tapasztalni ezen Kir. Fő Kormány Széknek, hogy a Sátoros új parasztnak, ha nem is a földes uraktól, de azoknak gondviselőjektől Úti Levelet vévén azzal szerte széjjel kobilolnak, azonkívül, hogy lovakot és egyéb portékákat is lopnak, mi okon kereseteket nagyon meg szaporittja, mint

közelebről fel fedezettett, azon csalárdságokra kezdettek vetemedni, mely szerint azon szó alatt, mintha egy ezüst huszasból is többet tudnának csinálni, sok szegény embernek, sőt egész falusi közönségnek is pénzt ki csalván szerrén vagyonukból ki pusztítják. Mire nézve az e tárgyban... közre bocsátott kerülő rendelkezések tétetnek, ezennel oly meghagyással hoztatnak emlékezettyekbe, hogy a kerületi tiszték önnön felelettyek terhe alatt az új parasztoknak szerte szélyvel való koborlások hathatosan meg akadályoztatván tsakugyan ilyenek sátorozáson rajta éretnének Sátoraikat töstént el égettetni rendellyék, mint hogy ha ezen rendelés szoroson tellyesitetik, ugy a szélyvel koborlás bizonyoson lehetséges sem fog lenni; továbbá a Törvényhatóságokban közhírré tétetvén, hogy meg nem telepített új parasztnak a koborlásra senki is akármi szín alatt köz kereset alávettetés büntetése alatt útilevel ki adni ne merészellyen; ha valakit ezen rendszabás ellen véteni fel fedeznének, azt minden személy válogatás nélkül mint törvénytelen és tiltott Úti levél kiadot azonnal köz kereset alá vétetni el ne mulasszák.

SÁLvt Fond 8 Nr. 4428. 1. lap

144.
CIGÁNYOK PÉLDÁS MEGBÜNTETÉSÉÉRT
Miklósvár – 1837. december 13.

Tekintetes Király Biro Úr!

Hozzánk intézni tetszett levelek Következéseül, ezennel küldöm vissza várás mellett azon gonosztevő Czigányok ellen végbe vitetett Esketésemet, nem különben az Orvosi Bizonyitvánt is – meg leven arról erőssen győződve, hogy ebből felvilágosodván a Tekintetes Király Biro úr ezen Czigányok vakmerősége és sok rendben elkövetett gonoszságok felől, nem csak egy két héti tömletzezéssel, hanem ugy fognak büntetetni, a mint meg érdemlik – ellenkező esetben példás meg büntetése és jövendőre nézve vakmerőségek megzabolázása véget felsőbb helyen orvoslásokért folyamodni – nem különben kérem ezennel a Tkt. Király Biro Urat, hivatalánál fogva ne terheltesen Tkts. Henter Sándor urat a 91ki artikulusok és több felsőbb rendelkezések tartalma szerént arra szorittani, hogy Czigányait domiciliárja (letelepítse)...

G Kálnoky Dienes

Miklosvárán X^{bet} 13^{án} 837.

SÁLvt Fond 31 Nr. 864. 1. lap

145.

A CIGÁNYT TIZENÖT PÁLCAÜTÉSSEL BÜNTETTÉK Barót – 1838. február 4.

Petrus Gánya Bogati kalános cigán 3^{ik} Febr. Országos vásár napján itten Baroton orozlásba tanálatot N. Batzoni Keresztes Samuel káplár által, hogy két kasza vas elveszvéen árulo színéből, az egyik kasza vasat meg is tanálta az nevezet cigánynál és tölle a káplár által is vet. Azt mondgya a Cigán, hogy nem tudgya az szál vas tölle valo elvételét is – ez egy szembe tűnő tiszta megismerés, lehet, hogy a cigány részeg is lehetet vagy ha nem volt az is tetette magát azzá – arra nézt következés képpen az irt lopotol a nevezet káplár meg kíványa kárát, költségét, mivel itten, Baroton domesztigálván (lakván) annak utat a cigány nem tudta adni, hogy kitől vette, tehát mint orozlot Petrus Gangát őrizet alatt kísértetem...

Intze János
Helybeli Comissar

Kívül: ... minthogy az el veszet vas iránt semmi bizonyítás ide be nem adatott 15 páttza ütésekkkel meg büntetvén el botsattatott.

SÁLvt Fond 31 Nr. 935, 1. lap

Kézdivásárhely központjában – 2001.

146.
LÓLOPÁS

Sepsiszentgyörgy – Szárazpatak – 1840. szeptember 18.

Születtem Nagykászoni Szülőktől, laktam Csik Szt. Györgyön, hínak Bano Samunak, 25 éves, melyet tud az édesanyától, O hitű, házas, a Balasi Josef Úr cselédgye vagyok, Kovács mesterség által keresem élelmemet. Nem voltam soha többet fogva mostanig.

Most fogtak Csik Székbe Sögöd közt a közelebbi múlt vasárnap egy hete, azért, hogy én lakhelyemről lejöttem elsőbben Nagy Kászonba az atyám fiaihoz és azokkal um. Bano Jánossal, Vajda Jancsival, Rostás Samuval, ki Csikba, Bánfalván lakik, le jöttünk K. Vásárhelyre a közelebbi buzaaratáskor, s nyoltz napi aratás után haza menni indultunk, mikor is a Szárazpataki hídnál öszvetanáloztunk Ötves Rostás, másképen Morka Miklossal, a kivel társaimtól meg maradtam, és a koresomába pálinka ivásba elegyedtünk, a ki engemet Szt. Lélekre visszahívott a Nénnyiehez, de nem jártunk semmi atyafiainál, hanem minek utána ott is egy háznál egy ezüst huszas árba pálinkát megittunk ezelőtt mintegy négy hetekkel, csütörtökön estve öt forint ígérete mellett a neveztem társam arra birt, hogy véle elmentem Tzofalva mellett a Templomhoz közel levő nyomás közt való pázsintos helyről két pej szőrü Kantza lovakot el loptunk, és azokkal el mentünk Szárazpatakra a Morka szállására az oláh temetőhöz. Maga Morka ki ment, és a fiát... az orgazdára, ahol a lovakot addig tartottam, bé szolította, és ott mindjárt az általam lopott lovat Ötves István, ki fia Ötves István vagy Morka Miklosnak kezire vette, nekem ő ugyan nem ígért semmit, hanem az attya az öt forintot s azt is úgy ha a lovakot el adhatta. Még azon éjszaka a lovakkal fel mentünk a Nyerges torkába, más nap Csikba... ott én haza tértem, ők pedig Szt Simonba mentek, minthogy ott volt akkori lakásuk helye. A lovakkal el indultak volt oda ki menni, hogy el adjuk Oláh faluba. Szembe tudta a káros testvére és a káros is, az hol őket mind ketten el fogatván, mikor onnan kísérték vissza a lovakkal edgyütt, én Szeredába indultam volt menni, és Sögöd között találkozáván, minthogy Ötves Miklos azzal mentette magát, hogy a lopott lovak közül edgyiket töllem vázarolta, engemet el fogtak, vissza kísérték Szt Simonra a Király Biro Urhoz, a Király Biro Úr pedig le kísértetett Dálnokba a Kézdi Király Biro Urhoz – ma egy hete ide fogságba kísértetett.

SÁLvt Fond 28 Nr. 595. 56. lap

LÓLOPÁSÉRT ELFOGÁS

Sepsiszentgyörgy – 1840. szeptember 18.

Elő Állittatik Uj paraszt rab Rostás vagy Morka Miklos, és szeliden kérdeztetik.

Sepsi Köröspataki, hívnak Samu Rostás, más képp Morka Miklosnak, egyesült görög vallásu. Nagys. Grof Kálnoki Ádám úr ő Nagysága cselédgye – házas mint egy 30 esztendőktől fogva – vagynak három élő gyermekeim; egy Nagy fiam és két leányom. Rosta csinálásból élődtem...

Ez előtt mintegy 12 esztendővel egy Málnásrol loptam loért voltam fogva ezen Szék fogházában 3 esztendeig elsőbben, azután másodsor egy gyanus lopott loért ugyanezen fogházba 6 vagy 7 hónapokig 3^a Esztelneki Gábor Márton nevü Czigánytól meg vásárlott lopott loért csakugyan ezen fogházba 8 hónapokig 4es egy pár csizma lopásáért 2 hetekig.

Ez előtt 12 hetekkel fogtak el Oláh Falu végibe engemet a fiammal, Danival és egy Rostás Jánosi nevü Czigánynyal két lopott lovakkal eppen azok káros Ikafalvi emberek, kik közül egyiké voltak a lovak, a másik pedig azzal testvér, és ott a Király Biro kezire adván lekísértek Csikba... midőn hoztak volna zsögöd között, szembe tanálkoztunk Bano Samu nevü, a lovak lopásában részes cigánnyal. Őtet is ott el fogattuk, így négyen... le hozatván, ott a Király Biro Úr Rostás Jancsit el bocsátotta, engemet a fiammal és Bano Samuval le kísértetett Dálnokba, a Királybiro Urhoz, onnan pedig ide a fogházba, azért, hogy a káros által Oláh faluba kezünken tanált lovakot a közelebb mult búza aratás végeztével Szárazpatakon Bano Samuval öszve tanálkozva pálinka ivásba elegyedtünk, a ki a társaival el maradván, le jöttünk Szt Lélekre, az hol ujból pálinkáztunk, s onnan köz egyetértésből elmentünk ketten Ikafalva mellé s két lovakot a rétből el loptunk, melyekkel Szárazpatakhoz vissza menvén, ott valami odaki valo sátoros Czigányokkal el maradt Dani fiamot Bano Samu, míg én a lovakot az utra tartottam, felköltötte, hozzám ki hívta, s együtt felmentünk Csikba Verebesig, az hol hárman három fertály pálinkát ittunk meg Bano Samuval. Az egyik lovat fiam azon eggyezés mellett vette által, hogy ha eladhassa, fele árát neki adja. Ezzel itt egymástól el vállottunk, én a fiammal felmentünk Szt. Simonra, én pedig haza.

LOPOTT LÓ ELADÁSA

Sepsiszentgyörgy – 1840. szeptember 18.

Samu Rostás, másképpen Morka Miklós

A közelebbi múlt tavaszán csik Szt. Simonról eljöttem feleségemmel és Dani fiammal Barothra, hoztunk ide is forint arra üvegeket s azon kívül rostákat, amelyeket el adván került belőlük 12 forint, midőn Barothról vissza vettük utunkot, a Város végén Bibarczfalva felől levő végső háznál szembe tanáltuk jönni két loval Zláti Latzi nevű Udvarhely Széki Czigányt, együtt bementünk azon házhoz, s meg ittunk három fertály pálinkát, mely közben Zláti Latzi kínált az egyik loval, hogy venném meg, mert oltson adná. Meg is alkudtam az egyiket 25 fr. S abból 10et meg adtam ezek után együtt indultunk s mikor nagy Batzonhoz értünk, meg láttunk valami embereket, hogy futva jönnek utánnunk. Batzon között árestáltak, a lovakért a Notarius eleibe vittek, a Notarius el kísértetett Kis Batzonba a Dullohoz, ott Zláti Latzi minekutánna a Dullo urral különösen hosszúsas beszédet folytatott, által adta azon 10 fr. Melyeket töllem a lo árába kapott és egy olyan kantárt, mely megért volna 8 fr. a Dullo Urnak, a feleségem fején volt egy 5 fr nyomtatott keszkenyő, azt is a Dullo úr el vette, az birokot el küldötte, és nekünk két kupa pálinkát adván estelleg egy kerten el utasított az erdő felé, hogy ott el mehetünk. Minek előtte pedig el indultunk, Zláti Latzi Ugron István Urnak levelét elé mutatta, mi által a Dullo Úr előtt azt bizonyította meg, hogy Bögözbe lako cselédgye illyeten modon a Dullo fel szabadítván utasítása szerint a kerten az erdő felé mentünk. Azon éjszaka által jöttünk a Zsombor patakánál levő hidig, ott meg állapotunk, míg ki virradt, másnap Torja felé keresztül mentünk az erdőn, estvére el mentünk Szt Lélekre Balog Elek nevű katona Emberhez, a ki a nagy uttzaba lakik, s azon embernek Zláti Latzi mind a két lovat eladta. Nékem 10 fr. Vissza fordította, másnap Kézdi Vásárhelyre egy korcsomába bé menvén, az hol képzeletem szerint egy kupa pálinkánál többet ittunk meg együtt, az hol Zláti Latzi részegen töllünk el maradt, én pedig a fiammal s feleségemmel fel mentünk Sz. Simonba..

SÁLvt Fond 28 Nr. 595. 58–59. lap

149.
SÁTOROZÓK
Sepsiszentgyörgy – 1840. szeptember 18.

Samu Rostás, másképpen Morka Miklós

Az ősszel esztendeje mult Kálnokrol felmentem Bereckbe, Martonosba, sátorral jártam, onnat fel mentem Csik Szt. Simonra, egy Ferentz nevü katona embernek házába telettem, kinek vezeték nevét nem tudom. Tavaszra felmentem Zsögödbe sátorba, ki szállottam ott, és a közelebb volt faluba Sátoroztam kaszálás kezdetéig. Akkor vissza jöttünk Szt. Simonra, Hideg nevü helyen szállást vetünk, Endes király biro urnak takartunk szénát, és arattunk, hogy télire házat adgyon mint egykét hónapokig egy versben, s megint vagy két hetig Hideg nevü helyre Szt. Simonra szállásoltunk, addig, míg osztán a lopott lovakkal elindultam Oláh faluba, elfogtak.

SÁLvt Fond 28 Nr. 595. 59. lap

150.
LÓCSERE
Sepsiszentgyörgy – 1840. szeptember 18.

Samu Rostás, másként Morka Miklós

A mult esztendőbe zab aratáskor Dani fiammal és Bortsa Rafival jártam Dombi Pistánál Kálnokon mint hogy akkor sátorral ott is voltunk, egy estve fele lovat cseréltünk együtt – én egy barna csikot adtam, Ő pedig egy fejr szeplős lovat. Toldalékul ígért 10 Rf., melyből 8^{at} meg adott, s egy nyerget is adott.

Amikor a lovakot cseréltük az istáló felett a szénába volt egy ember, akinek oda a Dombi Pista gyereke pálinkát s kenyeret vitt fel. Szememmel ugyan nem láttam, hanem hir jött, hogy a Sonka János és Tornyáni András társa el szökött... a ki Dombi Istvánnak sogora volt. Másoktól hallottam beszélni a faluba Kálnokon, hogy a lett volna a Dombi István istaloja felett, a ki csakugyan más nap nem volt ott...

Mikor Dombi Pistával lovakot cseréltetek Zoltán mellől Benkő Rofael urnak egy igen érdemes vaj színü lovát ellopták, a melybe veletek Dombi István s elszökött sogora jelen voltak, és kinek mennyiért adtátok el?

Én Dombi Istvánnal, az hol meg ittunk két kupa pálinkát, nagyon meg részegedtem, kimentünk a sátorhoz, ott a cserélt lovat a fiamnak volt egy pej lovával meg kötöttük, s viradig aludtam társammal együtt. Reggel fel rakodtunk, s mentünk Angyalosra Ferentz Lászlonéhoz, az hová be téve volt holmi kevés portékánk. Által vettem, s Maksa Felé felmentünk. Maksától kezdve Kézdi Vásárhelyig az Nyujtodi árendás szekerevel, onnan a Fekete Úr korcsomájába a mezőbe meg szálltunk, onnan másnap Beretzkbe sátorba szállottunk. Részemről nem tudok semmit a Tkts Benkő Rofael Úr ellopott lovairól, hanem azt még is Dombi Pista cselzővő sogora kellett hogy ellopják légyen, mert azon éjszaka a sogora nem volt Kálnokon a kit addig duggatott volt.

SÁLvt Fond 28 Nr. 595. 60. lap

151.

KÉRVÉNY BANÓ SAMU KISZABADÍTÁSÁÉRT
Bánkfalva – Sepsiszentgyörgy – 1840. november 23.

Tekintetes Király Biro Úr!

Bano Samu hozám köteles Uj Paraszt Nemes Három Széken holmi Lo lopásban kereskedett, nagy időtől fogva S Szt. Györgyön Tömletzbe tartozodik; ellene valo per miben létét ily távolról nem tudom; hogy pedig a Lovak kézhez kerültek, hírből tudom; a Tekintetes Király Biro Urat alázatosan instálom, méltóztasson rabságából Bano Samut ha felette nagy tetemes hibába nem találtatik, fel szabadítani; a szükséghez képest ezenel érette kezességet vállalok, oly feltétel alat, hogy mikor kivántatik, elé álítom törvény vége szabtaíg az Al Széken folytatando perbe, leg nagyobb bizodalommal fogva ujból, midőn alázatosan instálnám kegyes válaszáat, továbbra hasonló alázatos tisztelettel maradtam Tekintetes Király Biro Urnak

Bánkfalva 23. November 1840.

alázatos szolgája
Kováts Mihály

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/595. 16. lap

152.
A VALLATÓT VÁDLÓ CIGÁNYOK
Sepsiszentgyörgy – 1841.

Méltóságos Királyi Biro Úr!

Nemes Három Szék... S Szt. Györgyön levő fog Házában Raboskodo Ujj Parasztok Morka Miklos És Morka Dani, engem a val vadol, hogy őket itteni fel tartozások alkalmával – tollök általam elvett ajándékokért botsáttottam el, és titkos utakon valo elmeneteleket is én jóvoltomból, s tanítottam – melly ellenem illy hamis vádra azt felelem:

Azon vallomások szerint, hogy az el fogadtatáskor a kaszások utol érték volna nem igaz, mert Batzonba tsak gyanura még akkor senkitől nem üldöztetve tartoztatták fel, s hozzám onnan csak kikérdezés véget kísértettek által, de mind a kísérok őket betsületes, jozan embereknek tartották, ugy én is külön külön őket ki kérdezvén semmi rosszszat felőlek gyanítani nem tudtam – előttem Földes Uri levéllel magokat igaz uton járo embereknek bizonyították. Mi után el botsáttottam a Providius (jobbágy) Biro, Gergely István és providus Polgár Tot János jelen léteben akik hütök le tétele mellett készek azt valosítani, hogy én hozzám tartozoim közül is azon fenn említett uj parasztoktól el botsáttatásokért jutalommal tollök nem kínáltattam, de nem is kértem al utakon el nem igazítottam. Az egy hivatalbéli embert nem is illet, csak orgazdák kötelessége olyanokat cselekedni... szinte 60 esztendőt töltöttem már el, mellynek felénél többet számolom Nemes székünk szolgálatába, de egy kisebb betsületem meg sértését is senkitől nem szenvedtem... betsületem meg sértéséért az vadlo Ujj Paraszt Tolvaj méltó büntetést vegyen el...

Alázatos szolgálója
Benedek Áron
Dullo Biztos

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/595. 18. lap

153.

A CIGÁNYT KALITKÁBA ZÁRTÁK
Sepsikőröspatak – 1841. január 30.

1° Vallo Kőröspatakon lako Nemtelen Ördög János 43 Esztendős...
Mlgs Grof Kálnoki György Úr önagysága embere...

Annyit hallottam, hogy ide jöve telek előtt szabadultak ki a tömletzből annak utána laktak it Kőröspatakon egy keveset, de hogy mitsoda maga viseletjük, nem tudom, mivel nem ide valo születésüek.

2^{ik} Vallo Kőröspataki Nemtelen Mándoki András 30 Esztendős Mlgs Groff Kálnoki Adámné eő nagysága szolgáló embere Morka Miklost és fiát, Danit esmerem, mivel több versen laktak itten, Kőröspatakon egy egy keves ideig.

Anyit tudok Rostás vagy Morka Miklosrol, hogy ez elöt mintegy három esztendővel jöttem haza S Szentgyörgyről a Böjti Sokadalombol, az uton találtam, hogy ment Szentgyörgyre Morka Miklos, s kérdettem tölle, hová mégy Legény, melyre azt mondá: el megyek a sokadalomba, ha az Isten rendelne valamit. A cigány be is ment Szengyörgyre, a mind halottam, egy pár csizmát ellopott, amelly cselekedetiért a Város Galiczkájába be is tették. Annak előtte, hogy ide jöt volt lakni, a Szék tömlözébe is volt fogva, de hogy miért fogták el, mi okon tették oda, nem tudom.

SÁLVt Fond 28 Nr. 2/595. 31–32. lap

154.

A LOPOTT KANCÁT FELISMERTÉK
Sepsiszentgyörgy – Kászonszék – 1941. február 1.

1° Vallo Kászon Altizben létező Kováts mesterséget folytato Uj Paraszt, Ráduly János 32 Esztendős, így bizonyította... Bano Samut... jól esmérem.

A Kérdezett személyt ez előtt mind egy négy Esztendeig semi rosz erköltsünek a vagy tzelekedetü embernek nem esmerem lenni, s nem is hallottam rosz társakkal valo társalkodását, hanem ekkor azt tudom, hogy a Testvér Bátyám, Ráduly Miklos, a Csik Somlyai Magistratualis Tömletzben lévén, tolvajságáért az Tekintetes Király Biro Úr parantso latjából tovább valo meg vizsgálásig ezen idő alatt Bano Samu hozzám jöve, s azt momdá nekem, hogy Feltizi Gy. Katona Bodo Moyseshez Kezdin

Esztelneki Domokos Ferencz Miklos Bátyámot is, hogy meg látogassam, s a Kantzát is hogy hova tegyük, el adgyuk-e bátrók lehessünk-e it köztünk vele jární, avagy nem, ennél fogva Csik között valo fel menetelébe egy Csiki ember a Kantzára reá üsmervén, s tsendes szokkal Samuhoz kozelítvén Samuval együtt a Kantzát meg fogta s Csik Sz. Mártonra a Birohoz Aristomba tette. Ekkor Samu a Kantzával együtt ottan maradván az Ember a ki a Lora reá üsmert, el ment a Károshoz Csik Szt Györgyre, hire tévén ketten Szt Mártonba le jöttek, az akkor a kantzát magáének esmervén, Samuval együtt ide Kászonba által Késérték a Tekintetes Király Biro Urhoz, a hol is ezen Keves Közben tett Samuval valo Társalkodásért Kemény testi büntetést szenvedtem, a Kantzát pedig a Károsnak bizonyos hitek le tétele mellett Kezére adták, s ami pedig az illó szenvedést ki szenvedte...

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/595. 27. lap

155.

A TOLVAJ CIGÁNY ELÍTÉLÉSE
Marosvásárhely – 1841. szeptember 16.

Meg vizsgálván a Királyi fő Kormány Szék a Köv. felperesnek Morka Miklos, Bano Sámuel és Morka Dani Alperesek ellen tolvajságért indított, s rendes felhívás utján ide fel hozott büntető keresetít, az Alperesek ellen fel hozott felperesi vádra bé bizonyítva találja. Ennél fogva 1^{sz} Alperes, Morka Miklos eddigleni raboskodásán kívül a Szamos Ujvári fogházban vason töltendő öt esztendei rabságra s az alatt évnegyedenként 25, összesen 500 páltza ütések szenvedésére itili a más két alperesekre nézve pedig a Törvényes Királyi Táblának idei június 30án hozott ítéletet, mely szerint ezek a szék fogházában külön külön ki állandó egy esztendei rabságra s év negyedenkénti 25, öszvesen 100–100 páltza ütések szenvedésére ítéltettek helyben hagygya.

B. Ferenc Kemény

SÁLvt Fond 28 Nr. 595. 71. lap

„GONOSZ TUDOMÁNNYAL” ELTULAJDONÍTOTT PÉNZ
Páké – Kovászna – Sepsiszentgyörgy – 1841. október

Méltóságos Fő Király Biro Úr!

Mi, mint a kik a magok tehetségünkhöz képest a leg nagyobb szerentsétlenségek közöt fetrengünk, bátorkodunk a magunk sérelmünket alázatosan a Mtos Fő Király Biro Urhoz be mutatni a mely ilyen modon következik:

1° Valami Ns. Magyar Országi Zemplény V. Megyei Jeles számú Czigányok a kikel fejrénépek is voltak, két vasas ernyős szekereket, a melyekbe hat lovak voltak, a melyek között két jobbat, a mint a levelekből ki tetszik, Beretzkben Huszár Botár fő Hadnagy Urto!l vásároltak, ezt vezetéken hordozzák a két szekérbe. Egyikbe vagyon két szürke, a másikba hasonló egy szürke és egy pej. A két Loval kereskedés modját nyilatkoztatták. Vagynak hat férfiak, három öreg rendü, három ifjabbak. Ezek közül egy ifju legény, a három öregebb szederjes poszto gunyába, az ifjabb lobogos Magyar országi gagyába vagynak, a fejrénépei pedig Czifra Bolti vagy Tótokto!l vásárolt gunyában, a férfiak közül egynek, a ki fővebb közöttök, Markovits Josef a neve.

2° Ezen neves Czigányok, ezen 1841^{ik} Év oktober 1^é, 2^{ik}, 3^{ik}, 4^{ik} napján Orbai Székben, Kovásznán L. Katona Butyka Josef egyikünknel mint Kortsmáros Embernel felette böv költségel töltötték idejeket, a kik ottan tántzoltak, dorbézoltak, és szorták a pénzeket, és midön a 4^{ik} napon onnan el mentek, nézük az erszényünket, a melybe öt száz Renes Válto forintok voltak. S két hibás székünk, a második és a harmadikat a melyekbe jeles pénzek lévén ugy tanályuk, hogy a koszorubol 350 az az három Száz ötven Rénes Válto Kár vagyon.

3° Le érkezvén az nap Pákében egy Köz adakozo, Kelemen Gábor nevü Emberhez, a kitől hol zabot, hol egyebet kértek, ott is zárták a pénzeket, a midön el mennek, nézik a pénzeket, a hol két száz R. Válto forint volt s hat hibás hatvan öt R. Válto forint.

4° El jönnek hozám, Vida Pálhoz, én honn nem lévén, a feleségemet erőltették, hogy adjon zabot és szalonnát, de ő nem akarván adni. Egy férfi és egy fejrő nép levén, a fejrő nép kétszer az ház ajtoba nyittak. En szörnyün zártam a pénzt. És midön a feleségem semmit sem adott, el jöttek. Azután meg halva a rossz hireket, nézzuk a pénzeinket., s hát egy erszényből száz forintbol huszon öt, a másikbol még több, a harmadikbol hasonlollag nagy kár vagyon, de a mi több, egy erszényben, a hol kétszáz

ötven forint volt, hát harmintz hat susták pénz vagyon, a kibe mind ezüst pénz volt, és öszve vettem, a történt közt mind együtt három Száz negyven hét R. forint kár vagyon, a melyek közül egy erszénybe Száz hetven öt R. forint a falu pénze levén Pákéi Ns. Közönségnek.

5re El mentem alább, Pákéba nyugalmazott Strázsa Mester Vidas Josef urhoz, a hol Bort ittak. Kenyeret vásároltak, és el mentek után nézi a pénzt egy erszénybe, a melybe két Száz forint volt, s Száz hatvan négy forint kár vagyon.

6ra Majd elfelejtettem az irásba, Kovásznán laktokban Tokai Sándor mészáros Embertől hust vásárolván Száz forint kárát tapasztalta, amelyekből úgy tetszik ki, hogy valami gonosz tudománnyal élnek azon cigányok, mert úgy hallok itt, S. Szent Györgyön valami Csiki Emberektől, hogy ottan is egy fertály Bor itala után sok Számu pénzt vett egy embertől.

Melyek szerint a leg nagyobb alázatossággal könyörgünk a Méltóságos fő Király Biro Úr előtt. Méltoztat ezen mi Szerentsétlenségünket Kegyes Szivére venni és ezen Nevezetes Czigányokat a maga Környékében s még más helyeken is ki Kolosvárig: mint hogy ott meg állanak mondják magokot: Hivatal utján fel hozattatni a míg más helyeken is sokakat Szerentsétlenné tennének, mint bennünket, a kik szörnyü pénzeket kordoznak dészübe s másként is mindenütt oly bővön költnek, hogy igaz modon enyi pénz ki nem telhetik, és ha valahol meg tanáltatnának, minket al irtokat értesíteni, melyről kegyes kedvtelést meg nyerve vagyunk.

Mlt. Fő Király Biro Urnak

Alázatos és Szerentsétlen Szolgái, Kovásznai L.K. Butyka Joseff és Nemes Tokai Sándor Vida Josef nyugalmazot gy. Strasa Mester Vida Pál gy k. Kelemen Gábor köz ado.

Sálvt Fond 8 Nr. 5129. 4. lap

BÁRÁNYBŐRBE ÖLTÖZÖTT FARKASOK

Páké – Kovászna – Sepsiszentgyörgy – 1841. október 12.

E ho 7 dikén néhányunk egy alázatos kérelemmel folyamodék Méltóságodhoz, az itt ellenségként pusztítva átvonult, de rablásaikat személyvesztői ügyességgel gyakorlott cigány tolvajbanda feltartoztathatására szükséges rendeletek megtételéért – azota a meglopottak száma – mint az aláírásból megtetszik – nagyra kezd szaporodni, és nem csak a két szomszéd – Páké és Kovászna falukban, hanem másutt is, hol meg fordulnak, hasonló pénz eltünések panaszlo kérés hangzik, s nem kételkedünk, hogy nem sokára azon eredmény tünik elő, miszerént senki, ki ezen báránybőrbe öltözött farkasokkal érintkezésbe jött–ment, nem maradt ragadozo természetekből. De nem csak a tárgynak a reánk nézve sajnos fontossága bátorit bennünket ez ujabb potlo kérelmünkre, hanem azon méltó aggodalom is, hogy a két hazának minden vidéke és hajléka mely e... csordát befogadja, keserüen, mint mi, meg ne bánja vendégszeretetét, s még azon bizalom, mi szerént semmi kétségünk benne, hogy a Tekintetes hatóságok illő utánjárása minél hamarabb törvén kezébe keritheti a gonosztevőket, s ezt onnan merjük következtetni, hogy csoportjuk népessége mindenütt feltünik, s éppen e miatt bujkálniok is lehetlen.

Hamis uton járásokat eléggé bizonyítják azon körülmények:

- 1) hogy minden faluban a tehetősöket keresik fel, kétségkívül utmutatás szerint, de szigoruan kerülük az előkelőbbeket és tisztviselőket, kik leveleikért háborgatnák, melyeket csak olyanoknak mutatnak meg önkényt is kiknek könnyü előmutatni, hogy
- 2) Hazájok iránti tudakolásukra ellenkező feleleteket adnak, pl. egyszer Kolozsvár megyei kereskedők, s a kolozsvári vásárra szednek lovakot, máskor Gr. Teleki Miklos cigányai, s nekie vásárolnak, harmadszor meg Zemplén vármegyeiek, s aki de
- 3) Éppen ezen lokereskedői ürügy bizonyítja be, hogy alatta tolvajkodást üznek, ők lovat ugyanis kérdeznek mindentől, kit elől-hátul találnak, ezt persze vakításul, de egy párnál többet magoknál nem hordoznak, hogy
- 4) Szorongolag igyekeznek bizonyítványokat szerezni együgyü magánosoktól, lokereskedői minőségekről, hogy
- 5) Pazarlással költenek, sőt ajándékoznak, és hogy
- 6) Uttévesztve hagyják el a meglopott vidéket.

Midőn e ho 4^{kén} délután Pákét elhagyták, hová szekereikkel be nem tértek, csak aszszonyaikat s egy pár legényt küldöztek be, hagyni azon esetre a várhegyi hidnál találkozott velök a brassai utba, s már csütörtökön, két nappal azután kereskedők Csikszeredába látták.

Ezen pontokat csak minapi kérelmünket potlolog bátorkodánk ide iktatni, a jelen alázatos könyörgésünket a fennebbiekhez képeste oda modositják.

Méltoztasson a Méltóságos Főkirálybiro úr a hatalmában lévő eszközöknél fogva mindkét magyar hazánk Tekintetes Törvényhatóságait ez ügyben éber vigyázatra s munkásságra szollítani, s a gonosztevőknek törvény kezébe kerülése esetébeni mély tisztelettel és teljes bizalommal maradván a

Méltóságos Főkirálybiro úr kegyes pártfogo uraknak könyörgő szegény szolgálai: Vida Josef nyugalmazott strásamester, Vida Pál Falu jegyzője, Máttis Sigmond..., Butyka Josef..., Tokai Sándor Nemes Személy, Gyalai István Nemes Személy, Kelemen Gábor Közlakos, Vida Josef Gy.K. ifjak, Potsa Sára.

SÁLvt Fond 8 Nr. 5129. 1. lap

Sepsiszentgyörgy – Órkő – 2001.

**A „GONOSZ TUDOMÁNNYAL” ELTULAJDONÍTOTT
PÉNZ NEM BIZONYITHATÓ
Háromszék – 1842.**

Tekintetes Toszti Hivatal!

Az el enyészett 1841dik Évi őszi napokba itten, Nemess Háromszéken és több Vármegyékben és Székekben is kereskedésünk folytatása véget Orbai Székben, Kovásznán is jártunk vala; a mikor is az oda valo biztos, Tekintetes Deák Tamás urtól az ottani létünkben betsületes viseletünkről Úti Levelünkben az irt Biztos Úr irományát adta. De miután midőn egykor az gyalakuti vásárban lettünk volna Tekintetes Deák Tamás Úr az irt vásárban lévén bennünköt 16^{tol} magunkkal három szekérrel és Kilentz Lovakkal le tartoztatott; s minek utána három napokig irt személyünkkel, és Marháinkkal Gyalakután le zárattunk, Maros Vásárhelyre a Tisztelt szék fog Házához kemény örök vigyázata alatt készítettünk, az hol is jelenésnél kívánt bennünköt le tartoztatni, hogy midőn az fennebb irt helységben és telepedetben jártunk, sok károkat, orozásokat követtünk, s egyszer s mind azt is ajánlotta, hogy a károsokkal és található tanuinkkal együtt meg fog jelenni le tartoztatásunk helyin; minek utána 15 napokat irt családjainkkal és Marháinkkal saját költségünkön Raboskodtunk, a Tekintetes Tiztség a Deák Tamás Úr meg jelenését nem várhatván tovább, a lakta vármegyénk Házához Kolozsvárra rendelt kísértetni; az hol is minden ártatlanságunk mellett szabadon botsáttattunk. Ily szabadon valo létünkben néhány holnapokig alig tölthetők a méltatlan keresett újonnan követelt, 1842^{dik} Év egyik holnapjába a felséges királyi Fő Tiszt Szék rendelése következtében el fogattunk, és a Nemes Háromszéki Sepsi Szent Györgyön lévő fogházhoz kísértettünk, minekutánna... családjainkkal több heteket saját élelmünkön raboskodtunk, kovásznai lovas katona Butyka Josef kérelme nyomán rajtunk lehető gyanus keresete ki nyomozását Kovásznára kérte rendeltetni, mely kéréseinek engedvén a tisztelt Tiztség bennünköt Kovásznára rendelt ki kérdezés végett. Az hova is fel kísértettünk, az akkori Orbai szék helyetes Király biro, Tekintetes Fejér Áron úr rendelése következtéséül. Midőn Kovásznára fel kísértettünk, Butyka Joseff ő kegyelme egyikünk, Markovits Károlyt saját házához rabolta, az házajtot rá zárván Butyka Josefné egy nagy fával meg verte, eröltetvén, hogy el vezett Pénze

Orozlását valya magára, s midőn czélját a kegyetlenségekkel sem érven, Pálinkával és kenyérrrel kínálta, hogy ne szoljon a megveréséről, melyet Markovits Károly el nem fogadván, újonnan meg verettetett, és ily fenyegető szokkal értesítette, hogy ha valakinek elő hozza, ez esetben meg fogja ölni. A követet kegyetlenségével Butyka Joseffné nem elégedvén egyik napon feleségeink szándékait, egy kosár fával főbe verte, különösen Markovits Károlynét, a ki éppen terhes állapotban volt, annyira meg verettetett, el ájulván bé vitetett egy közeleb lévő házhoz, Fazakas Donáthoz, a ki is mondotta, hagyának békít a Czigánynak, mert ha valamelyik meg hal, meg gyül a bajik. Ha kellekik, hat tanui is leszünk hogy hogy kinozzák. Melyre a fát egy kertben vették, minek utána a meg verés miat gyereke el lévén, a halálos betegség súlyát több napokig szenvedte, így rémitő kegyetlenségit annyival inkább nevelte Butyka Josef és felesége, midőn két biztos urat, meg hodítván, bennünköt, különösön Nagy Joseff úr vaskanállal napjába 4^{sz} ötször is agyba s főbe verte. Kénszerített és erőltetett, hogy tetszése szerént feleljünk, s midőn panaszt akartunk tenni a Királybiro urhoz, azt mondotta: én vagyok a Királybiro, én vagyok az Isten, a legrémitőbb Istent szidalmazó káromlásokat naponként kellett szenvednünk. Ezer forintért nem adom, csak hogy előttem vagytok, hogy kedvem tölthessem, Butyka Joseffné mondván nappali düheikkel a rendelt biztos urakkal Butyka Joseff és felesége nem elégettenek, söt Északának idején feleségeink szállására mentek, meg verték, el kergették, mi kevés pénzeink voltak, mind el vitték. Butyka Joseffnének azon kijelentését értettük, hogy napjában egy fertály víz és ugyananyi kenyérnél többet ne adgyanak be – ily törvéntelenségeket folytattak naponként. Nevették mind addig, míg Orbai Szék nagy érdemü Királybiroja, Méltóságos Horváth Károly úr ezen kegyetlen bánásokat meg akadályoztatni parantsolta, s minek utána minden ártatlanságunk mellett, a ki nyomozó bizottság is igazaknak talált, annak okaáért, könyörgünk alázatosan a Tekintetes tisztí hivatalnak ily méltatlan be idéztető Butyka Joseffet ki fizettetni rendelni. Gyulakután midőn el fogattunk, addig az ideig, míg Kolosvárt el bocsáttattunk kilentz lora s 16^{dik} magunkra költöttünk 205 R. forintokat... Mostani el fogattatásunk alkalmával 12^{edik} magunkra 250 R. forintokat nyoltz hetekig tarto rabság ideje alatt költöttünk. Egyikünk, Markovits Joseff, ki el fogattatása alkalmakor is terhes beteg lévén az erőtlenség miatt szekéren kéntelenített jöni, noha tulajdonából költetett a szekerest fizetni, egyeb költésünk is lévén a Nemes Háromszék... bizonyittása szerint Markovits Joseff megerkezés ideje olta patika szereket sajátjából kellett meg szerezni, mely költéseinket ha kívántatik, be is tudgyuk bizonyittani. Mely alázatos esedezéseink után vigasztalo válasszát instáljuk a tekintetes Sepsí Hivatalnak.

Grof Teleki Miklos Ó Nagysága Czigányai, be börtönzött szegény szolgálók Markovits Josef Vajda, Markovits Károly, Markovits Farkas, Lakatos Josef

SÁLvt Fond 8 Nr. 5290. 1–2. lap

159.
A FÜLÉT LEHARAPTÁK
Kovászna – 1842. április 13.

A kovásznai ujaraszt Simon Kovács házánál 1842. ápr. 10-én Szász Jánosnak a fülét leharapták – esküvőn... közadózó Kádár István nője, ennek szolgálója, Nagy Moses, továbbá Szörcei Séra Ágnes a kovásznai Ns. Gyalai Lajos szolgálója... erősítik, Péniko László harapta le a Szász Jancsi fülét, melyet látott Séra Ágnes is, csak a cigányt nem tudja tisztán, melyik volt, mert azt mondja, hogy megirtozott tőle, hogy nem is tudta hosszasan nézni...

Molnár Ferencz ütötte elsőbben pofon Szász Jancsít, melyet ez is visszautított, s abból kezdődött a verekedés, mi alatt, a mint Kádár István feleli, tolvajt kiáltott Szász Jancsi, mert agyon akarták verni.

Nyomozodtunk a lövöldözők után is, s úgy jött ki: bizonyos torjai cigányok lövöldöztenek – egyik Akszin Gábor, többinek nevét nem tudjuk. De ezek akkor még hazamentenek.

SÁLvt Fond 30 Nr. 37. 75. lap

160.
SZÁRAZAJTAI CIGÁNYOK
Miklósvár – Középjáta – 1843. május 24.

Méltóságos Grof Király Biro Úr!

Alázatosan jelentem a Méltóságos Király Biro urnak, hogy más napon, május 23-^{ikk} napján 1843^{ikk} évben innen Közép Ajtáról Valami Száraz Ajtai Czigányok el oroztak két hoszu vasat és egy farago fejszét egy fejeér sapkát Mellyet vittek Száraz Ajta felé a Czigányok. Még találtak ide K. Ajtai legények Gy. Katona Kosa István és Gy. Katona Tsáki István és Benkó István és Kisgyörgy Gábor és Vágo Mihály Mind erdő pásztorok és Pozna

Györgyné észre vévén, hogy el lopták a fejszét utána indult fel felé, és el ére két legént Benkő Istvánt és Kosa Istvánt mondá, jöjjenek, mert el lopták a cigányok a fejszéket, a két legény utánnuk futtak, el érték, két cigány legént: Budi Latzit és Tömő Latzit, és találtak nállok egy farago fejszét és egy hoszu vasat és a sapkát hogy el vették Töllik el futtak a cigányok. Ezek meg térültek, Haza felé találtak egy cigány gyermeket, hogy mit visz, mert te is a másként cigány féle lehetz, ezel meg futamodik a cigány Gyermek és utána futtak, el érték, hát egy hoszu vasat viszen a Gy. K. Kisgyörgy Jánosét, mellyet vissza is adott Kisgyörgy Jánosnak. Ezek mellett köttelességemben állott, hogy által kísértessem a Méltóságos Grof Király Biro urhoz.

Vagyok alázatos szolgálója

Vajda János
Biro

SÁLvt Fond 31. Nr. 1110. 1. lap

161.

PATAK MELLÉ TÉLRE ELSZÁLLÁSOLT CIGÁNYOK
Bodok – 1844. november 14.

Nem régibe... tudtára adták vala azt, hogy a Talamér patakába valami Sátoros Czigányok meg telepedtek, s kértük is, hogy meg intesse azért, hogy falunk elő vizit több abból élő személyeknek uralására szokott tetytyükkel valo lopásokkal ne undoritsanak, s fel tekintsenek ezen kérelmünk sikeressitetett, és intést is kaptak Szabad polgár Henter Antal által, melyre a mostani it levő cigányok számba sem vévén az intést, köz értelemből folyamodtunk a Mlgs Király Biro urhoz, ahonnan kedvező rendeletet is nyertünk – ezt a panaszt hamisnak és több motsokkal illetvén Koszta Antal úr mü gyalázatunkra, mentséget építve – erőszakkal Talamér utzánknak elővize mellett, Bardocz Székbe valo telepedés alatti Czigányokra egész téli napokba 10 huszasér kívánnya tartani, egészségünk, jóvaink pusztítására... a Ns. Közönség méltóztasson nyilatkozni, hogy egy személy tiz huszasokbol álla haszoné elsőbb, mint szinte fél falu egészsége.

SÁLvt Fond 8 Nr. 5624. 4. lap

162.
TÉLRE ELSZÁLLÁSOLT CIGÁNYOK
Bodok – 1844. november 20.

Tekintetes Tisztség!

Be panaszolván, hogy tekintetes Koszta Antal a Grof Miko... helyre egy néhány számból álló keringő cigányokat Bodokon felyül egy, a falura bé folyo patak mellé meg telepedet s az által nemtsak a vizet, melyet a faluba használtak használni lehetetlen, hanem mint kerengőtől félnek is hogy meg lopják vagy elégetik, ezen panaszt méltányolván Bartos Ferentzhez Benkő Rafael Urhoz oly rendelést tettem, hogy rendelje el, vagy fogattassa el, késértesse... illy keringő cigányoknak 3ad napnál tovább egy helyen üléseket tilalmazzák méltoztasson a tekintetes Tisztség Provokálni rendelések ezek aránt is meg tenni teljes tisztelettel maradván.

SÁLvt Fond 8 Nr. 5515. 1. lap

163.
TÉLRE ELSZÁLLÁSOLTÁK
Bodok – 1844. december 14.

Méltóságos fő Király Biro Urnak hozzánk tett rendelésére alázatosan tisztelve alázatos feleletemet az alábbikban teszem meg:

Alázatos tisztelettel vagyok bátor megbizatasom mellett ide zárva az A, B és C alatti záradékokat ide mellékelni, a melyből kitetszik az, hogy a Grofi udvar által telepített Czigányok teleltetések iránt a panaszlo urak... merő irigység és ok nélkül valóság és a grof úr... jövedelmét csonkítani törekednek, valamint szabad birtokokban valo koboritositasokat, ezt közölni nem csodálkoznom ugyan, ha egyik panaszlo urnak azon Czigányok mellett és azon patak mellett épen cigány lakosa nem volna, de az irt panaszlo urnak egy néhány esztendeje... ép ezen patak folyása mellett, ő hogy lakhata. Az, hogy egyik Birtokosnak töb volna szabad, mint az én Grofom eő kegyelmének, de külömben is ezen grofi udvar Telkén telepített cigányoknak már is egyik panaszlo úr töb hasznokat vevé, mint a grofi udvar – lévén a panaszlo is ennek... urnak egy malma ép azon patakon és azon cigányok szomszédtságokban, melyet ezen kemény tél miatt vagyon nagy fagy és tsakis azon cigányokkal indittatta

meg, velek a jeget kivágatta és jegeltetett, még is tsodálatos, hogy őket most is üldözni nem szűnik; ugy hát nem hogy a falunak kárára volnának, sőt magoknak a panaszo uraknak is hasznokra vagynak, sem pedig a falu undorítására... világos azonban épen akor, mikor imár bordékat építettem és ily kemény hidegben hova is tudgyam őket kergetni, hiszen az panaszo edgyik úr jól is ösmeri őket, mert amint emlitém, keze alatt is teletette őket...

Kosztá Antal
Grofi udvar-gondnok

SÁLvt Fond 8 Nr. 5624. 5. lap

164.
KOBORLÓ CIGÁNYOK
Csíkszék – Háromszék – 1846. január 19.

Kedves Barátaink és Atyánk fiai!

Azon indokot tekintve hogy... egyik Törvényhatóságbol a másikba családonként átkoborolni szokott cigányok szétbarangolásának megszüntetése a nevezett Népcsoport (!) munkásság közti szoktatása, s ez által az álladalom hasznos tagjaivá alakítása, s ugy a lolopások nagy részébenni gátlásánál fogva a Köztársasági jól lét előmozdításának nem csekély lát-szata légyen; Nemes Kraszna vármegye és Kővár vidéke átirata következtében a most folyamatba indulo 1846^{ik} év Januarius hónapja 19^{am} tartott 12^b szám alatti Közgyűlési végzésünknél fogva meghatároztunk, hogy ha székünk bármelyik kerületében is tapasztaltatnánk családonként szét koborlo s imit amott Sátorozo Czigány csoportok azok töstént sátroz-tassanak le, vélek található Lovaik és szekereik koborlás alá vétetvén bocsátassanak el, s az azokbol gyürendő pénz öszveg küldessék a koborolni indulo Czigányok Törvény hatosága kezébe, maga pedig a koborlo csapat utalványoztassék lakta helyére, hol az elkobzot Lovak történhető eles-küvése alkalmával is a Háromszékiek megtérítettését, a gonosztevők megbüntetésével egyetembe követelhetik: ugy szintén meghatároztuk azt is, hogy ezen Közgyűlési végzésünk mindenkinek tudtára Köröztessék Tisztség utyán s egyszersmind vétessék kötelelességekké a Kerületi tisztek az érdekelt határozat értelmében pontos felvigyázat. Ugy szintén az is, hogy a kebli cigányok közül senkinek szét koborlásra úti levelet semmi szín alatt ne adjanak, s a kik munka végzése s mesterség folytatása véget nem csoportokba füződve, hanem személyenként gyalog kívánnának lakta helyükről eltávozni, azoknak is útilevelek csak bizonyos üdőre és

helyre légyen kiterjesztve, minek eltelésével kötelesek legyenek megá-
lapodási helyekre visszajőni, mint hogy azonba ezen intézkedésnek sik-
erét mindenek felett arról lehet remélni, ha minden szomszéd
Törvényhatóságokban e részben a Czélszerű felvigyáztok meg tétetnek,
atyafiságos őszinteséggel irunk át az e tárgy közüli hasonló intézkedés
alakítása éránt Atyafiságos tisztelettel maradván kedves Barátunk s
Atyafiainak

szives Atyafiai és rokoni, Balási Joseff
Fő kir. Biro

Kívül: Nemes Csik Szék Közgyűlésétől, Nemes Háromszék Törvény-
hatósága Rendeihez Atyafiságos és barátságos indulattal.

SÁLvt Fond 8 Nr. 5737. 3. lap

165.
A HATÁRBAN MEGSZÁLLÓ CIGÁNYOK
Lemhény – Polyán – Kézdivásárhely – 1846. május 4.

A 2^{dk} Székely Gyalog Ezred Nemes Háromszéki
Tekintetes Tiszti Hivatalnak!
Kézdi Vásárhely Május 4^{en} 1846.

Nsgos Örnagy Úr azt jelenti az Ezred kormányának, hogy a mult
napokban elővett századi vizsgálat alkalmával a Lemhényi és Polyáni
eskütség szoban panaszt ada bé, mely szerint a nevezett falvak határain a
közbátorságot anyira veszedelmeztető Czigányok szállanak meg, kik elüze-
telét különösen Nemesi Családok és Huszárok meg akadályozni szokták.

Mivel az oly kerengőket érdeklőleg December 7^{en} 1844^{ben} 2033 szám
alatt éppen a Nemesi Tisztség tanálta ezen Ezredet meg, és az egyet
értésen alapult rendeletek annak nyomán meg is tétettek, nem mulathat-
ja az Ezred el a Nemes Tisztség figyelmét oly orozlások különösen napi
renden állanak, s azért itt a leg szigorább intézkedések igényeltetnek!

Ezt az Ezred maga részéről viszont meg tette, s a Nemes Székely
Huszár Ezred is hasonlora fel szolította, azért ne terheltessen a polgárik
anak nézve is hatályoson is rendelkezni

Dobay Ernő

SÁLvt Fond 8 Nr. 5737. 5. lap

Ikafalva – 1846. szeptember 12.

Tekintetes Al Király Biro Úr,
Igazaknak párt fogója!

Alázatossággal bátorkodom a Tekintetes Király Biro Urnak jelenteni és egyszer s mind panaszolni az iránt, amind tudva vagyon a Tekintetes Király Biro Úr előtt, hogy az Ikafalvi Gyalog Katona Deső Andrásnak tulajdon magának felneveltetett két Piros pej szőrü Kantza Lovált el lopták vala ugyan új Paraszt Ötves Pista, amelyet loptak el e folyo 1846^{ben} 28^{dik} Augusti esztendőn, amikor vatsorálni szoktak a köznépek, melyért engemet, panaszlot sokat fárasztottak, mivel annál a két Lovamnál több semmim sem lévén, hanem a nagy terhes házam Kilenczed magammal semmi nélkül hagytak vala ezen Tolvajok a felséges Isten nem akarva, hogy semmi nélkül maradjak úgy nyilatkozott ki, hogy Ikafalvi huszár Török Antal Székely Udvarhelyre vitte volt fiát tanulni s midőn vissza jött volna Oláfaluba, hát viszik a Lovaimot, otan mind ügyes ember meg üsmerte Török Antal eö kegyelme egy szeribe meg fogta Ötves Pistát, Rostás Miklost, Rostás Jánost feleségestől Szentegyház Oláfalvában, otan tetetek (rabságba), a Lovak is otan maradván míg Ikafalvárol ismét mind magam. Mind Török Antal eö kegyelme fogot szekeresem vissza mentünk nagy költéssel, fáradsággal, s midőn ismét kézre adatatott mind a két Lo, Romlottan, és a tavaly ujjolag úgy adta ki Sögödi Bámuj Samut, hogy ő is jelen volt, úgy fogta meg Török Antal, aki most is jelen van, Bamuj Samut. Ezen el fogot, Bamuj Samu azt vallá minden kérdezésen kívül, hogy jelen volt az ellopáson, a lovakot adta ki Ikafalván tartozkodo Bortsa Miklos és Torjai Három Széki Mihály, akik együtt ittak, azért éjel, úgy mondgya Bámuly Samu, és még alig érkeztek Szent Lélekig, a Tanorok kapuig, otan még vettek pálinkát, s úgy indultak uttyokra Ötves Pista és Bámuly Jantsi; aki az lovat által adta Rostás Mijklosnak, aki rajta, a lon meg találtatott Ötves Pistával egyszeribe a két loval Szentegy Háza faluba a melyre nézve instálom és könyörgök a Tekintetes Király Biro Urnak méltosztason mind az elvivő tolvajt, mind akit szembesíteni, és vélek költésemet, fáradságomat, úgy a lovamnak romlását meg fizettetni, ötet meg büntetni, mivel én őket nem is ismertem, hogy másoknak is ilyen tetemes károkot ne tegyenek, mivel ezek mind országlo tolvajok, nagyobb kárt is

tehetnek nekem, panaszlónak, és Bortsa Miklost és Három Széki Miskát meg vizsgálni, meg büntetni, és falunkból el tiltani, mivel ilyen dolgik nékzik több is volt együt a két kiado orgazdáknek.

Levén könyörgő alázatos szolgája
Ikafalvi Deső András Gyalog Katona

SÁLvt Fond 828 Nr. 595. 350. lap

167.
BIRTOKOSOK A CIGÁNYOKAT PÁRTFOGOLJÁK
Polyán – Kézdivásárhely – 1847. május 27.

A 2. Székely Gyalog Ezredtől
Nemes Háromszék tekintetes Tisztségnak!
K. Vásárhely Május 27én 1847.

Mult év Május 4^m 276 szám alatt kelt átiratunkban felszolitottuk vala a nemes Tisztséget, miszerint a Polgári határon nemes személyek pártfogása alatt tanyázo, keringő cigány csoportok eltávolítására nézve annyival hatályosabban rendelkezni ne terheltesen, mind azon helység körében a határszély közel fekvése miatt a tolvaságok s több nemű csempészetek ugy annyira lábra kaptak, hogy azt megakadályozni már is alig képes, s a törvény hatóságok megfeszített őrködése minden nodon kijáczdatni meg kísértetik.

Az Ezrednek nincs oka kételkedni abban, hogy a nemes Tisztség részéről is a szükségesek el ne intéztettek volna, mind azon által ujból ugy esett értésünkre, hogy Polyánban a cigányokat otvalo birtokosok még mind pártfogolyák, s a falusi előljároságot az ebbéli rendeletek végrehatásában akadályoztatják, azért szükségesnek látjuk, a nemes Tisztséget ilyenmü kihágásokra figyelmessé tenni, s egyszersmind szokot hivatalbeli barátsággal meg kérni, miszerint annak utát ide hátrábra béválni ne terheltesen.

Dobay Ernő

SÁLvt Fond 8 Nr. 5845. 1. lap

CIGÁNYOK ELOROZTA PÉNZ

Kovászna – Gelence – 1849. december 30-án

Kehetán János... most meg vallom, le szállottam a szekérről, s Rufi Antal sogorommal elmentem Gelenczére egy cigányhoz, kinek a nevét nem tudom – s ott egy fertály pálinkát vettem, s együtt meg ittuk a sogorommal. Én bémentem Kézdivásárhelyre, sogorom nem tudom, hova ment...

Gelenczén jártam, magam sem tagadom, hogy nem jártam, mentem pedig azért, hogy magam mellé egy musikostársat kapjak, de nem kaptam, hanem egy fertály pálinkát sogorom hozott, s azzal ott hagytam...

Vélekedés: Kehetán Jánosnak több rendbeli tekervényes vallomásai oda mutatnak, hogy az elorzott 75 Rfirtot azért tagadja, hogy még mások is lehetnek ebbe részesek, s Rufi Antal ki a Páván lett kikérdezéskor elfogadta, hogy sogora Kehetán Jánossal nem járt sohuva.

Szembeszettett Gál Ferenczel, s szemébe mondja Kehetán Jánosnak, hogy Gelenczén látta, hogy a zsebét megverte, s hangosan mondotta, hogy itt van pénz – mindezek arra mutatnak, hogy a pénzt Kehetán János rabolta el, amit vakmerően, megátalkodottsággal elhatározott örökre tagadni... most jut eszembe, hogy járt Butykánál, de ennél több terhelő reá nem lévén bizonyítva, eddigi szenvedése elégségesnek láttatik.

A más két foglyok pedig keményebb eszközökkel rászorítható az eloroztatott pénz kivallására.

Miskolczi László Szonda Lajos
Mindketten... nyomozo biztosok

Sálvit Fond 30 Nr. 37. 207. lap

SORVÉGZŐ HANGOK MUTATÓJA

(a sorszámok előtt zárójelben a szótagszám csak a versre vonatkozik, toldalékok nélkül)

9 (5) 1	(8)	30
7 (5) 5	(11)	24
5 (5) 5	(6)	21
5 (5) 5	(6)	6
4 (5) 4	(8)	55
5 (5) VII.	(8)	46
5 (5) 2	(8)	42
1 (5) 9	(8)	49
– (5) 9	(8)	5
5 (4) b3	(8)	15
7 (b3) 4	(8)	57
7 (b3) 1	(11)	58
5 (b3) 1	(6)	7,47
5 4(b3) b3 VII.	(8)	39
ba (b3) 1	(6)	66
5 (2) 2	(6)	9
3 (2) 1	(8)	4
1 (2) 1	(6)	1
V (2) V.	(11)	32
8 (1) b3	(8)	59

ZENEI MUTATÓK

Dallammutató

A. Magyar népdalok

Ötfokú dallamok

pszalmodizáló 7, 39, 48

ereszkedő 58, 59

kvintnyom 24

Diatonikus recitáló dallamok

dúr pentachond 4

Cigány népdalok

Kötetlen ritmusú

lá-végű 1, 6, 42, 46, 47, 66

ré-végű 55

szó- és dó-végű 5, 21, 30, 35, 49

KÉPEK JEGYZÉKE

1. Sepsiszentgyörgy – 2001.	5
2. Sepsiszentgyörgy – A sugási úton – 2000.	15
3. Sepsiszentgyörgy – Pacé alatt – 2000.	20
4. Sepsiszentgyörgy – Árkosi út – 2001.	23
5. Sepsiszentgyörgy – Árkosi út – 2001.	27
6. Sepsiszentgyörgy – 2000.	37
7. Sepsiszentgyörgy – 2000.	39
8. Sepsiszentgyörgy – Ünnepség – 2000.	44
9. Kézdivásárhely – 2000.	55
10. Kovászna – 2001.	58
11. Sepsiszentgyörgy – Órkő – 2000.	70
12. Sepsiszentgyörgy – 2000.	72
13. Sepsiszentgyörgy – Park – 2000.	73
14. Sepsiszentgyörgy – Olt partján – 2000.	77
15. Sepsiszentgyörgy – Útkövezés – Órkő – 2001.	83
16. Imecsfalva – 2001.	86
17. Sepsiszentgyörgy – Pacé alatt – 2001.	88
18. Köpecbánya – 2000.	90
19. Sepsiszentgyörgy – Pacé alatt – 2001.	95
20. Sepsiszentgyörgy – Csiki negyed – 2000.	109
21. Sepsiszentgyörgy – Csiki negyed – 2000.	149
22. Az uzoni vásárban – 2001.	151
23. Kézdivásárhely központjában – 2001.	155
24. Sepsiszentgyörgy – Órkő – 2001.	167

TARTALOM

BEVEZETÉS	7
JEGYZETEK	16
IRODALOM	17

NÉPBALLADÁK

1. Kőműves Kelemen (A falba épített feleség)	19
2. Tizenkét kőműves (A falba épített feleség)	21
3. A nagy bécsi torony (A falba épített feleség)	24
4. Kádár Kata (Két kápolnavirág)	26
5. Diófának három ága (Három árva)	28
6. Megsippadt a vonat (Rózsafa tövébe temetett anya)	29
7. Lefeküvék vala tövisbokor alá (A szeretet próbája)	30
8. Sárighasú kégyó (A szeretet próbája)	32
9. Kimentem egy hegyre (A szeretet próbája)	34
10. Kimenék, kimenék Sáríg patakába (A szeretet próbája)	35
11. Megöltek egy kislányt (A megszólaló halott)	37
12. Fehér László (A halálra ítélt húga)	38
13. Ha elvisznek engem vácra (A rab)	39
14. Bemenyek én Vásárhelyre (A rab)	40
15. Nem vétettem én senkinek (Váradi József)	41
16. Esik eső, szép csendesen csepereg (Lova lába megbotlott)	42
17. Jó estét, jó estét (Ki sem megyek, meg sem adom magam)	43
18. A szotyori csárdába (Nem bántjuk mi a szegényt)	45
19. Szabó Gyula Horvát Jolánt szerette (Szeretője gyilkosa)	46
20. Odakinn a magos hegyoldalon (Alku – Leégett a cserény)	46
21. Füttyül a szél, füttyül (Kórházban)	47
22. Tizenkettő, tizenhárom, tizennégy (Kórházban)	48
23. Brassó felől jön egy vonat (Kórházban)	49
24. Kórház előtt cigánasszony kesereg (Kórházban)	49
25. Jaj Istenem, be víg voltam ezelőtt (Kórházban)	51
26. Barna kislány, ilyen későn hová mész? (Kórházban)	51
27. Nagy bú nyomja a szívemet (Megbotlott a lovam lába)	52
28. Nem hiszitek, beteg vagyok (Éles kést szúrtak a szívembe)	53
29. Jaj Istenem, minek élek? (Beteg vagyok)	54
30. Annyit kértem Istenemet (Egy rúddal üttek fejembe)	56
31. Ferenc Károly (A fától megütött legény)	57

NÉPDALOK

32. Kicsi csillag, te legtöbbet vándorolsz	59
33. Kedves édesanyám	59
34. Bíró, bíró, ha meguntál sorolni	60
35. Gyere vissza, feleségem	61
36. Ez a barna kislány	61
37. Cigánysoron messze nem merek menni	62
38. Halálbogár szállott az udvarunkra	62
39. Mikor anyám engem szült vót	63
40. Almásderes a lovam	64
41. Két hegy között süített fel a holdvilág	64
42. Álmos vagyok, mint a cica	65
43. Olyan beteg vagyok, anyám	66
44. Árokba terem az a fa	66
45. Kímenyek egy hegyre	68
46. Kímenyek az útra sírni	69
47. Minden ablak alatt	71
48. Kímenyek a hegyre	71
49. Kertem alatt jár a posta	73
50. Széles a Balaton	74
51. Madárka, madárka	75
52. Most jövök Gyuláról	76
53. Megy a nap lefelé	77
54. Virradj, virradj, hajnalcsillag	78
55. Szól a kakas virradtjára	79
56. Kürtön Bújtál, mint a füst	80
57. Nem is az a betyár	80
58. Lassan kocsis, a fagyon, a fagyon	81
59. A szotyori keskeny palló	82
60. Túl a vízen most aratják az árpát	83
61. Ha te tudnád, amit én	84
62. Ezt a leányt még akkor megszerettem	84
63. Repülj, madár, repülj	85
64. Udvarom, udvarom, szép kerek urdvarom	85
65. Kődös időből lesz fent a jó idő	86
66. Minden ablak alatt sáros a diófa	87

HIEDELEMMONDÁK

67. Álomvívés	89
68. Tejlopás	89
69. Ónvetés	91
70. Ígész	92

71. Megígézték	93
72. A lélek él	94
73. A lélek, az úgy jár	96
74. Eső – Bicska	98
75. Vihar – Fejsze	99
76. Béka – Boszorkány	99
77. Ég a pénz	99
78. Pénz van a fűtő alatt	102
79. Arany volt az istálló alatt	104
80. Álmában üzent a halott	107
81. A halott üzenete	108

OKMÁNYOK

82. Rabszolgaságról	110
83. Moldvába került rabszolgákról	110
84. Tandor Ádám vallomása	111
85. Tandor Ádám vallomása feleségéről	112
86. Tandor Ádám elítélése lólopásért	112
87. Tandor Ádám halálra ítéltetik	113
88. Az elszökött cigánylány	114
89. A szeretőjét követő cigányleány halála	116
90. A megölt cigányleány	117
91. A cigánylány apja pénzét a szeretőjének vitte	117
92. A cigánylány vélt gyilkosainak felmentése	118
93. Lopások	119
94. Mezei Mihály lopásai	119
95. Mezei Mihály lopásai és fenyegetése	120
96. Mezei Mihály soha sem dolgozott	121
97. Mezei Mihály egy szásztól lopott	121
98. Mezei Mihály mindenkit fenyeget	122
99. Mezei Mihály ígéri, hogy lovat is lop	122
100. Mezei Mihály újabb lopása és fenyegetése	123
101. Mezei Mihály törökbúzat lopott	123
102. Mezei Mihály a malomból lopott	124
103. Mezei Mihály lopásai, felesége biztatása	124
104. Mezei Mihály elfogatása	125
105. Űst - és lólopás	126
106. Gyilkosság – Lólopás	127
107. Lólopásért akasztás	128
108. Lólopásért börtön	129
109. A családját elhagyó cigány	130
110. A családját elhagyó cigány büntetése	131
111. Mezei Mihály tettei	131

112. Vasvilla Ferenc vallomása	132
113. Vasvilla Ferenc második vallomása	133
114. A tanú figyelmeztetése	134
115. A pénzért gyilkolt Vasvilla Feri	135
116. Vasvilla Ferenc újabb vallomása	135
117. Más vallomások Vasvilla Feriről	136
118. A bizottság véleménye Vasvilla Ferenc gyilkosságáról	136
119. Boszorkány	137
120. A boszorkány megbüntetése	138
121. Engedetlenség – Káromlás	139
122. Büntetés gyermekölésért	139
123. Egerpataki Bede Antal vallomása Vasvilla Ferencről	140
124. Vasvilla Ferenc többszöri elfogatása	140
125. Vasvilla Ferenc itatta Botos Ferencet	141
126. A gyermek is bizonyította a pálinkázást	141
127. Újparaszt	142
128. Vasvilla Ferenc és társai halálra ítéltése	142
129. Vasvilla Ferenc büntetése	143
130. Költöző cigányok	144
131. Pohár	145
132. Bodola Ferenc vallomása	145
133. Vallomás Bodola Ferencről	146
134. A pákói ember pénze Bodola Ferencnél	147
135. Ítélet Bodola Ferenc ellen	147
136. Kolduló cigányok hazaküldése	148
137. Az elfogott cigány megszöktetése	148
138. A sátorozás megtiltása	150
139. Horváth József Moldvában	150
140. Lopás – A faluból kitiltás	152
141. Horváth József és Ferenc lovakat loptak	152
142. Horváth József Moldvában keringett	153
143. Egy ezüst huszasból kettőt	153
144. Cigányok példás megbüntetéséért	154
145. A cigányt tizenöt palcaütéssel büntették	155
146. Lólopás	156
147. Lólopásért elfogás	157
148. Lopott ló eladása	158
149. Sátorozók	159
150. Lócsere	159
151. Kérvény Banó Samu kiszabadításáért	160
152. A vallatót vádló cigányok	161
153. A cigányt kalitkába zárták	162
154. A lopott kancát felismerték	162
155. A tolvaj cigány elítélése	163
156. „Gonosz tudománnyal” eltulajdonított pénz	164

154/02

An 922922

157. Báránybőrbe öltözött farkasok	166
158. A „Gonosz tudománnyal” eltulajdonított pénz nem bizonyítható	168
159. A fülét leharapták	170
160. Szárazajtai cigányok	170
161. Patak mellé télre elszállásolt cigányok	171
162. Télre elszállásolt cigányok	172
163. Télre elszállásolták	172
164. Koborló Cigányok	173
165. A határban megszálló cigányok	174
166. Lólopás	175
167. Birtokosok a cigányokat pártfogolják	176
168. Cigányok elorozta pénz	177

A nyomdai munkálatokat irányította
Csurulya Árpád, a TIPO-GRAF nyomda igazgatója
Számítógépes tördelés: Vargha Ildikó

Készült a TIPO-GRAF nyomdában
4000 Sepsiszentgyörgy, Építők u. 3. szám
Tel./Fax: 0040-67-310214; 315097
E-mail: tipo-graf@xnet.ro

Az utóbbi időben a háromszéki cigányok életét és népköltészetét három önálló kötetben is sikerült bemutatnunk.

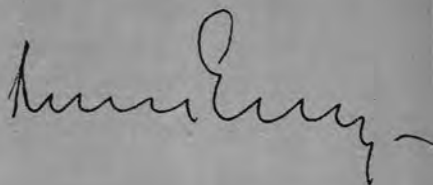
Az első *Sok szép cigányleány* címen 1998-ban jelent meg a Népi Alkotások Háza kiadásában. Ez volt az első olyan könyv, amely teljes egészében az itteni cigányoktól gyűjtött népköltészetet tartalmazta.

Két év múlva, 2000-ben *Szabad madár* címen jelent meg a következő kötet. Az előzőhöz képest gazdagabb népköltészeti gyűjtést: balladákat, népdalokat, meséket tartalmazott, és kiegészült újabb fejezettel, a sepsiszentgyörgyi levéltárban található több évszázados iratok közreadásával.

Az utóbbinak szinte egyenes folytatása a mostani, a *Sír az út előttem* kötet, amelyben a népmesék helyett hiedelemmondák jelentek meg, és tovább folytatódik a népköltészeti gyűjtés és a levéltári iratok közlése is.

Mindhárom kötetben a bevezető sorokban a cigányok életének és történetének egy-egy jellegzetes szakaszát igyekeztünk bemutatni.

Az elsőben általában a cigányság múltjának értékeire és hátrányaira, napjaink feladataira, valamint a háromszéki cigányfolklor eddigi közléseire figyeltünk. A másodikban elsősorban a levéltári iratok alapján megpróbáltuk történetiségükben követni a cigányok ideérkezését, letelepedését és más kérdéseket, a mostaniban pedig az általános megállapítások mellett arra figyeltünk, milyen volt rabszolgaéletük a fejedelemségekben, s mennyire hatott az itt élő cigányokra az ottani kötöttség, hogyan érkeztek fokozatosan a Kárpátokon át a mi vidékünkre, itt hogyan próbálták berendezni életüket.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Kovács', written in a cursive style.